

ଶ୍ରୀପାତ୍ର:

ରାମନବମୀ ମାଟିକ ।

ଆଶ୍ରମାଭିରାମ ଶ୍ରମ
୨୪୩୪

ଅଣୀତ ।

କଲିକାତା ।

କାଗ ଏଣୁ ମନ ସମ୍ମାନଯେ ମୁଦ୍ରିତ ।
ଅଂ ୨୦, ବନବାହାଲେଖ ଲେମ, ଓରେଲିଂଟୋନ୍‌କୌଟ

୧୯୭୦ ଖରୁ ଅମ ।

ଭୂମିକା ।

ଇଂବାଜି ୧୮୫୭ ସମ୍ବନ୍ଦ ସବ ଯେତିବା କଲିକାତାର ପରା
ଆପୋମ ଥାଟ ଭୁବିଟିଲ ଆହେ, ବାଟିତ ଏହି ରାମବବମ୍ବୀ ବାଟିକ
ଧାଳି ବଚନ କରିଛିଲେ । "ଗାହତ" ସମ୍ବନ୍ଦ ସବରେ ଆକଣୋଦର
ନୟାମ ପରିତ ହେ ଯୁଦ୍ଧିତ ହିଲ । ମର ଇତ୍ତାବ ମେହି ପର୍ଯୁଷିତ
କୀମା ବୁଲି, ହିବ କରିଛିଲେ ।

ମୋର ପ୍ରିୟ ପଢ୍ବୀ ଶ୍ରୀମତୀ ବ୍ରଜମୁଖୀ ଦେବୀର ଏହି ଇଲାଜା
ଲାଭିଲ ଗେ, ରାମବବମ୍ବୀ ପୁଞ୍ଜିର ଆକାଶରେ ଓଳାବ । ମେହି
ଦେଖି ଯେକ ବାବସାର ଅନୁବୋଦ କୁବେ । କିନ୍ତୁ ସବ ମେହି କଥାଟିଲ
ତେତିବା କାଳ ନକବିଲେ । ଇଂବାଜି ୧୮୬୭ ସମ୍ବନ୍ଦ ଯେତିବା ରାଜ-
କାର୍ଯ୍ୟ ଉପଲକ୍ଷେ ମର୍ମିତର ପରା ଧୂବୁରୀଟିଲ ଆହେ । ତେତିବା ଈଶକ
ଛାପିବଟିଲ ମନ କରିଛିଲେ । କି ଈଶବର ଦୈତ୍ୟ ! ମୋର ପଢ୍ବୀ
ମେହି ସମସତେ ମୃତ୍ୟୁ ହଲୁ । ନାରୀ କାରଣତ ଥାକି ମେହି ପିନ୍ଧ
ଅନୁବୋଦ ଇମାନ ଦିଲାଲ ପାଲିବଟିଲ ମୋଷାରିଛିଲେ । ଏତିବା
ଈଶକ ମୁହଁ ସତ୍ରାଟିଲ ପଠାଲେ । ଦୁର୍ତ୍ତାଗାର ବିଷବ ଏହି ସେ, ଯି ଅମ
ହିନ୍ଦୀକ ଦେଖି ସମ୍ମୋଦ୍ଦ ପାଲେ ହେତେମ ମେହି ଜମ ମୋର ଗୁରୁତ ନାହିଁ ।
ତମାଣି ତମନୀ କରେ । ଆମାବ "ଦେଶର" ଲୋକ ସକାଳ ଈଶକ
ପଢ଼ିବ । ମେହି ହଲେଇ ସବ ଚାରିତର୍ଭାଙ୍ଗ ଲାଭ କରିବ ।

ଆକଣୋଦରତ ଯେମେ ଛାପା ହିଲ ଏତିବା ତାର୍ତ୍ତିକ ଅଲପ
ଲାଗ ଚର ହିଲେ । ଆକ ଆମି ଘେଲେ ତାବାରେ ସମାର କଥା

(୨)

ବାର୍ତ୍ତା କେଉଁ ତାକେହେ ଇତ୍ତାତ ସ୍ୟାମପାଦ କରା ଗଈଛେ । ଏହି ଘଟନାଟି ଶୁଣାହାଟୀତେ ସାଇତିହେ ଏମେ ଅନୁମାନ କରିବ ଲାଗେ ।

ପରିଶେଷତ କୃତଜୀତାରେ ଆକାର କରେ । ସେ ଆମାର ପ୍ରିୟବଙ୍କୁ ଶ୍ରୀମୁଖ ବାବୁ ମାଧ୍ୟବଚନ୍ଦ୍ର ବରଦଳଙ୍କ ମହାଶ୍ଵରେ ଏହି ରାମବନମୀ ଛାପାର ବିଷୟେ ବିଶ୍ଵର ସାହାଯ୍ୟ କରିଛେ । ଡେଓର ସନ୍ଧାଯତାର ନିରିକ୍ଷଣେ ବିଦେଶତ ରାମବନମୀ ମୁଦ୍ରିତ ହବ ପାରିଲେ । ଇତି ।

ଶୁଣାହାଟାର । }
ଆବାଢ଼ ୧୯୯୨ । }

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାଭିରାମ ଶର୍ମୀ ।

ରାଘୁବୟୀ ପାଟିକ ।

ଏହି ପୁଥିତ ଲେଖା ଲୋକ ସକଳର ନାମ ।

ପ୍ରକର ।

ରାମ ଅଥବା ରାମଚନ୍ଦ୍ର...ମାତ୍ରକ ।
ହରନାଥ... ଡେଓର ପିତା ।
ଦେବମତ } ଡେଓର ଅତିବାସୀ
ରଜନାଥ }
ଶିବକାନ୍ତ...ମାଧ୍ୟକାର ପିତା ।
କାମଦେବ... ... ମାତ୍ରକର ବନ୍ଧୁ ।
ମାତ୍ରିହଣ } ଶିବକାନ୍ତର ଅତିବାସୀ ।
ଧର୍ମନାଥ }
ମଜ୍ଜୁ...ଶିବକାନ୍ତର ଗୋଲାମ ।
ନିଗନ୍ତି . ହରନାଥର ଗୋଲାମ ।
କୁଳନାଥ.....ପୂଜାରୀ ଭାଙ୍ଗ ।
ମହାଜନ ।
ଖାଟକିରାର ।
ପୌତର, ଆଲଧରା ଇତ୍ୟାଦି
ତକତ, ଏବଂ ସମତିବ୍ୟାହାରୀ
ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ ।
ସାଙ୍ଗତୋଳା ।
ରତ୍ନ... ... ଡୋଷ ।
ଦତୋ }
ମିହରାମ } ପରଗନୀରା ମାତୁହ ।

ତ୍ରୀ ।

ଲବଦ୍ଧି ଲାଭିକା ।
ଅରୁଣୀ } ...ମାଧ୍ୟକାର ମଧ୍ୟି ।
ଉର୍ବନୀ }
କୁଲମେଘୀ...ମାଧ୍ୟକାର ମାତା ।
ଶିଵା ମାର୍ଗାର୍ଥର ତ୍ରୀ ।
ହରିତ୍ରିଷା ମାଧ୍ୟକାର
ଅତିବାସୀ ।
ସୋଗାକୁଳୀ ମାଧ୍ୟକାର
ଶହରୀ (ବେଟି) ।
ପେଲମୀ...ମାଧ୍ୟକାର ଧାତୀ
(ତୋଳମୀରା ବେଟି) ।
ଜୀକାଙ୍ଗୁଳୀ ... ଅରୁଣୀର ବେଟି ।
ଚୋରାଲୀ ।
ସରଜୀ ବେଜିନୀ ।
ରହମୀ ଡୁଲୀ ।
ଶିବକାନ୍ତର ଶୃଙ୍ଖ ପରିଜନ ।
ହରନାଥର ଶୃଙ୍ଖପରିଜନ ।

ରାମନବମୀ ନାଟକ ।

ପ୍ରଥମ ଅଙ୍କ ।

ପ୍ରଥମ ଅଙ୍କ ।

ମ ବାବାନ୍ଦ ବାଜୀ

ନାରାୟଣ ଆକୁ ଧର୍ମନାଥର ପ୍ରବେଶ ।

ମାର୍ବାଦ । ଶୁଣିଛେମେ ? ତୁବ୍ୟତକତ ।

ମର୍ଦ୍ଦନାଥ । କି ?

ମାର୍ବାଦ । କାଲି ରାତି ଅଧ୍ୟାପକର ଜୀଏକେ କାଳ, ସୋଲେ, ତେଣୁ
ହୁନ୍କାଲି ଗୁଲ୍ମି ବାବିର୍ବିଲ ଯୋଗୀତ ଶିବକାନ୍ତ ଇତ୍ତବ ବେଟୀ
ଗୋଲନୀକ ଲଗ ପାଇଛିଲ, ତାତେ ତାଇ କଲେ ମେ ଶିବକାନ୍ତର
ମରମୀ ବୋଲା ଜୀଏକ ଜନିର ଗିବିଏକ ମୃତ୍ୟୁ ହଲ ।

ମର୍ଦ୍ଦ । ସିଇତେଣେ କେବେକ ଶୁଣିଲେ ? ତୁବଗରା ମାନୁଷ ଆହି-
ଛିଲମେ କି ?

ମାର୍ବା । ଶିବକାନ୍ତ ଗଜାତୀୟକ ପଦା ଆହୋତେ ତୋଷାଇଏକର
ସରତ ଦୋଷାଇଛିଲ । ମେହି ଦୂରାଇ ହୁନ୍କାଲି ଦୂରାଇଏକ
ଅହମୈତ ପଦି ମରିଲ ।

ମର୍ଦ୍ଦ । ଅମ ! ଅମ ! ବର ଶୋକର କଥା ! ମେହି ଚୋଯାଲୀ-
ଟୀତ ବୁଝେ ଶିବକାନ୍ତର ଆଙ୍କ ଲବା ଚୋଯାଲୀ ଏଟିଓ
ମାହି । ତାଇଏ ଯଦି ତାଲେ ଥାକିଲ ହିଁତେମ ତେଣୁ

তেও বুরাকালত সুখে থাকিল হেঠেন । সিও গল
হাঁর হয় তাঁর এনেছে হয় । উস ! হরি ! হরি !
অঁড়া ! এস ! তাঁর তেন দশা কবই পাব ! যথ তেতিয়াই
বিষ এখে কথা অকবিবা ! আমাৰ ছাক ঝুঞ্চিলে ।
কি কৰাহে দেওহে এতিবার কালৱ মানুহৰ কথা ।
মৰ্দ । কি ? তুমি কি কইছা, হবিভকত ? তাঁক তুমি
আৰু হবিএহে বুজিলে । আমাৰ বুঁধিবৰ
সাধা মহল ।

মারা । যথ কলোঁ কি ? গেতিয়া শিবকান্তুৰ সেই চোৱালী-
টীৰ হাসকৱণ কৰে তেতিয়া যথ কইছিলোঁ যে তিথীৰ
মামে নাম হাথিদ মেগাষ, বাখিলে বাবি হয় তাঁতে
সি কলে বোলে তাব ঘইলিএকে হনু সমালিকত
সেইনামটী গাইছে সেই মামেহে তাল । এতিবা
কেলে । আমাৰ ছাক ঝুঞ্চা । হবিভকত, তুমি
বিষা । যথ দুজ শৌচ কৰি আহোঁ ।

[ইতি প্রাঞ্জন ।

মৰ্দ । (মনে মন) কেলে দেৰ্খোম । তাঁৰ জোসাইএক
মৰে ই আকেৰ কেলে বচন বোলে । ইএ সইতে তাব
কিবা আহে হবলা ? তেনে মহলে এনে কথা কিব
কৰ ? যি হওক শিবকান্তুৰ ঘৰলৈ থাও । তীৰ্থৰ
পৱা আহিছে সাক্ষাৎ কৱাও হব । বুজ লোৱাও
হব । (স্পষ্টেক) হবিভকত যথ এতিয়া বিদায
কলোঁ আবেলিটৈক আকেৰ আহিম ।

দেৱণ্যজ পৱা—যাইসে, বাক ।

[ধৰ্মনাথৰ প্রাঞ্জন ।

ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ।

ବ୍ରିତୀଯ ଦର୍ଶନ ।

ଶିଖକ-ଜ୍ଞାନ ସାହିତ୍ୟ ।

ଫୁଲେଖବୀ, ପେଲନୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୃହ

ପରିଭରନ ପ୍ରବେଶ ।

ଫୁଲେଖବୀ । (କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି) ହଁ ଗୋପାଇଁ ଏମେହେ କିମ୍ବାଲତ
ଆହିଲ ! ହଁ ଗୋପାଇଁ ! ଅ-ମୋର-ଆଇଟୀ-ଈ !
ଯଥ ତୋକ କେଳେକେ ଚାଇ ଥାକିମ ଈ ! ଅ-ମୋର ସୋ-
ନାଇ ଈ (କ୍ରମବନ୍ଦି) . . .

ପେଲନୀ । ଆଇ ! ଉଠିକ ! କାନ୍ଦିଲେ ଆଜି କି ହବ ? ଆମାର
କିମ୍ବାଲତ ଯି ଆହିଲ ମେଇ ହଲ । ଅ ! ମୋର ସୋନାଇ
ତୋକନୋ ଏହି ଗାତର କାଲତ ଖାରମଣି ଲିପିଙ୍କା ଦେଖି
କେଳେକେଇ ଜୀମ ଈ ! ଅ ! ମୋର ଆଇଟୀ ଈ ?

(ପ୍ରଥମପରିଭରନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନ)

ଶିବକାନ୍ତବ ପ୍ରବେଶ ।

ଶିବକାନ୍ତ । ଆଇଟୀର ଘାକ ! କିଷମେ ! ଏମେ ବିଦ୍ୟାକୁଳ ହଲା ?
ଆକ ବିଦ୍ୟାକୁଳ ହଲେମୋ କି ହବ ? ମେକାନ୍ଦିବା !
ମେକାନ୍ଦିବା । ଶୋକ ଏବି ଏତିଷା ଗାତେ ଆତି କୁଳ
ଲୋଜ କାହିଁ ରବ ତାଲେ ମନ କରା । ପିଛୁତ ଯାବ ଯି
କମ୍ବାଲତ ଆହେ ମେଇ ହବ । . .

ଫୁଲେ । ଅ ! ମୋର ଆଇଟୀ ଈ ଏମେ ମୋର ବାପେର
ତୋର କମ୍ବାଲତ ପାଇଛିଲି ଈ ! ତୋକ ଅମମାଈ
ଆମି ଏକୋ ଚାହ ଦିବ ଲୋଗୋରିଲେମୋ । ଅ ! ମୋର
ଆଇଟୀ ଈ !

শিব । আইটাৰ মাক ! মোৱে শগত মেকানিবা । কান্দি-
লুমো কঁপালৱ' স্তুখা খণ্ডাৰ পাঁৰিবালে ? যদি
পাৰা ভেন্তে এবচৰ কান্দা । যদিহে নোয়াৱা
• ভেন্তে কান্দিম্বে শৱীলটোক ছুঃখ দিবৰ কি সকাম ?

কুলে । অ ! মোৱ মোৱাই ষ্ট ! (আমিৰ অতি) হয় !
এখেববাকি ? এখেত গঙ্গা, গংগা, কাণ্ডী, অঘাগ, কৱি
মুৰুক, ঘৱত থকা কেইটা দিমো ইয়ৰ সিঘৰটৈক
খেদাওক যথ জলা ভুই কুবা আগত লই পুৱি মৱো ।
(এই বুান হিয়া ভুকুবাই কান্দিবলৈ ধবিলে)

শিব । কোল আহ ইঁকু থব । য বুহ জনি একেবাবে বিৱা-
কুল হইচে, ভিডৰ্বলৈ নে । (কুলেখবৰ্তক সকলোবে
শৱাখবৰ্তক ভিডৰ্বলৈ নিলে) (পেলনী ব্যতিবেকে
সকলৱে প্ৰছান)

পেলনী । (মনে মনে) অস ! গোঁসাই ! আমাৱ কঁপালত
কলা বিধাতাই ইয়াকেহে লেখিহিল । আপোনাৰ
লৱা চোসালী একো নাইএৰ । পিৱাইডৱ এই
জনিকে তুলিতালি ডাঙব কৱিলো, এইৱ মুখ চাই
এইৱ লগতে দিন খেদাম । তাকো জিখৰে বঞ্চিলে ।
আমাৰ আঠ আজুলীয়া কঁপালত কলা বিধাতাই
ইয়াকেহে লেখিলে । অস ! হৱি ! হৱি !
গোঁসাই ।

হৱিপ্ৰিয়াৰ প্ৰবেশ ।

হৱিপ্ৰিয়া । আই কিহল কিবলো কান্দিছ ?

পেলনী । আমাৰ কথা আৰু কি শোঁখা আই ! এভিয়া
আমাৰ মৱিলৈই ভাল ।

হবি । এ ! আই ! কি কম ! আমার কিবা কবিবর সত্ত্ব
আছেন ?

পেলনী । হৃৎসর কথা কি কম ! আই ! সিদিনা খোল চো-
রালী জনিব মোয়াই তোলুলী হল । যদেই সেই
কাল শত্রুর প্রত জনমি দি' আহিলোঁ । এভিয়াহে
এনে হৰ্বলৈ পালে । এটী লোক চোয়ালী এয়ি যদি
তাৰ ভেনে হল ইতেন—সিও লহল । কাউলি খোয়া
গণকে দেখো পাজী পুঁথী চাই কলে বোলে মৰমীহে
. সুত্তগা বোগ পাইছে ।

হবি । এভিয়াব গণকে মুঠে খাবহে আলে । গণিব পিটিব
মোয়াৱে । এই সবে কাঁকি কুকুরাঁক পেট প্ৰবৰ্জাই
থাকে মাথোন । তাল চোয়ালী অলি, মেহি ! কেনে
অবস্থা হল । এভিয়া মেনেহে দিন কাল হইছে
তালে থকাই বৱ কঠিন ।

পেলনী । আশীৰ্বাদ কৰা আই ! তালে থাওক ।

শিৰ্বাঁৰ প্ৰবেশ ।

পেলনী । (মনে মনে) মৰ ! এই জনিয়া কেলেই আহিছে ?
কাৰ কত কি হল, কাৰ কত কি লহল ? এই বিলাক
বুজ লৰুলৈ আৰু দলু কৱিবলৈ আহিছেন কি ? ।

শিবা । হেৱ ! পেলনী ! সিদিনা খোলৱে পেৰা কেই বেলি
তোৱ এখেলৈ আইনো । তোক লগকে মেঁগাও ।
পৰসা কেইটা দিব লঁগা আচিল যে কি কৱিলি ?

পেলনী । বাক ! আই ! দেখিছাই শিৱিইতৰ এই বিপত্তি
'হইছে । কেই দিন মানু থাকা পিছে পৰসা পাবা ।
তোমার পৰসা কেইটা লই 'আমি হেৱাই পলাই
মেঁগাও ।

ରାଧବନୀ ମାଟିକ ।

ଶିବ । ତୋରେ ଦେଖୋ ବର ବର କଥା । ସବ ଆର୍କେ ଭାଲକ
ଅତି ଚୁଧିଲେ । ତାହିଁ ଆର୍କେ ବର ବର୍ଣ୍ଣ ମାତ୍ର ହାତେ ।
କଟାରଜୀ ବେଟୀ ! ବାନ୍ଦୀ ! ବର ସାହ ପାଇ ଗଲିଲେ ?
ହରି । "ଥାକା ! ଆଜି, ଏକୋ ବୁଲିବ ମେଳାଗେ । ପିଛେ ଯି
ହୁ ହବ । ଆଁହା ! ବାଇ ! ସାଜ ଲାଗିଲ । ସରଟୀଳ
ଯୁଗେ ଲବା ଚୋବଲୀରେ କାନ୍ଦିବ ।

ଶିବ । ତୋବ ଲରୀ ଚୋବାଲୀ ଆହେ କାନ୍ଦିବ । ତଥ ଯା !
ମୟ ଏତିଥା "ଶାର୍ଦୀଙ୍କ । ଏବେଳି ଇଷର ସିଥର ଟିକ
ଫୁଲି ଆହେଗଇ ।

[ଶିବାର ପ୍ରଥାନ ।

ପେଲନୀ । ଏହି ଅନିର ସାଜ ଲାଗିଲେହେ କୁରିବର ଦମୟ ହୁଁ ।
ଜାମୋ ଆଇ ! ଏହିର କଥା ମକଳେ ଜାମୋ ।
ହରି । ଏହି ପେଲାଯା ଆଇ ! ଯି ଯିଦୀର୍ଦ୍ଦିଲ ମାସେ, ନି. ସିଦ୍ଧା-
ରଟୀ ଡିତିବ ।

[ଇତି ନିଷ୍ଠୁତଃ ।

କୃତୀୟ ମର୍ମି ।

କାନ୍ଦମେବ ବାନୀ ।

କାନ୍ଦମେବ ଆକ ରାମଚନ୍ଦ୍ରବ ଅବେଶ ।

କାନ୍ଦମେବ । ବନ୍ଦୋ ! ଆଁହା ! ଏହି ଖିଦି ଦିଲ ତୋରାକ କେନ୍ଦେଖି
ମମ ବର ତାରନୀତ ଆହିଲ । ଆଜି ହେ ଆନନ୍ଦ !
ରାମଚନ୍ଦ୍ର । ବନ୍ଦୋ ! ଇମାଲ ଦିଲ ମୋମାଇଅକର ଘରତ ମକଳେ । ଶୁଦ୍ଧ

গাইছিলো । কিন্তু তোমাতু বাবে আইন কোম লগ
সমরিয়া সকলব কাকত শ্মেগার বৱ ভাবমা করিছিলো ।
মৰ ষে এঁও বিলাকৰ্টল কাকত লেখিছিলো এঁও
বিলাকে গাইছিল লে ?

কাম । মোৰ কেই খম হলে গাইছিলো । এতিবা ডাকত
বসীদ নাই । নাপাও বুলিলেই হল । সকবাহে
বক্ষো ! ইবাৰ যানুহ বিলাকে সুবদেশুৱ বক্ষয়ে
সহিতে কেলেকৈ ঔতি রাখিব লাগে মেজাজে ।
• কাকত মেলেখে যিচাই কৰ লেখিহোঁ । মুখতহে
ককাই ! তিতৰ্টলৈ যোৰা ঘদি “একো নাই
বুপাই ।” • *

রাম । ডাকেতো বক্ষো ! মৰ মসত বৱ বেজাৰ গাইহোঁ ।

কাম । সি, কথা এবি গেলোৱা ! কেই দিন মান তোমাব
সহিতে পাকি মনৰ হাবিলাব পল্জুব্যাও ।

বাম । মোৰ এই মাহৱ পেৱা মনটো বৱ উঁধিপ হইছে
একোতো সুখ শ্মেলাঁগে । সৰ্বসাই হাঁহি মাতি
ধাকিব্বলৈ ইস্থা ধাৰ কিন্তু তেনে কবিলেও অলগতে
বেজাৰ ধবে । তাৰ পৰা আকো অকল সরিয়া হই
আকো গাই । তাঁতো সুখ নাপাও । বঁতে ততে বৱ
অনুধেই হেকাল যাই । *

কাম । তুমিলো ইয়াৰ কিবা কাৰণ অনুভব কৰিব গারিছামে ?

রাম । নাই ! একোকে কৰ মেয়োৱোঁ ।

কাম । মৰ এটা অনুভব কৰিহোঁ । বোধ, কুৱ সেইটো
অবশ্যে হব । নতুবুঁ কুৱ সৱীয়া একো ক্ষাই শুনাই
এলে কিয হল । *

রাম । কোথা চোল ! মোৰে শগত কি ? *

কাম । এতিয়া তোমার যৌবন কাল উগছিত । বিশেষতঃ

ରାଧରବୟୀ ମାଟିକ ।

ବସନ୍ତକାଳ ! ଯିଶମସ, ପଥ୍ୟ ଲହଲେ ମରୀଯା ପବିବର
ଅତି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ।

ରାଧ । କିଲୋ ? ଝୁବୁଜିଲୋ ତାଲ୍‌ଟିକେ କୋବା ଚୋଲ ?

କାମ । ଏଃ ଡାକେ ଝୁବୁଜିଲା । ଗଢା ମାଇଲେ ।

“ବସନ୍ତେ ଅମଳ୍ୟ ପଥ୍ୟର ଅଥବା ଆଗି ଦେବମଂ ।

ଅଥବା ମୁଖତୀ ମାର୍ବି ଅଥବା ମୀର ଭୋଜମଂ ॥”

ତୁମି ଯି କାଳତ ଭବ ଦିଛା ଇ ସକଳୋଡ଼ଟିକେ ବିବନ୍ଦ ।

ଲଗତ ମୁଖତୀ ତାର୍ଯ୍ୟା ଲହଲେ ଏକୋକେ ତାଲ ମେଳାଗେ ।

ଯି ମୁଖର ମୁଖତୀ ଆହେ ତାଲୈ ଚାବା ଚୋଲ । ତାର
ଆଇଲ ହେଜାର ଅମୁଖତୋ ମୁଖ । ନତୁବା ଅନ୍ୟ ଏକାର
ମୁଖ ଦିବପର୍ବା ବଞ୍ଚି ଥକାଟେ ଅମୁଖ ଗୋବା ଯାଏ ।

ରାଧ । ମୋକ ତେଜୁଚାଲି କରିଛାମେ କି ?

କାମ । ମହୟ ! ଇ ତେଜୁଚାଲି କରା କଥା ମହୟ । ତୁମି ମ ମାନୁଷ
ବୁଝା ମାଇ । ଥାକା ଗିଛେ ବୁଝିବା ।

ରାଧ । ତେମେ ହଲେଓ ମୋକ ତେମେ ମେଡାବିବା । ଅ ! ବଙ୍କୋ !
ଶିବରାତ୍ରିଟିଲେ କେହି ଦିନ ମାନ ଆହେ ?

କାମ । ଆଜି ସନ୍ଧମୀ । ଆଜି ସାତଦିନ ଆହେ । କେଲେଇଲୋ ?

ରାଧ । ଅଇଲ ସକାମ ଏକୋନାଇ ମୋଦାଇଅକର ଘରଟିଲେ ଯାଏ ।

କାମ । ବାକ ଯାବା ! ଏତିବା ଏକେଲଗେ ଲୁହିତତ ଗାନ୍ଧୁଇ
ଆଇହିଗଇ ବଲା । ଆଜି ଆମେ ଦିନ ତୁମିଯେ ମହିତେ
ଏକେ ଲଗେ ଗା ଧୋବା ନାଇ ।

ରାଧ । ବାକ ବଲା ।

[ଇତି ନିଷ୍ଠାଃ ।

ପ୍ରଥମ ଅଳ୍ପ ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଦର୍ଶନ ।

ରାଜଆଲୀ ।

ଅଞ୍ଚଳୀ ପ୍ରବେଶ ।

ଅଞ୍ଚଳୀ । (ଅଗତ) ଗିରିଇତର ସରତ ଖାଟୋଡ଼ାତେ ଖାଟୋଡ଼ାତେ ଦିଲ
ଗଲ । ଆପୋନାର ଏକୋ ବଳକେ କରିବର ଆହରି ମେ-
ର୍ପଣ୍ଡା । ଏମେଟିକ କେମେଟିକ ଧାରିମ । ଇମ୍ପଲ ଦିଲ
କରି ଖୁବାଲୋ ହେତେମ ଯାତେ ଆବେ ମୋଗାକୁଳୀକ ବିଶ୍ଵା
“ଦିବ ଖୁଜିଛେ ଦେଖିଛେ । କଥାତେ “ଗୋଲାମ ହେ ଗୋ-
ଲାମ, ଗୋଲାମ ହେ ଗୋଲାମ ” । କି ବବ ଗୋଲାମ
ପାଇଛେ ? ଏତିଥା ମିଦିଲ “ଆହେଲେ ? “ ସେତିବାର
ଦିଲ ଡେତିବାଇ ଗଲ । ତୁମା ଖୋରା ଠାଇ * * । ”
ମୋଗାକୁଳୀ ଚୋଷାଲୀ ଜମୀ ଦେଖିବାଲେ ଯୁବମୀ
ଆକ ବମ ବାବିତୋ କାଣି । ଆବେ ବୁଲିବବେ ପେବା-
ତାଇ ମୋକ ଦେଖିଲେ ଶୁରତ କାପୋର ଲବ । ଗିରି-
ଇତର ଜୀଏକ ଆଇ” ଦେଖିଯେଓ ମୋକ ଦେଖିଲେ ଦେଶା
ଲିଟିକ ମୋଗାକୁଳୀର କଥା ଶୋଧେ । ଆକ ତାଇକୁ ହେ ର୍ପଣ୍ଡ
ଧାରିମ, ଅହଲେ ଯି ହସ ହସ ।

ମରଜ୍ଜୀର ପ୍ରବେଶ ।

(ତାଇକ ଦେଖି) ବଃ ଏଇ ଆହିଛେ ! ଏହି ମେର୍ହେ
ଏଟାଇକେ ତିବୀ ତିରୋଭା ଆଳା ସରବ ଦି ଫୁଲେ । ଏଇତ
ଶୋରୋଟୋଳ । ଲଗତ ଏଟୋ ବା ଏଜନି ଲହଲେ, ଲଚଲେ ।
ନୁ ଅକାଶ୍ୟ) କଟେ ଗଇଛିଲା ଆଇ ?

ମରଜ୍ଜୀ । ଏ ! କି ଶୋଧ ? ବୁଗାହେ ! ଧାରାଈଲ ଗଇଛିଲେ ।
ବନ୍ଦ ବେଶୁମୀ ଛୁଇ ଚାଇ ମରଗ ।

ମହଲୁ । କିମୋ କିନିବଟେଲ ଗଇଛିଲା ?

ସଯଜ୍ଞୀ । ବନିଶାବ ମୋକ୍ଷର୍ମହଲୁ ଏଠା ମନ୍ଦିର କିନିବଟେଲ ଗଇଛିଲେ ।

ତାତେ ତି ଯି ଫେରାହେ ଦିଲେ ! ତାକ ଦେଖିଲେଇ

• ଥଙ୍କ ଉଠେ । ତି ଆର୍କୀ “ କଳେ ବୋଲେ ଏହି ବେଳି

ହନ୍ତୁ ମେହି ବନ୍ଧୁର “ ଏଯଜାନୀ ” ଆହା ନାହିଁ ।

ମହଲୁ । କି ବନ୍ଧୁଲୋ, ଆହି ! ଆହି ଶୁଣିବ ମେର୍ଗ୍ ଓମେ ?

ସଯଜ୍ଞୀ । ତୋରଲୋ ଶୁଣିଲେ କି ହସ ! ମୋକ କିମାନ ବନ୍ଧୁ
ଲାଗେ ମେଝାନମେ ?

ମହଲୁ । ଯଥ ତୋଥାକ ଆମୋ । ଡେଓଆଇ କାଟେଲମୋ ?
କି ବନ୍ଧୁ ?

ସଯଜ୍ଞୀ । ତାକମୋ, ତୟ କିମ୍ ଶୋଧ ? ଆଜି କାଲି ମେବ ଠେକ୍କି
ଶରଣ ଲୋଯା ମାନୁହରଙ୍କେ ଏକାଳ ଲାଗିଛେ ।

ମହଲୁ । ଡେଓ ଆହି ! କୋଣ ଚୋମ କିମୋ ? କାଟେ ?

ସଯଜ୍ଞୀ । କାମ ମେନ୍ଦୁର ।

ମହଲୁ । ଇଯାରେଲୋ କି ହସ ?

ସଯଜ୍ଞୀ । ପରର ତିରୋତୋ ଆକ ପର ମୁମିହ ଦୁଇକୋ ଲଗ
ଲଗାବ ପାବି ।

ମହଲୁ । କାଟେଲମୋ ଆହି ! ମୋର ବଦେ ଚବ କୋଣା ?

ସଯଜ୍ଞୀ । ଝାଁ ! ଆହି ! କି ମାନୁହ ଅ ଏଇଟୋ ? ତୟ କାରୋ
ଆଗତ ମକ ଯଦି କବ ପାରେ ।

ମହଲୁ । ବାକ ଆହି ! ଶୁକବ ଶପଥ ଥାଇଟେ । କିଏ ।
କୋଣା ଆହି !

ସଯଜ୍ଞୀ । ରାମ ! ରାମ ! ଏମେ ଗପିବ ଥାଏ ପାଯ ନେ ! ବାକ କିଏ
ଶବ୍ଦ, ତହଁତର ଦୂରତ ଯେ ସୋଣକୁଳୀ ବୁଲି ନବମୀ
ଆଇଟୀର ବେଳୀ ଚୋଷାଲିଟୀ ଆହେ ତାଇଲଇକେ ! ତାଇ
ହନ୍ତୁ ଏଠା ମାନୁହକ ଖୁବାବ ।

ମହଲୁ । କିମୋ ଖୁବାବ ? ଅ ! ତାଇର ଅଭାବଟୀ ତାଲ ନହ୍ୟ !

ଅନ୍ୟାନ୍ୟକବ ପୁତ୍ରକକ ? ବରୀର ପୁତ୍ରକକ ? ଇହିତ ତୁହିକୋ
ହଲେ ମହଁ ତାଇର ଗୀମେ ଗୀମେ କୁବା ଦେଖିଛେ ।

ମସଜ୍ଜି । ମିଓ କବ ପାରେ ! ଏତିଥାର ତାଲ ମାନୁଷବ ଲବାଇ
ବାନ୍ଦୀ ବେଟୀ ଠିଲହେ ଚକୁ ଦିର୍ବିଲ୍ ଥରିଛେ । ତେଓ ତାଇ
ହଲେ ମରବ କରିବିଲେ ହିଁଓତେ ତାବ ନାମ କୁଶଳ ବୁଲି
କଇଛେ । ତବ ଯା ଯଥ ଏହି ପିମେ ହାଜରିକୀଯାବ ପଢ଼-
ଲୀବେ ମୋହାନ୍ତି ।

ମନ୍ଦଲୁ । (ଅଗତ) ଏହିତ ବାପେକେ ଶୋଧେଇର । କାହିଁ ସେବ-
. ରନୋ କେଲେ କତ ପାଇ, କିମାନ ମର, (ସ୍ପଷ୍ଟଟ୍ଟକେ) ଆଇ ।
କାମସେବ୍ୟ ରନୋ କେଲେ ? କତ ପାଯ ? କୁ ମରନୋ ?

ମସଜ୍ଜି । ଏ-ବୋପାଇ ତାର ବୁନ୍ଦ କାମ ଚର୍ଚୁଇବ ଗାର ମିଚିନା ।
ଦିନତ କୌଟ ଲାଇ ଆକାଶଟିଲେ ଚାଲେ ତରା ଦେଖି ।
ମର ବବ ମରଗ । ଟକାତ ଏବାତି । ସାକେ ତୀକେ
ମନିଷାଇ ମିଦିଏ । ଚିମା ମାନୁଷଙ୍କ କେ ଦିଯେ । ଉତ୍ତ
ଗଲେ ଯିଚା ମିର୍ଚିଟ୍ଟିକେ ଏବିଧ ଦିବ ତାରେ ଫୁଲ ଲକବେ ।
ବାକ ଯଥ ଏତିଯା ହୀନ୍ତି । (ଅଛାନ୍ତି)

ମନ୍ଦଲୁ । (ଅଗତ) ହେହ ଆଇ ! ତାଇମୋ କାକ ମରବ କବିନ
ଚୁଇଛେ ! ଆମାକ ଦେଖେଇ ଏମେଇ ପାଯ ! ବହ
ବୁଲିଲେ ମୋହାନ୍ତି । ଏବେ ଟୋକଲୋ ମରବ କବିନ ଲାଗେ
କିମ ? ଅଇଲ କୋଲୋ ତାଲ ମାନୁଷର, ଲରାକ ହେ ?
କୁଶଲନୌ କାବ ମୋହାନ୍ତି । ତାବିଞ୍ଚି ଯଥ ଇଯାକେ ଜମା
ନାଇ । ତାଇ ଚାଟିଗେ ଯିଚାଇ ଏଟା ମାନ୍ତ କଇଛେ ।
ତାକେଇମୋ କବ କିମ ? ମରବ କରାତ ଆଲୋ ଯିଚା
ନାଯତ ହ୍ୟ ? କେଡ଼ିଯାନ୍ତି ମହବ । ଏହୁହେ ମୋକ
ଚୁକିଯାଲେ । ଇହାର ବୁଜ ଲୋହ । ଯନ୍ତିରେ ବୁଜ ପାନ୍ତି
ତେଣେ ଏଟାଇକେ ଶିକାନ ବାପେକେ । ଯଦି ଜ୍ଵାକ
ମୋହାର୍ବ୍ୟ ତେଓ ତାଇକତୋ ଏବେଲି ପାନ୍ତି । ବନିଷାବ

ଦୋକାଳତ କାମ ମେଲ୍ଲୁବର ବୁଝ ଲେଣ । ଏତିଥା ସୌଗ ।
ଫୁଲମ ହଲେ ଆକୈକୀ ଗାଲି ପାରିବ ।

[ଇତି ପ୍ରଶ୍ନାନ ।

ଶଖମ ଦର୍ଶନ ।

ଶିଖକାଳର ବଜୀ ।

ଫୁଲେଶ୍ଵରୀ, ଜୟନ୍ତୀ ଏବଂ ନବମୀର ପ୍ରବେଶ ।

ଅଯନ୍ତୀ । ଆମହି ! ମୋଗାନ୍ତୁଲିମେ କଇଛିଲଗାଇ ଦୋଲେ ତୁମି
ହୁନ୍ତୁ ମୋକ ମାତିଛିଲା ?

ଫୁଲେ । ହୟ ମାତିଛିଲୋ । ସଖୀଯେରେ ଅକଳେ ଥାକେ ।
ଉତ୍ତର ଆହିଲେ ତେଓ ଇହିଯେ ମାତେ ଭାଲେ ଥାକେ ।
ତାହ ଚାହ ଖେଳିବଓ ପାର, ଆଜି ତାଇକ ପଢ଼ିବିଲେ
ଶିକାଳେଓ ଶିକାବ ପାର ।

ନବମୀ । ଆହି ! ସବ ପଢ଼ିବିଲେ ଶିକିଛେ । ଶକ ଶକ ପୁରୀ
ଚାହିଁ ପଢ଼ିବ ପାରେ । ସଖୀଯେ ମୋକ ଶିକାଇଛେ ।

ଫୁଲେ । (ଅଯନ୍ତୀର ଅତି) ଚୋରାଲୀ ଜନିର କପୀଲତ ହେ ମାଟିଲେ
କାପୋର ଚାପୋର ଚୁଲରୁକୈ ସବ ପାରେ, ଫୁଲଭୌଣ ବାକ
ହଇଛେ । ଏତିଥା ଆକେ ତ୍ୟ ପଢ଼ିବିଲେକେ
ଶିକାଇଛ ।

ଅଯନ୍ତୀ । ସବ ସଖୀର ଫୁଲ ଦେଖିଛେ । ମି ବଚରତ ମୋର ମମମ
ହୁଲି ଜାଇଲୀର ବିଯାର ମଧ୍ୟତ ଏଥିଲ ଶକ, ସ୍ଵତାର
ଚେଲେଙ୍ଗ ଲଗାଇ ଛିଲୋ, ତାତେ ସଖୀଯେତେ ଫୁଲ ଦିହିଲ ।

ଫୁଲେ । କିବା ତାଲ ତାଲ ପୁରୀ ଉତ୍ତର ଆହେନେ ?

ଅସ୍ତ୍ରୀ । ଏଠାଇ ଆହେ । ତାଜମାରଙ୍ଗଳ, ବିଦ୍ୟାସୂଚନ, କାମିଲୀ-
କୁମାର, *କୁଟ୍ଟଗୋଲ, ପୁରାହୃତସାର୍ଗ, ପଦାର୍ଥବିଦ୍ୟା, ମହାଭାରତ,
ରାମାଯଣ, ଶକୁତୁଳା, ଆଜି କାମବସ୍ତୀ ସକଳୋ ଆହେ ।
ସର୍ବୀତେ ସକଳୋ ପଢା ନାହିଁ । ଏତିଥା ମୁଣ୍ଡେ ଦାନାବଳର
ଆଦିକାଣ୍ଡରେ ପଢିବାଟିଲ ଥରିଛେ ।

ଫୁଲେ । ନହଲେ ମୋତ କବି ମର କିମିବାଟିଲ ପଦମା ଦିମ ।

ଅସ୍ତ୍ରୀ । ବାକ ।

ଫୁଲେ । ଅସରିଯା ପୁଣୀ ପଢିଛନେ କିବା ?

ଅସ୍ତ୍ରୀ । ମସ କେଇ ଥିଲ ଯାନ ପଢିଛେ । ସର୍ବୀତେ ଛଲେ ହାତେ
ଲେଖା ପଢ଼ିବ ବୋଧାବେ । “ଅସରିଯ ଲରାବ ଯିତ”
ଆଜି ଯାଜେ ଯାଜେ “ଅକଣ୍ଠୋମହୋ” ପଢ଼େ । ତାତ
ଅମେକ ତାଳ ତାଳ କଥା ଆହେ ।

ନବମୀ । ଆହି ! ସର୍ବୀତେ ନାମ ଦିବଣ ପାବେ । ଯାତୋଟିଏ
ତାଳ । ପଦୋ ସବହ ଜାମେ । ଆଜି କୁମଳୀ ଆଇଟିବ
ବିଶାର ଦିଲା ଏମେହେ ଘୋରାନାମ ହିଛିଲ ଦରା ଧବିଧ
ବିଲାକ କାନ୍ଦି ଗଲ ।

ଫୁଲେ । ଅସରିଯା ପୁଣୀ ପଢ଼ିଲେହେ ପଦ ଶିକିବ ପାରି ।
ଆହି ନବମୀ ! ତ୍ୟବୁ ପଢ଼ିବି ।

ନବମୀ । ହାପା ନହଲେ ଯବ ପଢ଼ିବ ମୋଧାରୋ ।

ଫୁଲେ । ଆହାରୁ ଶୁଷାହାଟିତୋ ହରୁ ହାପା ଆମିବାଟିଲ କିବା
ଯତନ କରିଛିଲୁ । ସିଦିଲୀ ବରବଗାଯ କଇଛିଲ । ଆହି
ଅସ୍ତ୍ରୀ ! ତର ଶମିଛନେ କି ହଲ ?

ଅସ୍ତ୍ରୀ । ଆମିହି ! ଯବ ସିଦିଲୀ ଶମିଲୋ ବୋଲେ ତାକେ କରିବାଟିଲେ
କିବା ହରୁ ଏଥି ସତା ପାତିଛିଲ, ତାରେ ବର ବର
ଦରହା ଖୋରା ଯାନୁହ ତିଲଟି କି ଚାଇଟାତ ବାଜେ
କୋଣୋ ନଗଲ । କାରୋ ହରୁ ଆରକାଲୀ ବର ରମ ହଲ ।
କାବୋ ହରୁ ମୁବ ବିଦାଲେ ଏହି ମରେଇ ନଗଲ । ପିଛେ

सेहि सता तेनेहि तल्लैले गल । आमार इषार
मान्नुहे आन्मो तेनेकुर्खाईल यन दिवे ?

कुले । ताकेतो आइहे ! कार कड कि हल, ताके सरह
आगो थोरे ! आक हला गह पालेहि बागि
कुठाब घाबे ।

मवदी । आहे ! उर्खसी सधीक मदताली ?

कुले । मताइहिलै । ताइ हन्न आजि लोवारा हइहे ।
(अवस्तूर प्रति) आइटा तव आक उर्खसी हुइও
आहि इराते पाचि शुलि उमलि थाकिबि । .

अयन्ती । वाक आमहे आहिय । मय नाहिले जीकाफुलीक
पठाइ दिस ।, सधीके पठाइ दिवा । आक आमहे
सधीक एमे देखिव लोवारै । मदाहि पाटव
कापोव पिर्जिव, आक मूरो मेलाव, अलकावो
पिर्जिव । मुठे सेवूर हे पिर्जिव मेलागे ।

कुले । वाक दे दोव नाहि ।

मवदी । आहे ! आजि मय सधीउकर ताईल याओ । आजि
एमाहमाल योवा नाहि । कुमलो आइटाओ आहिहे
हन्न चाहि आहिय । आक सेहि पोले उर्खसी सधीवो
बुज लहि आहिय ।

कुले । वाक या ।

अयन्ती । तेने हले सधी याओ बला ।

[इति सर्वे निष्ठुराः ।

प्रथम अक्ष समाप्त ।

ଦ୍ଵିତୀୟ· ଅଂକ ।

ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ
ପରିଚୟ ।

ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବାଣୀ, ଶେଷ କୁଳବୀର ସରୋବର ।

ବାମ । ବଙ୍ଗୋ ! ଆଜି ଶିବରାତ୍ରିର ତ୍ରତ । ଏକୋ ଥୋହାଓ
ନାହି । ଗାଟୋ ବର ହେଲେକେ ପେଟେକେ ଲଗାଇଛେ ।
ଏକେଇ ଅନୁଧ ଗା, ତାତେ ଆର୍କୋ ଆଜି ତ୍ରତ ହଲ ।

କାମ । ମୋହାଇଥେକର ଘରଟେଲ ଯାବ ଝୁଖୁଚିହିନୀ ଅଗଲାମେ ?

ରାମ । ହସ ନଗଲୋ । ଦେଉତାର ହାକ ଦିଲେ ବୋଲେ ଏତିଥା
ଯାବ ମେଲାଗେ ଏକେଲଗେ କଁକୁଯାର ସମରତ ନାବି ।

କାମ । ଗାଟୋମୋ ଆଗର୍ତ୍ତକେ ଏକେରିଓ ଶକ୍ତା ପୋହା ନାଇଦେ ?

ବାମ । ଏକେବିଓ ପୋହା ନାହି । ମିମେ ମିଲେ ବାଢ଼ିବହେ ଲାଗିଛେ ।

କାମ । ବଙ୍ଗୋ ! ବାକାଟୀ କଥା ଶୋବୋ ମର୍ଟିକ କବାଲେ ?

ରାମ । ବାକ କଥ । କି କୋବା କୋବା ?

କାମ । ଆଗେଯେ ସତ୍ୟ କାଢା ତେବେ କଥ ।

ବାମ । ବାକ କାଢିଲୋ, କୋବା ?

କାମ । ଏତିଥା ତୋମାର ଯୌବନ ଅବଶ୍ୟ ତାତେ ବସନ୍ତ କାଳ । କୋବବା
ବଞ୍ଚୁରନୀତ ଚକୁ ପରିହେଲେ କି ? ମେହି ମେଥିହେ ଏଲେ ହଇଛେ । ॥

ରାମ । ହିଁ ରୀମ ! ରାମ ! ତୁମି ଏମେ କଥା ଲୋକୋରା ବୁଲିଛେ//
ଆମିହିଲୋଁ । ମୋର କେଲେ ଅଭାବ ତୁମି ମେଜାଲାମେ ?
ତେଓ ତୁମି ଏଲେ କଥା କୋରା ଇହାତେହେ ମର ମରିଛୋ ।

କାମ । ବଙ୍ଗୋ ! ମସ ତୋମାର ଅଭାବ ଆମୋ । ତେଓ କାଳର
ଗତି ବୁଝିବ ମୋହାରି । କିମଲୋ ଏବେଇ ମୋବଦ ଅତି
ବିଷୟ କାଳ, ତାତେ ବସନ୍ତ କାଳ । ଇହାତେହେ କେଉ ।

ରାମ । ତେଓ ମୋର କଥା ମପାଡିଯାଇଲାମେ ?

কাম। ওহে। হঠাৎ পতিষ্ঠাব মোহারিলোঁ।

বাম। বাক তেনে হলে চাবা। মহ যদি কৌশেবা তিবো-
তার অতি আসকতি করেঁ। তেতিবা মোর সামে
কুকুব পুহিব। ছিঃ বঙ্গো! ছিঃ মোক এমে
পালামে? দেখিবা দেখিবা! তিবোতাক কোমে
বিশ্বাস করে। সাপর বেমে ছুখম জীবা তিবোতারো
মেই কগ। মলিবাড়ী পচচীষার গাথিরুর লিচিম।
গুৰুয়ে যেমেইক অভিনিমে ন ম চাহ খাব
খোজে সিইতো মেই কগ।^{১০} বিরলিয়ে যেনেইকে
গেট ভবাই খাই উঠি গামুবী এটা দি সোখেজ
মাল কাঢ়িলে আকে। মেই সরে খাবৱ ইসছা করে
সিইতেও খাই উঠি এবেলি গামুবী দি বাহিরু পৱা
আহিলে আকে। মেই কগ কুধাঞ্জা হব। সিইত চঞ্চল
অকৃতি, আক সম্বিজ্ঞতা। রাতি পুষা এবিদ,
ছপুরীয়া এবিদ, গাধুলী এবিদ, আক টোপনী আহিলে
এবিদ। সিইতত বিশ্বাস নাই। এতেকে তুমি শিক্ষ্য
আনিবা মহ তিবোতার অন্য কেতিবাও তেনে মহও।

কাম। বাক তেনে থাকিলে তাল। কিন্ত তোমার সরে
পুরীত পঢ়া আসৱ ঘাঁরাই কোমেও সংসার নকরি
মোহারে। এভিবা ফুলনীৰ সরোবৱ ফুরি আহেঁগাই
বলা। তৱপৱা আহ পুজা করি একে লগে সারে
থাকিব। ধিমাই, হকুম এঁও বিলাকো আহিব খুজিছে
চোপট অথবা তাহ খেদিম।

বাম। আই, কিন্ত মোর শ্লে একোতো তাল বেলাগে।
যাবৱ মহ সগলেও তুমি কিবা বোল। বুলি যাব লাগিব।

[এই বুলি ফুলনীলৈ গমন।

ହିତୌର ଅକ ।

(ବାମ୍ବା ଜ୍ଞାନ) ଫୁଲବୀଳ ଉପର୍ଦ୍ଧିତ ଝଟ ସବେ-ସର ଦେଖି ।

କାମ । ବଜ୍ରୋ ! ଆହା ! ଏକେ ସବୋବଢ଼ଟି କେମେ ଶୁଭ୍ର ।
ଇହାର ଚାରିଓ କାଳେ କେମେ ଶୁଭେବେ ଚରାକେ ବିଲାକେ
ଆଇଥାଓ କରିବ ଲାଗିଛେ । କେମେ ଚିକାମେ ଫୁଲ ବିଲାକ
ଫୁଟୀଛେ, ଦେଖୋଇତେଇ ହମତ ତୃଷ୍ଣ ଅଗ୍ରେ ।

ରାମ । ବଜ୍ରୋ ! ମଟୀ ଟୈଙ୍କା । ଏତିଥାହେ ମୋର ଯମ୍ବଟି ଅଳଗ
ତାଳ ଲାଗିଛେ ।

କାମ । ଆହା ! ମେଇ ନାହର ଗଛର ତଳାଲ ଦ୍ୱାରା ଡାଇବେ ବହି
ଅଳଗ ଜୀବାଓ ଗାଇ ।

[ଏହି ବୁଲି ନାହର ଗଛର ତଳାଲ ଗଲ ।

ଶାମ । ଏହି ଠାଇ ଡୁମ୍ବି ବବ ଶୀତଳ, ମୋର ଗାଟୋ ପ୍ରଥମେ ପୁରିବ
ଲାଗିଛିଲ । ଏତିଥାହେ ଶୀତଳ ଗାଇଛେ ।

କାମ । ତୁମି ଇହାତେ ଅଳଗ ଜୀବୋଧା, ଯଦ ଏହେଜାବ ବେଳପାତ
ଆକ କିଛୁ ମାଳ ତାଳ ଫୁଲ ତୁଲି ଆମୋଗଇ । ଥାତି
ପୂଜା କରିବଲାଇ ଲାଗିବ ।

ରାମ । ଥାକ ! ମୋଯା ମୋନକାଳେ ଆକ ଗାଇ ।

[ବାମଦେବ ପ୍ରସ୍ତାନ ।

ବାମ । (ଅଗତ) ବକ୍ତୁଳ ଗଲ । ମୋବେ! ଟୋପନୀ ଆହେ ଯେବେ
ଲାଗିଛେ । ଏକେବି ବାଗର ଦିଓ । ବାତି ସାବେ
ଥାକିବା ଲାଗିବ । ପିଛେ ଟେଣ ଆହି, ଜଗାବ ।
ଆହା ! କେମେ ଶୁଭ୍ର ଠାଇ ! ହେ ଅଗମୀପୁର ତୁମି
ଶକଲୋତେ ତୋମାର ଲୀଲା ଅକାଶ କରିଛା । ହେ ଈଶ୍ଵର !

[ଇତି ବିଜ୍ଞା ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଦର୍ଶନ ।

ଅର୍ଥମେ ଶିବକାନ୍ତ ବାଟୀ । ଶେଷେ ଫୁଲଜୀର ମଦୋଦର ।

ନବମୀ, ଜୟନ୍ତୀ ଆକୁ ଉର୍ବଣୀର ଅବଶ ।

ନବମୀ । ସଖୀ ! ଆଜି ତ୍ରତ କବିଛାନେ ?

ଜୟନ୍ତୀ । କବା ନକବା ଦ୍ରୁଇଏ ହଳ । ଡେଓ ହଲେ ତ୍ରତ କବିଛେ ।

ଯଥ ଲୁକାଇ କେଇଟୋମାନ ଆଥିଏ ଶୁଣି ଥାଲେ ।

ଦେଖାଲେ ଟାଲିବ ଲୋଘାବି । ଯିହେ ଚତ ସହିମା ମିଳ !

ନବମୀ । ମୋର ହଲେ କବିବବ ଇହା ଆଛିଲ । ଆଇଯେହେ

ଖୁଯାଲେ । ଏକଢତ ଯଥ ଅତି ବଚବେ କବିଛିଲେ ।

ଡେଓ ଡୋମାଲକେ ଯଦି ଆହି, ବାତି ଏକେ ଲଗେ ମାଦେ

ଥାକିବ ପାରିମ । (ଉର୍ବଣୀର ଅତି) ଲଗ । ତୃମି

ତ୍ରତ କରିଛାନେ ?

ଉର୍ବଣୀ । ଏଃ ଆମାର ବା କି ? ବୌବି ହଲେ । ସେତିଧାଟି

ଥୁବି ହଲୋ ତେତିଯାଇ । ଆମି ଆକୁ ଶିବରାତ୍ରିବ ତ୍ରତ

ମକବୋ । ଏକବେ ପରା ଆଜି ଓଟେବ ବଚବ ବସମାଲକେ

ତ୍ରତ କବି ଗି ଫଳ ପାଲେ । ମେଇଯେ ସବହ ହଲ ।

ଆଜି ଆମାକ ମେଳାଗେ । ଲଗ । ତୋମାକ ଦେଖେ

ଆଗତ କହି ଏତିଯା ବବ ଖିଲୋବା ଦେଖିଛେ ।

ନବମୀ । ଓଁତୋ ! ମୋଯାଇ ତୋଲନୀ ହବବ ପିଛବେଲୀ ମୋଦାରା
ହବରେ ପରା ବରଟୈକେ ଗା ଯାବ ମେଇ ଦେଖିବେ ହବଲା ?

ଉର୍ବଣୀ । (ଜୟନ୍ତୀର ଅତି) ସଖୀ ! ଶୁଣିଛାନେ ? ଶାନ୍ତି-
ସମି ହୋଯା ହଲେ ଏମେ ମହଲ ଇତେମ । ଆଇଞ୍ଜ
ଦେହି ଡୁଖରୀ ଏକୋକେ ମେଜାଦେ ଆମି ତ୍ରେତ ଯମର
ଆଗତ କବଲେ ଏବେଲି ପାଲେ । ଏହି । ଏ ଓକ ହେ
ଜୟରେ ବର୍କିଲେ ।

ଅନ୍ଧକୁ । ଯାଇ ଯି କେପାଳ । ସେଇ ବୋର ଏରି ପେଲୋଥା ।

ଏତିଥା "ଆମି ଅଳାପ ଶୋକଟେ ଆଲମ କରୁଁ ।

ନବମୀ । ଲଗ ! ବଲା ଏବେଳି କୁଳନୀର ସବୋଦର ଫୁରି ଆହେ-
ଗଇ । ପିଛେ ଆହିଏ ସବା ଫୁରି ହୀବା ।

ଉର୍କଣ୍ଠୀ । କୋଣ କୋଣ ଯାବନୋ ?

ନବମୀ । କିମ ? କିମ ? ତୁରି, ସବ, ସଖୀ, ଆଜି ମୋଗା-
ଶୁଲୀକ ଲଗତ ଥିଲ । ଆକ ଲାଗେ ସଦି କୁମଳୀ
ଆଇଟିକୋ ନିବ ପାରେ ।

ଅନ୍ଧକୁ । ତାଇକ (ଶୁଖପୌକ) ନିବ ନେଲାଗେ । ତାଇ ଥାକିଲେ
ଆମି ଏକୋ ହାହି ମାତି ଛୁଥ ମୁଖର କଥା କବ
ମୋହାବିଷ । ଓଟି ପୋରମେହ ଗଇ ଆଇବ ଆଗତ କଟି
ଦିନେଗଟି । ତତ ଆକୋ ମେଲେହେ କବବ ଠାଇ ମାଇ ।
ମୁଖଟେ ଦନ୍ତ । ଶାତୋ ସବ ମେଖିହେ । ଟେଓ ହୋକ
ଆସେ ସଇତେ ଦନ୍ତ କବିବାଟିଲ ହାକ ଦିଛେ । ମିନିଆ
ହଲେ ମଗ ପାରିଲେ । ହଟେନ ।

ଉର୍କଣ୍ଠୀ । ଏମେକେହି ହୀବ ମୋଖାବେ । ଆମାର ମିନିକି ଏମେହ
ଦୁର୍ଘାସ୍ୟାବ ମୀମା ମାଇ ଡାତେ ଆର୍କୋ ଆଜି ସୌଜବେଲୀଯା
ଫୁରିବାଟିଲ ଗଲେ ଆକ ଏକ ଏକ ପାଇସ ଦେ ? "ପାଚାଯା
ବତାକେ ହୁଣାବ ମେଲେ, ବ୍ୟଲାତ ଗାତ ଦ୍ୟାବ" ଲଗା
କଥା । ସଦି ପେଲନୀ ବାଇ ଯାବ ତେମେହଲେ
ଶାବ ପାରେ ।

ନବମୀ । ଦାକ ! ହେବ ମୋଖାକୁଳୀ । ମୋଖାକୁଳୀ ଏ । ଏଃ
ବାକଲି ଏହି ଭାବିକ ଦୈର୍ଘ୍ୟେ । ଆମାର ମିଚିଲା ଯାଇଁହେ
ମାତିଲେ ମାତିଓ ମାତ ମଂପାଏ । ଏହି ଯାଜି କାଲି
ବବ ବ୍ୟମକି ହଇଛେ । ହେବ ! ମୋଖାକୁଳୀ !

ମେପଥାର ପବା । ଆଇଦେଓ ! ଗଇହେ ।

ନବମୀ । ବେଗତେ ଆହ । ବାଇକୋ ମାତି ଲାଇ ଜାହ ।

ମୋଣାଫୁଲୀ ଆକ ପେଲନୀର ପ୍ରବେଶ ।

ନବମୀ । 'ବାଇ ବଳ ! ମୋବେ' ଶପତ ବଳ ! ଫୁଲନୀର ସବୋ-
ବର କୁବି ଆହୋଗଇ ସଖୀଉକୁ ଥାବ ।

ପେଲନୀ । ବଳ ! ତୋର ଲଗତ ସଥ ହେବାଥବୀ ଥାଲେ ।
ଆଇତ କଇଛିଲିବେ ?

ନବମୀ । କୋଷା ବାଇ ! ମୋଣାଫୁଲୀ ! ଆଇତ ଶଥି ଆହଗଇ ଯା ।
ହେଲେ ଆୟି ଫୁଲନୀର ସରୋବର ଫୁରିବାଲେ ଓଲାଇଛେ ।
ମେଘଥୋଦ ପରା । ବାକ ।

[ମୋଣାଫୁଲୀର ପ୍ରଥମ ।

ମୋଣାଫୁଲୀର ପ୍ରବେଶ ।

ମୋଣାଫୁଲୀ । ଆଇଦେଓ ଆଯେ ଯାବ ଲିଛେ ।

ନବମୀ । ବାଇ ଚାଟେ ? ଏଇ ଆଜି କାଲି ବର ଉଦ୍‌ଦୃ ହିଛେ ।
ଆଃ ଶଥୀ ! ବଳା ।

ଉର୍ଜନୀ }
ଅଯନ୍ତୀ } ବାକ ବଳା ।

[ଫୁଲନୀଲେ ଗୟମ ।

ପେଲନୀ । ଆଇ ନବମୀ ! ତଥ ମାଜତ ଯା ।

ଅଯନ୍ତୀ । ବାଇ ! ସଥିକ କୋଲେଓ ଥବି ଲିମିଯେ, ଦେ-ଦେ-ହେତ
ଦେ, ମାଜତ ଲିଓ ।

ପେଲନୀ । ନହନ ଆଇ ! ଆସାର ହିଛେ କଂପାଲ ବେଶ,
ମେହି ମେଥିହେ କଂଠ । (ଫୁଲନୀତ ଉପର୍ଚିତ ଏବଂ
ଚତୁର୍ଦ୍ଦିକେ ଅମ୍ବଳ ।)

ଅଯନ୍ତୀ । ଶଥ ! ଚୋବାଚୋଲ କେଲେ ଫୁଲବ ଠାଇ ଇବାତମେ
କାର ମନ୍ତ୍ର ତୃତୀ ମଜନମେ !

ଉର୍ଜନୀ । ଇଥାତ ଏମେ ଅନୁଭବ ହୁ ଦେଲ ଅଥବା ବମନ
ଗ୍ରାଙ୍ଟ ଫିରିଛେହି । (ଏହି 'ବୁଲି ଏଟିଯା ଏଟି ହେ
ମକଳୋଟର ଅମଣ ।)

ନବନୀ । ଓ ! ନଥି ଧର ! ଓ ! ବାହୁଧର !

ମକଳାଧେ । କି ହଲ ? କି ହଲ, କି ହଲ ?

ନବନୀ । ଏହି ତୋଥୋବାଟୋ ଯୋର ମୁଖର ଓଚରଟେ ଆଜି
ବର୍ଷକେ ତୋ ତୋ କବି ଉବିଗଲ । ତେତିଯାରେ ପରା
ଶୋକ ସର୍ବନାଶ କରିଛେ ।

ଉର୍ଜନୀ । ତୋଥାକ ନୈକେ ଫୁଟା ପଞ୍ଚ ଦେଖି 'ମେଇ ମବ
କବିଛେ । ଅଇନ ଏକୋ ନହବ । * * * *

ଅର୍ଜନୀ । ଲଗେ ବି କଥା କହିଛେ ଛିଚା ମୁହସ । ତୁ ମି ବାନ୍ଧକତେ
ନୈକେ ଫୁଟା ପଞ୍ଚ । ତୋଥାର ମୁଁ ଆର୍ଜିଲେକେ କୋମେଣ୍ଡ
ପାଇ କରିବ ପରା ନାହିଁ ।

ନବନୀ । ତୋଥାର ଆକା ?

ଅର୍ଜନୀ । (ଇହି ଇହି) ଆମାର ହଲେ ମୁଁ ନାହିଁ । ଏତିଯା
ଗୁର ହଇଛେ । ଅଭାବତହେ । ତେଣ ତାଲ୍‌ଟିକ ଜଳାଇ
ଚୁହିଲେ ମୁଁ ପାବ । କିନ୍ତୁ ତୋଥାର ନବେ ନହବ । ପାନୀ
ମିହଲୋବା ହେ ପାବ । ସଧ୍ୟମ ଝଲକ ଜଳାଇ ଚୁହିଲେ
ଗୁର ପାବ । ଅଲଗ ଜଳାଇ ଚୁହିଲେ ଲାଲୀ ଗୁର ପାବ ।
ନଜଳାଇ ହଲେ ପିଟାକୋ ମେଗୋବ ।

ନବନୀ । କିବା 'ଠାବେ 'ଠାବେ କୋଣା ବାକଲି ଆମି ବୁଦ୍ଧିର
ଶୋଭାବୋ ।

ଉର୍ଜନୀ । (ଅର୍ଜନୀର ପ୍ରତି) ତେଣକ ଏହି ସୂକ୍ଳ ରମିକାଳୀ
କଥା ନକରା । କିହାନି ଦିଲ ଥାକେ ମୁକଳାଟିକେ
ଥାଏକ । ଆମିଲେ ଭେଦେହେ ଚୋରାଲୀ କିବା ଏଟା ହର ।

ଅର୍ଜନୀ । ବାକ ?

ନବନୀ । ନଥି ! ତୋଥାଲୋକେ ଇଥାତେ ଥାକା, ମର ନାହବ ଗଛର

पात केहिटा मान लहे आहें गहे । विज्व निमा
“जैविकित” लेखिय लागिव ।

उर्क्षी । आजि मुठे शिवरात्रि, विहळै भाले मान
. दिन आहे ।

अवस्ती । वाक योधा ? आमि सिकाले थाओ । (उर्क्षीच
अति) फुरुक देहि डुखरी । कुरिएहि तेण मन
हाबिलाब पलुयाओक ।

मेपथार धरा । सोगाकूली ! तमे आक वाहिएरे वेगाहि
आह । आहिटा हेत ताटेथाओक । मुरि आको यावि ।
गेलमी । आहु अ ! तितवत आवे मातिहे आमि छुइ
थाओ । तय, सर्वीषेव कडे सहिते उमलि थाक ।
मय पिछे आहि लहे याम । मय नहाटक मेयावि
देहि ! आहि ! देहि !

अवस्ती । घोबे खगत वाहि धर्ऱ्याक आहिवि । घोब इयात
थाकिवर यन लेयाब । सर्वीउक नहा इले नाहिलै
हेतेल । हेर सोगाकूली ! सर्वीउक धर्ऱ्याले याव
आक वातिओ सारे थाकिवाल आहिव । तय
कांबोल चांबोल कांटु यतलाहि थ गहे । आक
कामिनीउकर तरपरा ताह योब लहे आह गहे ।

सोगाकूली । याक आहिदेओ ।

(सोगाकूली आक पेलमीर प्रंश्नान उर्क्षी आक
अरस्तीर अन्यदिके गमन एवं नवमीर धीरे
धीरे नागेश्वरर मन्दीपरेने गमन)

ତୃତୀୟ ମର୍ଶନ ।

କୁଳବୀର ସଂରୋଧ ।

(ଏହି ବିଲାକର ହାଇତ ଟୋପୁରୀ ଭାଗୀ ଅକି
ଚକୁ ମେଳି ନବମୀକ ଦୂରୈର ପରା ନିରୀକ୍ଷଣ
କରି—ସୁର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ହେଲେ ମନେ ଭାବି ।)

ରାମଚନ୍ଦ୍ର ! ଶ୍ରୀଗୁରୋ ! ଶ୍ରୀଗୁରୋ ! ରାତ୍ରି ପୁଣ୍ୟାଳ,
• ସୁର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ହଲ । ସମ୍ବନ୍ଧ ଇହାତେ ଶୁଇ ଥାକିଲୋ ।
ଶିବ ପୁଜା କବାଣ ନହଲ । ପିତାମ ଜା କି ବୋଲେ
ବକୁବେଶ ଲେମାତିଲେ । (କାହିଁ ହିଁ ପଞ୍ଚମର କାଳେ
ନିରୀକ୍ଷଣ କରି ସୁର୍ଯ୍ୟକ ଚକା ପାଟିତ ବହା ଦେଖି)
ତୈ-ମହୟ । ଏଟା ସୁର୍ଯ୍ୟ ଅତ ଆଜି ଏଟା ଉଦୟ ହବ
ମୋହାରେ । ଏହିଟୋ ଚଞ୍ଚହେ ଉଦୟ ହବ ଥିବିହେ ।
ଚଞ୍ଚହେବା କେବେକି ହବ ? ଆଜି କୁଝ ପଞ୍ଚବ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ
ଶିବବାତି । ଏବେହେବା କିଯ ହବ ? ସମ୍ବାଦିକ ଦେଖିଛୋ
ମେ କି ? ମା ମିଶ୍ର ମହୟ । ବକୁ ଆଜି ଜଳଗତେ
ମୁଠେ କୁଳ ତୁଳିବାଟେ ଗଇଛେ । ଏତିଥାଇ ଆହିବ ।
ଚାଓ କି ହଲ । (ପିହିତ ନବମୀ କିଛୁ ଶୁଣିର୍ଟେ ଅହାତ
ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଆକାଶ ହେଲି ଦୃଷ୍ଟି କରି) “ଆହା ! ଥିଲ୍ୟ !
ଥିଲ୍ୟ ! ଏହି ଜଳା ଅପେକ୍ଷାରୀ ସର୍ଗର ପେରୀ ଲାଦି, ଏହି
ସବୋବରତ ଜୀଡା କରିବାଟେ ଆହିଛେ । ସର ଇଥାତେ
ଟୋପୁରୀର ଭାଣ ସୁରିଆକୋ ଶିହିତ ମେତ୍ତାମେ, ଗନ୍ଧର୍ମ
ମେ, ମାନୁହ ଜମା ଯାବ । ” (ଏହି ବୁଲି ଟୋପୁରୀର ଭାଣ
• ସୁରି ରଳ ।)

ନବମୀ । ଏହି ଜଳାମୋ କୋନ ? ନାମେଶ୍ଵର ତଳତ ଫୁଲନୀ
ପହର ଝବି ଆହେ ସମ୍ବେଦିକେଇ ଶୁଣିର୍ଟେ ଯାଇ ।

माहरर पात आनिब लागे । एँ ओक मानुहहेम हे
देखिहें। किंतु संसारात यि विलाक मानुह देर्हो
सेहे नकलोत्तैक एँ ओक पृथक येव देर्हो । एवड
शरीलत टैनव शक्ति आहे । मतुवा एव्वे नहर ।
ठेऊ शहे आहे एवेलि ठेऊर ओचरेरे गा वारि
वाऽ । तातेत तार्लटके देविय । (एই बुलि वायचज्जर
ओचरेरे गा वाबि गल । वाऽतेत शमे शमे)
एँ ओ अवश्य मानुह तात कोलो सन्देह नाहि ।
वाऽ । (तज्जप) अः हाँ आहे । अवश्य मानुह । किंतु
एटा कधा । एँ ओक यिक्कण वरसिसाळ देखा गाइहेहे
सेहे कप अलडीरादि एको नाहि । बोध हव
आदीहीना हव पाऊ । अः अवश्य हव । कॅगालत
मेच्चूर नाहि । हा ! किय ठेऊर अति न्नेहो-
दव हईहे ?

नवमी । (तज्जप) शहर ईराम चळल हईहा किय ?

राम । (तज्जप) एँ ओर परिचय लोया निताणु आवश्यक ।
केमेतेहे लंउ । आक वङ्गु अतिथाहे आहिब ।
यव यनि एँ ओत उपर्याचक हई आगवाचिंगे कोलो
कधा शोर्हो ए ओयेहीवा कि बुलिब ? वङ्गुयेहीवा
कि बुलिब ?

नवमी । अहेम दिना ये ईराम चळल चित नहव आजिनो
हईहे किय ? शहर छिद्र होया ।

वाऽ । (तज्जप) उठिब लागिल । ठेऊ धिर हई आहे ।
परिचय लव लागे । यन अतिशय चळल हईहे ।
चूठिले नहर । (स्लॅट्टैक) नारायण ! नारायण !
नारायण ! ईराम वेलि शुलों कोलेव नेवातिलेव ।
सङ्घां लागिल ।

নবমী । (লজ্জায় মত্তমুখী হই ওরণি টাপি দি মনে মনে)
কি আশচর্দ্দি ! আজি মোর কিব এনে ইইছে ? মোব
দেখোঁ এই অচিনাকি পুকুব জনে সইতে কথা
বার্ডা কবজ্জ ইচ্ছা ইইছে । , অধিক কি ? ' টেওন
কোলাত ঘেন বহিম গাই ।

রাম । (ভজ্জপ) এ'ওনে সইতে মো কি ছলেরে কথা স্থিৎ !
উঃ ঘেন কোলাত লম ।

নবমী । (ভজ্জপ) সখীউকষে এডিয়াই মাতিব । মোৰ ইয়াত
থকা উচিত মহস । কিন্ত এ'ওক এয়ি যাবরো সত
নেবায । সর্বসা চকুব বিদিয মনবাঁকৈ ঘেন চাই
গাকিম । তেও ঘেন তৃণি মহস । মহস ! যাবহে
লাগে । মহস মের্যাও । যাবহে লাগে । (এই বুলি
দোখোজ শাম কাঢ়ি পিছলৈ উত্তি চাই) আঃ কিব
এনে বল ? ইয়ার পরা মুখ মুরাই এখোজো যাবব
মন মের্যাও । (এই বুলি আকে দোখোজ শাম
কাঢ়ি উত্তি চালে)

রাম । ঈশ্বরু কি ইচ্ছা ! মোব ঘেনে অবছা বোধ হব, সেই
বৰ্গ মুন্দুরীৱো তেলে অবছা । সভুবা এই সরে গাই গাই
উত্তি কিব চাব ? আৰু মোৰ চকুবে চকু পরিলে সিকালে
চাব । ঝুণুলিলে মোৰ কালে একে ঠৰে চাই থাকে ।

- মেগথ্যুর পরা—আই অ ! আইবে মাতিছে ।

নবমী । (মনে মনে) আঃ বাইয়ে মাতিছে ময়লো আজি কেনেকেই
ধীও । ইয়ার পরা যোৱাত্তকে দেখোঁ পরিবলাই ভাল ।

রাম । (ভজ্জপ) কোলোবাই এই কল্যাক মাতিছে । অব অলপ
আতিব হই, টঁপা ফুলুৰ তলালৈ ধাও ।

[এই বুলি টঁপা ফুলুৰ তলালৈ গল ।

ପେଲନୀର ପ୍ରବେଶ ।

ପେଲନୀ । ଆହି ଆଃ ସର୍ବଟିକେ ଆହ ।

ନବମୀ । (ମଧ୍ୟ ସମେ) ମେହି ପୁକର ଅମୋ ଆଗ୍ରହୀତିଲ ଗଲ । ଆଃ ମେହି ଅଳ ଗଛରୀତିଲତ ଥିବ ହେ ଆହେ । ହୀ ଗୌମାହି ! ମର କେବେକେହି ଏଁ ଓକ ମେଦେଖି ଥାକିଯ ? (ସ୍ପଷ୍ଟଟିକେ) ବାହି ସର୍ବଟିକ ଆହିଲ ବେ । ଆହି ଯଦି ମାତି ଆଳ । ରୋ ମିକାଲେ ଗଇଛେ ।

ଜୟନ୍ତୀ ଆକ ଉର୍ବନୀର ପ୍ରବେଶ ।

ପେଲନୀ । ଆଇଟି ଝ୍ରାହ ! ସର୍ବଟିରେ ଇତ ଆହିଲ । ହାତ ଆହ । ନବମୀ । (ମଧ୍ୟ ସମେ) ଅହେ ଦିଲା ବାହିର କଥା ଶମିଲେ କାବତ ମୂଁ ହେଲ ଲାଗେ ଆଜିମୋ ଏଲେ କାଠ ହେଲ ଲାଗିଛେ କିମ ? (ସ୍ପଷ୍ଟଟିକେ) ବାକ ବଲ । (ଏହି ବୁଲି ମୋରେ ଥାବିର ମାତି କାଢି) ବାହି ଯଦ ଯାବ ମୋରାରେ । ମୋର ଭରିତ କୋଇଟେ ଫୁଟିଛେ । (ଏହି ବୁଲି ଚାପରି ଭରି ଚାବର ନାମ କରି ରାମର କାଲେ ଦୃଢ଼ି କରି) ବାହି ! ମୋରେ ଅଗତ ଆହ । କୋଇଟୋ ଉଲିଯାହି ।

ପେଲନୀ । ଏଃ ତୋର ଆକେ ଭରିତ କୋଇଟେ ଫୁଟିଲ । ମୋର ଜାଲେ ଚକୁ ଅମ୍ବହେ, ତୋର କୋଇଟେ ଉଲିଯାବ । ଅହଞ୍ଚୀ ଆଇଟି ! ସର୍ବଟିରେକର ଭରିତ ହଙ୍ଗ କୋଇଟେ ଫୁଟିଛେ ଉଲିଯାହି ।

ରାମ । (ମଧ୍ୟ ସମେ) ଏହି ଚୋରାଲୀଟିର ଅବଶ୍ୟ ମୋର ଅତି କିମା ଦ୍ରୁଷ୍ଟିହେ, ନତ୍ରୁବା ଏମେ ବାଗଭି କିମ କରିବ ? ମେଥା ଢୁଲ ? କେବେକେହି ନବରେ ନମରେ ମୋର କାଲେ ଚାଇଛେ ।

ଅହଞ୍ଚୀ । ଜଥି ହାତ କତ କୋଇଟେ ଫୁଟିଛେ । (ଏହି ବୁଲି ଭରି ଚାହି କୋଇଟେ ମେଦେଖି) କତା ! କୋଇଟ ନାହି ଓଲାହି ପରିଲ ହବଲା ।

ଉର୍ଦ୍ଦ୍ଵୀ । (ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଅତି ଦୃଢ଼ି କରି ସମେ ସମେ) ଆଃ ବୁଝିଲୋ ।
ଏଁ ଓର କୌଇଟ ଫୁଟୋ ଥିଲା । ଏହି ପୁକସ ଅମର ଅତି
ପ୍ରେସର ଇଲ୍ଲା । ଅକ୍ଷୟ କାଇଟେଇହେ ଏଁ ଓର ଗତି ରୋଥ
କରିଛେ । କିବାହେ କଥା ମେହେ । (ସଂକ୍ଷିପ୍ତେ) ସଥି !
କୌଇଟ ଲାଇ ବଳା ।

ଅବଦ୍ଵୀ । (ସମେ ସମେ) କି ଆପନ ! (ସଂକ୍ଷିପ୍ତେ) ବାକ ସଥି
ବଳା (ପଥତ ସମେ ସମେ) କେମେକେଇଲୋ ସାଂଗ ? ଆହ !
ମୋର କି ଛର୍ତ୍ତାଗା । ସେ ଏମେ ଠାଇର ଗାଁ ଆହିବ
. ଲାଗିଲ । ଯି ଥାକେ କିମାଲତ ମେହେ ହବ । ସବମୋ
କେମେକେଇ ଏହି ପୁକସ ଅମକ ପାଇ, ଯେ ତେଣୁହେ ସହିତେ
ଛାଖାଖାବ ଥିଲ କଥା କଇ ତୃପ୍ତି, ହମ । ସବ ଦେଖୋ
ବିଦବୀ । ମୟଡୋ ଆଜି ଅଇଲ ପୁକସର ମୁଖ ତାବ
ମେହୋଇ । କିବନୋ ମେହୋ, ମ୍ୟଡୋ ବିଦବୀ ହଇଛୋ ।
ହର । ତେଣ ସବ କେତିବାଽ ଈଶ୍ଵରର ନିରମ ପେଲାବ
ମୋହାରେ । ରିପୁର ଅବଶ କେତିରାଷ ହବ ମୋହାରେ ।
ଏଇଏହି ଲହୁ ତାଳ ଅମାନ । ଏତେକେ ଅବଶ୍ୟ ପୁକସ
ମନ୍ତ୍ରାବ କରିବ ପାଇ । ବିବାହର ମୁଖ୍ୟ ତାଙ୍କର୍ତ୍ତା ଯି ନି
ହାର ଛାରା ମିଛି ହର ମେହେଇ ଆମୀ । ହର ଏଁକ
ଭଜମୀ କରି ଅମ୍ୟର ଅତି ମନ ଅକବି ଥାକେ । ମାତ୍ର ତେଣେ
ହଲେ ମୋର ପତିମେବା ହଲ । ଏମନ ଗତି ଘରଲିଇ
ସେ ଅଇଲ ଗତି ହିବ ମୋହାତେ ଇ କୋମୋ କୋମୋ ଶାନ୍ତି
ଆହେ । ଥାକିଲେ କି ହର ? ଶାନ୍ତିମୋ କି ?, ଈଶ୍ଵରର
ନିରମ ଗୁପରତ କୋମୋ ଶାନ୍ତି ହବ ମୋହାରେ । ଆକ
ଭିରୋଭାଇ ସେ ଏବାର ଜ୍ଞାନୀ ଘରିଲେ ବିଦା କରାବ ମେହାର
. ପୁକସମୋ କିର ଆକେ ପାଇ ? ଇହାତେ ଥାକ ଅମା
ଗାଇଛେ, ଦେ ପଞ୍ଜଗାତ ଆହେ । ମେହେ ପଞ୍ଜଗାତ ରତା
କାଲତ ଚଲିଛିଲ । ଏତିରା ଆକ ଚଲିବ ମୋହାରେ ।

ତାର ଅମାଗ, ପରା ହଲେ ଏମେ ମହଳ ହିଁତେମ । ଆଜୁ
ଆମାର ଯମେତେଇସା ଅମ୍ବ ପୁକର୍ଟିଲେ ଥେବ କିବ ଜୟିବ ?
ଏଁଓକ ତଜନା କରିଲେ ଲୋକେ ଅମତୀ ବୁଲିବ ? ସି
ମହୟ । କିମନୋ ଏଁଓକ ତଜନା କରି ଯଦି ଅର୍ଥ
ବିବାହିତା ଆମୀର ଦରେ ଏଁଓଡ଼ ପତିତ୍ରତା ଧର୍ମ ପାଲନ
କରେ । ତେବେ ହଲେଇ ସତୀତ୍ତ ରଳ । ଯାର ଆମୀ ଆହେ
ତାଇ ଯଦି ଅମ୍ବ ପୁକର୍ତ୍ତା ଆସନ୍ତା ହସ, ତାଇ କାମୋ
ସଂତୀ ? ଏମେ କେତ୍ରିଣ୍ଡ ମହୟ । ଏତେକେ ମୋର ଘନତ
ଧୂଚ ବିଶ୍ଵାସ ହଇଛେ । ଯର ଏଁଓକ ତଜନା କରି
ପତିତ୍ରତା ଧର୍ମ ପାଲନ କରିଲେ କେତ୍ରିଣ୍ଡ ଧର୍ମର
ଓଚବତ ପତ୍ରିତ ମହେତ । ବାଦ ! ରାମ ! କି କଥା ତାବିଛୋ ।
(ସ୍ପଷ୍ଟଟିକେ) ରାମ ! ଆଜି ଗାଟୋ ବବକୈ ପୁବିଛେ ।
ନାହରର ପାତୋ ଆମିବ ମୋହାବିଲୋ ।

ଶିବକାନ୍ତର ପଢୁଲୀ ପାଇ ।

ଉର୍କଣୀ । ସଧି ! ଆମି ଏହି ପିଲ୍ଲେ ସାଂଗ । ତୁମିଓ ଘର୍ଟିଲେ
ଯୋଗା । ରାତିକେ ଆକୋ ଆହିମ ।
ନବମୀ । ବାକ ସଧି ! .

[ନବମୀ ଆକ ପେଲନୀର ପ୍ରସ୍ଥାନ ।

ଉର୍କଣୀ । ନବମୀ ଲଗର କିବାହେ କଥା । ଫୁଲନୀ ବାରିର ସୀଓ କାଳେ
ଚଗା କୁଳର ତଳତ କୋନ ଥିବ ହଇ ଆହିଲ ଦେଖିଛାଲେ ।
ଅରଣ୍ୟ । ଦେଖିଛୋ । ଟେଓ କୋନ ଏକ ସହଦେ ଦେଓର ହସ ।
ଟେଓର ମୋହାବେକର ପୁତ୍ରେକ । ଟେଓଡ଼େଇଲେ । ବାକ ?
ଉର୍କଣୀ । ଏତିଯା ଆମାର ଆଇଲ ଏକୋ ଅକାଶ କରିବର ଆବ-
ଶ୍ୟକ ନାହିଁ । ମହଲେଲୋ ଲମ୍ବ ଶାନ୍ତି ହେଲେ
ଦିଲ କେବେକେଇ ଥେବାବ । ଗାତେଇ ଗମ ଲେ ପାଇଛା ।

ଅରଣ୍ୟୀ । କବ ଲେଲାଗେ । ଇହାର ଆଜି ବୁଝପାଥ । ଏଁବେ
ସାଇତେ ଜୀଗେରେ ଡେଉର ସ୍ଵର୍ଗାଂ ମାହି । ଯୁଠେ ଆଜିହେ
ହବ ପାଇଁ । ହଲେଓ ଯୁଠେ ଶାକାଂ ଯାଉଛେ । ହଠାଂ
କେମେକେଇମେ । ଅଇସ ହବ । ନବମୀର ସେତିଆ ଆଗବିଦା
ହୋବା ମାହି, ତେତିଆଇ ଡେଉ' ମୋମାଇଏକର ସରଟିଲ
ଗଈଛିଲ, ଆଜି କେଇବା ବଚର ଶାମର ମୁରଙ୍ଗରେ ଆହିଛେ ।
ଅଇନ ଏକୋ ହୋବା ମାହି । ପୂର୍ବର ପରା ସେ ଚିନାକୀ
ଆହେ ସିଏ ସବେ ନଧରେ । କିରାଟନା ଧାକିଲେ ନବମୀ
. ମେଇ ବିଷୟତ ଏବେ ଆଖଲା ଦେଖାକିଲ ହେତେଥି ।
ଦେଖା ନାଇଲେ ଏକୋକେ ବେଜାନେ ।

ଉର୍ଧନୀ । ମୋବୋତୋ ମେଇଟୋ ଯନ୍ତେ ଥରିଥୁହେ । ବାକ ଏତିଆ
ସରଟିଲ ଯାଓ । କତୋ ହି କଥା ଫାଟ ନକରିବା । ହସେଇ
କି ମହବେଇ । ମଧ୍ୟ ! ଯାଓ ଦେଇ । ଜାତିକେ ଏକେ
ଲଗେ ନବମୀ ଲଗଟୁକବ ସରଟିଲ ଆମ ।

ୟ ଇତି କ୍ରମେ କ୍ରମେ ନିଷ୍ଠୁତାଃ ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ମର୍ମଦ ।

ହରମାଥର ବାଜି ।

ହରମାଥର ଆଂକ ନିଗନ୍ତିର ପ୍ରବେଶ ।

ହରମାଥ । କେବ ନିଗନ୍ତି !

ନିଗନ୍ତି । ଦେଉତା ।

ହର । ବୁନ୍ଦାରଲୋ କି ହଇଛେ ଅ ?

ନାହ । ଜାଲୋ ଦେଉତା କବ ମୋରାରେ । କାଲି କାମଦେଉ
ବଗାରେ ସାଇତେ କୁରିବଟିଲେ ଗଈଛିଲ । ତରପରା ଆହି

লর্ড লর্রাইক শিবপুজা করি, অইল বেলি হলে সারে
গাকে, ই বেলি 'সারেও' মে ধাকিল, তেমেই শলে ।
আমো মেউতা কি হল । কাকো ওচার্লে যাব
লিদিবে । সারে সারে একো একোটা বৱ হয়-
লিয়াহ কাচে ।

কাম । কিমো ভল বাকলি ? লর্টির এটোলে এটা লগার পরা
মুণ্ডচেই । মহ এই পিলে কুরি আটৈ গই । তজ
ইরাতে থাক, হৈকোটো আক কঢ়েটা আছে ।

[ইতি প্রথান ।

কামদেবের প্রবেশ ।

কামদেব । মিগমতি ! বকু কত আছে ?
মিগ । বাপা ! তেওর কালিলে পরা গা বেষা ।
কাম । বাক মোর কথা কথাই থা ।
মিগ । বাক বপা !

[ইতি প্রথান ।

মেপথ্যরপরা । বপা ইহা ! বকুদের ঘাৰ্লে থৱিছে ?

রামচন্দ্র প্রবেশ ।

রামচন্দ্র । বছো ! আহঁ !
কাম । গাবেরা বোলে । কিমো হইছে ?
রাম । কেৰ সৰীবাতো তুমি অনাই ।
কাম । লহয় তেও ভালটকে কোঁয়া চোল ?
রাম । বছো ! যদি তুমি জাল কৱা তেহে ভাল, নতুণি মৱণ ।
কাম । বাক ! কোঁয়া ! মোৰ বকুত কঢ়ি লহয় ।
রাম । বোলা বছো ! হেকোল মেপারা আক মোসোবৰাত ।

କାନ୍ଦ । ବାକ !

ରାମ । କାଲିଗଢ଼ୀ ବେଳିଯା ! ମୋକ, କୁଳଦୀର ବାରିର ଲାହର ଗଛର
ତଳତ ଥିଏ ତୁମି କୁଳ ତୁଲିବାଟେ ଗଲା । ମୋର ଟୋପ-
ଶୀରେ ଧରିଲେ ମେଧି ତାତେ ଅଳପ ଶମ୍ଭୋ । ତାତେ
କେଇବୁଦି ମାର ଡିଯୋତାର ହାଇତ ମୋର ଟୋପଶୀ
ତାମିଲ । ସାର ପାଇଁ ଦେଖେ ଏହି ଅତି କୁଳବତୀ ଅର୍ଦ୍ଧର
ଅପେକ୍ଷାରା ମେଳ ତୋରାଲୀ, ମୋର ଇକାଲେ ଯେବେ ଆହିଛେ ।
ଡେଉର ସଥବାର ଲକଣ ନାହିଁ । ଡେଉକ ମେଧିବର ପରା
.ମୋର ସବ ଅଛିର ହାଇଛେ । ଡେଉକ ମେଗାଲେ ବଜୁ ସବ
ବିଶ୍ଵବ ମରିଯ । ଡେଉରୋ ମୋର ଅତି ସବ ଧାରମାଳ
ହୋଇ ଅବଶ ପାଇଛେ । କଥା ତାର୍ଜା ହରଟେ ଲୋର୍-
ରିଲୋ । ବର୍କୋ ! ସମି ତୁମି ଉକରା, ତେଣେ
ମୋର ଯରଣ ଆନିବା । ଏତିଯା ତୋରାର ହାତକ ପରିଲେ ।
ବି ବୋଲା ବି କରା ମେହେ ହବ ।

କାନ୍ଦ । ବର୍କୋ ! କୋରଟୀଲୋ ? ଡିଲୀ ଚୋରାଲୀ ଆହିଲ ଛୁଟି
ବିଦବା ଏହି ସଥବା ।

ରାମ । ଏହି ଛୁଟିର ଏହି ।

କାନ୍ଦ । କୋରଟୀ ?

ରାମ । ଯାଇ ମିଠିଲୋ । ଡେଓ ଧିଟି ବରମିବାଳ ଆକ୍ରମ ମୀହଲିଟିକ
ସିଟି ନହବ ।

କାନ୍ଦ । ଆ ତୁରିଲୋ । ‘ନବଦୀ ? ଶିବକାନ୍ତରଜୀଏକ ?

ରାମ । ନବଦୀଲେ ? ହା ନବଦୀ ! ମହାନବଦୀ ! ସମି ତୁମି
ଉଜ୍ଜ୍ଵାର ଉକରା, ମୋର ପଶଦୀ ହଜା ଉପର୍ହିତ । (ଅଗତ
ହା ପିଲେ ନବଦୀ !) ।

କାନ୍ଦ । ‘ତୁର୍ଦ୍ରୋ ! ତୁମି ବଲିଦା ହୃଦାଳେ କି ? ଏବେ ନବଦୀ ।
ହିର ହେ ଥାକା । ସବ ଇଥାର ଅତି ବିହିତ
ସବ କରୁଥ ।

राम ! कि कम ! बङ्को ! कालि तुंहिंदे सहिते फूलबीर
गेरा आहोते बाटक कि कलों कि 'मिलिलो'. एको
यन्त्र माहि । यरत शिव पूजा करिवाई बहिलो ।
'किं ध्यान कराउ देह चुम्भीरैहे यन्त्र परिचिल ।
तेऊर कण लावण्यहे योर अरबर परवत पथिक
हो आहे । बङ्को ! तोरार ओपरते सर्वत्रसा ।

काम ! ईश्वरे करिलेहे करा ।

राम ! शृंवधाव ! येस अकाळ महव ।

काम ! योर आगत कव खेळागे । अडिवा यव दोष तुंहि
तितरैल घोषा । अचिरर कर्त्त नहव ।
अचिर नहव । ८

[रामचन्द्रर प्रस्थान ।

काम ! नवदीर सहिते बङ्कुर तेले संषटन होवा अति अनु-
चित । विद्वा चोषाली, शास्त्रव विविज कथा । एडेके
तेऊर यव गालटाव लागिस ।

[इति प्रस्थान ।

पर्वत दर्शन ।

शिवकान्तर वास ।

फूलेश्वरी आक नवनीर अवेश ।

नवनीरी ! 'आई ! जीवार बोले किवा नवीरा होहे ?
फूलेश्वरी ! यव हे आई ! 'आवार तेले किपाल डाक कि कम ?
गिदिला दाखोल चोषाली अलि नवीरार परा उठिहे,
तेविवारे परा खिलाइ याव लागिहे । तेऊ कालि

ଗଧୁଲୀ କୁଳନୀର କାଳେ ଝୁରିବିଲେ ଗଇଛିଲ । ତାର ପେରା ଆହି ଏକୋ ମୋରାଠ ନାଇ ବୋରାଓ ନାଇ ଡେନେଇ ଆହେ । ଗୋଟକ ଚୋରାଲୀ ମୁଖ ଚୁଖ ଲାଗିଛେ ହବଳା ।

ନୟନ୍ତୀ । ତୋମାର ଜୀବାକ ଦେଖିଲେ ମରତ ବେଜାର ଥରେ ।

କୁଳେ । ବେଜାରର କଥା କି କମ ଆହି ! 'ଗଜାତୀର ପେରା ଆହୀତ ଚୁରି, ତେବୀ କୁମୁକା ଆକ ଏମେ କେତ୍ବିଲାକ ମୋଖ କୁଗର ତାଳ ତାଳ ଅଲକ୍ଷାର ଡାଇଟେଲକେ ଅଧିକାରେ ଆନିଛିଲ । ଏତିଯା କୋମେ ପିଲିବ ? • ମେହି ବୌର ମେଖି ଟେଙ୍କ କାଳେ ସବୋ କାଳେ । ଆକ ଆହି ! ' ସିଦ୍ଧିନୀ ହିତିନିଉକର ତର ପେରା ଏଟା ର୍ଣ୍ଣ ମାଚ ଦି ପଠାଇଛିଲ । ଚୋରାଲୀ ଅନିଯେ ଲେଖାବ ମେଖି ଏଟାଇକେ ଦିଲୋ ଯଥ ଲେଖାଲୋ । ଏତିଯା ଡାଇର ଲିଖିତେଇ ଆମାର ଘରତ ଏଟାଇ ବିଲାକ ଦିରାବୁହୀବା ଆଶ୍ରାହେ । ମାଚର ଆଶ୍ରାଆବ ମହୟେଇ ।

ନୟନ୍ତୀ । ମରୀନାଟୋନୋ କି ? ତୋମୋଲାକେ ମେଜାନ୍ତାମେ ?

କୁଳେ । ଆମାର ଆଗତ ନକଟ । କାଲି ଅରଣ୍ଟୀ ଆଇଟିର ଯୁଧେହେ ଶୁନିଲୋ । ହୁନ୍ଦୁ .ମୋହାଇ ତୋଲନୀ ହବର ପିହ ବେଲି ମୋହାରା ହବରେ ପେରା ବର୍ଟକେ ଗା ଯାବ । ଲରା ମାନୁଷ ବୁଜିବ ମୋହାବେ । ଆମ ସବି ଆହି ହେ ଚୋରାଲୀ ଅନିର ଯୁଧଟୋକେ ତାଙ୍କି ଦେଗାଇ ଯା ।

ନୟନ୍ତୀ । ବାକ ଆହି ! 'ଯଥ ସୌଜ ବେଲୀବା ଆହିମ ।

[ନୟନ୍ତୀର ଅଞ୍ଚଳ ।

ଅରଣ୍ଟୀର ପ୍ରବେଶ ।

ଅରଣ୍ଟୀ । • ଆମାହି ! ସଖୀର କେଳେ କରିଛେ ?

କୁଳେ । ଏଃ କେଳେ କରିବ ? ଆବି ଶୁଧିଲେ ଆନୋ ସଖୀରେରେ କିବା କହ । ଯହ ମାତି ଦିଓ ତୟ ଶୋଥ । ଆହି

ନବମୀ ଆଇଟି ! ଅ ଆଇଟି—କଳବାଟୀଲେ ଗଲ, ଶୈଳେ
ହବା ? ହେତୁ ସୋଗାକୁଳି ! ଆଇଦେବେରକ ଦାତି ଦେ
ହେମେ ଅନ୍ତି ଆଇଟି ଆଛିହେ ।
ମେପଥାବ ପରା—ଆଇ ଗଇଛେ । ସଧି ! ବର୍ଣ୍ଣ ! ସୋଗାକୁଳି !
ଡାମୋଲର ବଟାଟି ଲାଇ ଆହ ।

ନବମୀର ପ୍ରବେଶ ।

କୁଳେ । (ଅନ୍ତିର ଅତି) ମାଇ ! ସବ ଯାଓ ଦେଇ । (ନବମୀର
ଅତି) ତଥ ସଖୀରେରେ ନାଇତେ ଧେମାଲୀ କରି ଥାକ ।
ଉତ୍ତରେ । ବାକ୍ ଆଇ ଯୋଗ୍ୟ ।

[କୁଳେଶ୍ଵରୀର ପ୍ରଶ୍ନାନ ।

ଅନ୍ତି । ସଧି ! ତୋମାର ମୋ କି ହିଛେ ?
ନବମୀ । ସଧି ! ସରିବାଟୀଲେ ଓଳାଇଛେ ।
ଅନ୍ତି । ହିଁ ଶକ୍ତବ ଯୁରେ ମେଓଚନ କେଓଚନ ଯାଓକ । ଏମେ
କଥା କବ ଦେଗୋଯ ।
ନବମୀ । ଆର ସଧି ! ଆମାବ ଯରାଇ ତାଳ ।
ଅନ୍ତି । କି କୋଣ ଚୋଳ ?
ନବମୀ । ରହିଲେ ରାଧିବା ଆଜି ମୋର ଉପକାରୀଟୀଲେ ଯତନ
କରିବା । ଶପତ ଥୋବା ?

ବଟା ସହିତ ସୋଗାକୁଳିର ପ୍ରବେଶ ।

ଅନ୍ତି । ବାକ୍ ! ଥାଲୋ ।
ନବମୀ । ନହଯ ତାଲ୍‌ଟିକ ଥୋବା । ସୋଗାକୁଳି ତାତେ ବଟାଟୋ
ଥାଇ - ତଥ ଯା ।

[ସୋଗାକୁଳିର ପ୍ରଶ୍ନାନ ।

ଅଯନ୍ତୀ । ବାକ ସଥି ! ତୋମାର ଶପତ ! ତେଓର ଶପତ, ଆହିର
ଶପତ, ବୈହିର ଶପତ, । ଗୁଡ଼ିବା କୋଷା ?

ନବମୀ । ସଥି ! କାଲି ଭରିତ କୀଇଟ ପାଇଛିଲାମେ ?

ଅଯନ୍ତୀ । ନାହି ! କିବା ଶକ କୀଇଟ ଫୁଟିଛିଲ ହସଲା ।
ଆଗୁବି ଓଳାହି ପରିଲ ।

ନବମୀ । ମୋରେ ଶପତ ସଥି ମେଟାଇକ କବା । କିମ ଫୁଟିଛିଲ
ଜମା ମାଇଦେ ?

ଅଯନ୍ତୀ । ତୋମାର ଶପତ ଜମା ମାହି ।

ନବମୀ । ଯଥ ଖିଯ ହିଁ ଥକା ଠାଇର ପଶିଯେ ଫୁଲନୀ' ବାରିର
ବୀଏ କାଲେ ଚଂପା! ଫୁଲର ପୋମେ ଚୋଷା ମାଇଦେ ?

ଅଯନ୍ତୀ । ତେବେକେହ ନାହି । କିମରୋ ?

ନବମୀ । ତାତ ଏଜନ ଆହିଲ ! ମେହି ଅମକ ମେଥିବର ଗୋରା
ସଥି ! ଅହିର ହଇଛୋ । ଦିମେ ରାତିରେ ତେଓକୈ
ଭାବି ଆହେ । କାଲି ବାଟିତ କି କଥା ହଲୋ ମହଲୋ
ଏକୋ ମମତ ନାହି ଆକ୍ରମ ସଥି ଚୋଷା ଚୋଲ ମଧ୍ୟାମତୋ
ତେଓକହେ ଦେଖେ । । । ତେଓକହେ ସବି ମେଗାଓ ଡିଜିତ
କଟୋରି ଦି ମରିଯ ।

ଅଯନ୍ତୀ । (ମନେ ମନେ) ଉର୍ବନୀ ଲଗେ ଯି କଥା କହିଛିଲ ମେଚା
ହଲ । (ମ୍ପଟ୍ଟିକେ) ତୁମି'ତେଓକ ଚିଲାମେ ?

ନବମୀ । ସଥି ! ନିଚିଲୋ ।

ଅଯନ୍ତୀ । (ମନେ "ମନେ") ଉର୍ବନୀର ମକଲୋ କଥା ସଜା ।
(ମ୍ପଟ୍ଟିକେ) ମେହି ଫୁଲନୀଟିଲ ଯିଜନ ଗହିଛିଲ ମେହି ଅନ
ମୋର ଏକ ଶବ୍ଦକେ ଦେଉର ହୟ । ତେଓର ମୋମାହିଯେକ ଥ
ପୁଣ୍ଡକ । ତେଓର ନାମ ଝାମଚଞ୍ଚ, ମାତୋତେ ରୀମ ବୁଲି
ପୁଣ୍ଡକ ।

ନବମୀ । ହା ରୀମ ! ରୀମ ! ରୀମ ! ମଧ୍ୟ ମୋକ ଏଭିଧା ଆକରା ।

ଅଯନ୍ତୀ । ବାକ ମୁଖି ! ଯଥ ଯତନ କରିଯ । ତୁମି ଅହିର

ନହବା । ସବ ତୈଥିକ ଘର୍ମଲେ ଶାତି ଲି ବୁଝାଇ ପରାଇ
ତୋଥିକ ଦିବ୍ସ ।

ନବଦୀ । ସଖି ! ବୁଝାବ ଦେଲାଗିବ । ତୈଥରୋ ଘର୍ମଲେ ମମ ଥକା
ଆଗ ପାଇଛୋ ।

ଅଜ୍ଞତୀ । ବାକ ସଖି ! ତେମେ ହଲେ ମେତାବିବା । ହିର ହି
ଥାକା ଏତିବା ସବ ଆହିଲୋ ।

ନବଦୀ । ବାକ ! ମରୋ ଏତିଯା ଭିତର୍ମଲେ ସୀଏ । ସଖି ଯେତିଯା-
ଲେକେ ତୋଥାର ସଂସାଦ ମେଣ୍ଡାଇ, ତେତିଯାଲେକେ
ଦରି ଥାକିଥ ।

[ଇତି ନିଷ୍ଠାନ୍ତଃ ।

ବିତୌର ଅଳ ସଥାନ୍ତ ।

তৃতীয় অঙ্ক ।

অথবা সর্বাঙ্গ ।

করমান্ধের বাটী ।

হরনাথ, দেবদত্ত আৰু ব্ৰহ্মনাথৰ প্ৰিবেশ ।

হরনাথ । ককাই ! মোধাইবেকৰ ঘৱৱ পেজু আহিবৈলৈ পঞ্চা
লৱাটোৱ অস্তাই নাই ।

দেবদত্ত । এটো ! দেখিছো । সি হনু আৰ্কে মোহায়েকৰ
ঘৱলৈ যাব । কেই দিন মাস ধাওক । ফঁকুৱা
বামনবদ্ধী আৰু বিহু আহিছে । পিছেও যাব ।

হরনাথ । মোড়ো ককাই তাকে কিণ ।

হর । মোড়ো পঠিষাবৰ । ইচ্ছা নাই । মাকেও পঠাব
লোখোভে । মোধাইবেকৰ লৱা চোমালী নাই তাকে বৱ
মৱম কৰে । এজনি চোমালীও খুজিছে । সি কেই
মাহ মাস ধাওক ।

দেব । লৱা পুঁচি শুণি উঠিছে । কিবি কৰ্ম কাষৱ
চেতো পাঁইছালে ?

হর । এং ককাই তোমোলাকৰ আশীৰ্বাদে জীবাই
ধাওক „মাখোল । “ “চাকৰী” কৰিব, মেলাগো ?
তোমোলাকৰ ভৱিত খুলীৱে এলেই খাই বই
“খাকিব পাঁরিব ।

দেব । লক্ষ্ম । তেওঁ এটো “কাম” ধাকিলে ভাল । তেহে
মালুছে, আগ্রে আৰু ভৱ কৰে । কাম মেথাকিলে

ଅଇଲ ହେଜାର ହୁଏ, ମାନୁଷେ ମାନୁଷ ହେଲ ଦେବେଥେ ।
ବର ସାହାବର ଡଲେ ଗଲେଇ ତୋହାର ପୌର୍ବାର କାମ ହବ ।
ସେଇ ସାହାବର ଶୁଣି କଥା କି କମ ? ଯିବିଲାକ
• ସମ୍ମନ ମାନୁଷର ଥକା ଉଚିତ ସେଇ ସକଳୋ
ତୈପର ଆହେ ।

ରମ୍ଫ । ଏତିଥା ଏବେହେ ଦିନ ପରିଛେ ସେ କାମ ମେଥୋକିଲେ ହେଜାର
ବର ମାନୁଷର କି ସଜବ ସରର ଲରା ହୁଏ, ହାଜାର ଥବ
ଥୀଏକ, ତେଣୁ ଏଥିଲ ଦୋଲାତ ଉଠିଲେ କି ବରଜାଣୀ ଏଟା
ଥରାଇ ଗଲେ କୋଟମୋ କୋଟମୋ ଚକୁପୋଣୀ ମାନୁଷେ
ବୋଲେ “ଏହି ଡାଲ ବା କେମେ ? କାମ ମାଇ କାଯ ନାଇ
ଶମା ଭେଦ ମାରି କୁରାର ” ଏହି ବିଲାକ ମାନୁଷରମୋ ଗିରାନ
କାହାଣି ହବ ଦେଓ ?

ହର । ଏଃ କିବା କୋଣା ! ସେଇ ବିଲାକର ବିବେଚନା ନାହିଁ ।
ସେଇ ଦେଖିବେ ତେମେକେଇ କବ । କାମ ହଲେଇ ସେ ପରର
ତ୍ରତ ଆପୋଦାର ଆଧୀନତା ପ୍ରକଳ୍ପ ରତ୍ନ ସହିତେ ଶରୀ-
ରଚୀ ବିକ୍ରଯ କରିବ ଲାଗେ ତାକ ଦେଜାଲେ । ପିତୃ
ମାତୃ ହେଲ ଲରାକ ସଦି ସେଇ ମରେ ଶରୀରଟୋକେ
ବିକ୍ରଯ କରିବାଲେ ଦିଲେ । ତେଣେ ଇ ସଜ ପିତୃ ମାତୃ
ଆଜ୍ଞା ଉପକାରୀର କର୍ତ୍ତା ନହଲ । ମୋହାରା ମୋହାରାତରେ
ଚାକରୀଟିଲ ମର ଦିବ ଲାଗେ । ଇଥାକ ମାନୁଷେ ବିବେଚନା
ନକରେ । ଏକମକ ଆମାର ହୈରାର ଏକମେ “ତୋହାର ଅମୁକର
ମରେ ତାଲ ଚାକରୀ ହୁଏ ” ବୁଲି ଆଶୀର୍ବାଦ କରିଛିଲ ।
ତାତେ ସେଇ ଜମେ ତାତ ଭେଲେ ଅର୍ପି କରାନ୍ତ ଆଶୀର୍ବାଦକ
ଅନ୍ତର ଧର୍ମତ ଠାଇ ନାହିଁ । ଛର୍ବାଦାର ମରେ ହୋବା
ହଲେ ସର୍ବମାଳ ହଲ ଇତେମ । ଏବି ପ୍ରେଲୋହା
ଦେଓ ସେଇବିଲାକ ମେଣ୍ଡରିଙ୍ଗା କଥା । ହେବ ଶିଗଦତୀ
ବାପାକ ମାତଚୋନ ।

ନିଗଦତିର ପ୍ରବେଶ ।

ନିଗ । ଦୋଢା, ବାପା ବର ବଗାର ସର୍ଟଲ ଗଇଛେ, ତିତରର ଛନ୍ଦ
କିବି କିବି କୈଥା ପଟୀର ପେରା ଆମି ଦିବ ଲାଗେ ।

ହର । ସରବଗୀ ଆମୋ ଥରତ ଆଇ ?

ନିଗ । ଆଜି ଅନ୍ତୁଥେ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟର ପବଗମାର୍ଟଲ ଗଲ । ଏକେ
କିମି କିକି ଥରତ ମିବଣ ମୋଧାବିଲେ । ମେଇ ମେଖିହେ
ଆମାର ବଗାକ କହି ଗଇଛେ ।, ଟେଣ୍ଡ ଅଲଗତେ
ମାଥୋମ ଗଇଛେ ।

ହର । କାହି, ମୁକ୍ତିନାର ସର୍ଟଲ ସାଂଶ ବଲା । ତାତେ ଛାଳ
ମାମ ଚୌପଟ ଖେଦି ଆହୋଗାଇ ! ମିମଟୋ ମେଧାବ
ମୁଗ୍ଧରାଇ ଦେଓ ।

[ଇତି ନିକ୍ଷାନ୍ତଃ ।

ବିତ୍ତିର ମର୍ମନ ।

ଶିରକାନ୍ତର ବାଜି ।

ନବମୀ. ଆକ ଅନ୍ତିର ପ୍ରବେଶ ।

ନବମୀ । ସଥି ! ତୁମି ଯାବରେ ପୋରା ଯଥ ଯେମେକେଇ ସମୟ
ଥେବାଇଛେ । ତାକ କବର ଠାଇ ଲାଇ । ମିମିବକେ ବଚର
ହେଲ ମେଖିହିଲେ । ।

ଅନ୍ତିମ । ଏମେର ଏମେହି କଥା । ତୁରୁତେ କମଟୋ ପକାବ ପାରିଲେ ?
ତୋମାଙ୍କ ଯେ କର୍ଯ୍ୟ ମିଳି ହେବନ ଲକ୍ଷଣ ହଇଲେ ।

ନବମୀ । ସଥି ! ମୋରେ ଶପତ ; ବଧଲାଗେ । କୋବା, କି ହଲ ?
କି ବୁଲିଲେ, ମୋରେ ଶପତ, ମୋରକାଲେ ?

ଅନ୍ତିମ । ତୁମି ମନ ଲି ଶୁଣ କି କି ହଲ । ଟେଣ୍ଡ ପବଗମାର୍ଟଲ
ଗଲ । ,ତତାନ୍ତରାକେ ମୋଦାତ ବଞ୍ଚ ବେହାଦି କିମି ବିକି

जिव लोंबारिले, तोमार तेंदु आगत (नवमीर
दीर्घ लिखास) कहे गडेहिल । ताते' तोमार तेंदु
(पुनर्जार दीर्घलिखास) बस्तु बेहालि किनि दिवाईले
आहिहिल सेहे हलते यथ कलै । हेले सधीरे
तोमाक चाव शुभिहे ताते तेंदु याति हईहे आक
तोमाईल यरवेरे हातर आजगीटी नि पठाइहे ।
(एই बुलि आजगीटी दिले)

नवमी । (आजगीटी चूहन करि) सधि ! तोमार अति यथ ये
किमाल सकुष्टे हईहेहे । कव लोंबारै । यिवास दिल
जीवाहे थाकिय मिमाल दिल वाखित यथ । तूयि गिहु
मातृर कार्य करिला । सधि कडलो ? केवेकेहे ?

अष्टकी । आजि आमार यराईले तोमाक शुराई यातिय ।
आमहेवे एरि दिव । ताते सधि ! यथ अतिया आम-
हेत तोमार यावर कवा कुण गहे ।

नवमी । सधि ! येतिवाईलेके भुयि थोक निराईले जाळ
तेतिवाईलेके यथ बाट चाहे थाकिय ।

[अष्टकीर प्रश्नान ।

नवमी । (घटने घटने) हे अगदीखर मोर अति असर होवा ।
आजि येथ कार्याटी शिछि हऱ्य । हे कामदेव ! नाथ
गङ्गावधर लियम शिकाहे दिडा ।

[इति प्रश्नान ।

ହୃଦୀର ମର୍ମ ।

ରାଜଆଳୀ ।

ମନ୍ଦଲୁର ପ୍ରବେଶ ।

ମନ୍ଦଲୁ । ହେହି ଆଇ ! କୁମଳମୋ କାବ ମାଥ । ତାକେ ତାବି ଚିନ୍ତି ଉଲିଧାବ ମୋରାରିଲେ । କୋମମୋ ହଲ ? ଚୋଷାଲୀ ଜନି ବର ହୁଏ । ତେଣୁ ତାଇର ଘୋଟିଲ ଯନ ଥିକା ଜାମା ଯାଏ । ବାକ ଦେଖିରେ ଗି କବେ । ସବ ଯତନ ମକବେ । ବନିଧା କୁନୁବର ପୁତେକେ କାମମେଳୁବ ବିଦିଲେ । ବୋଲେ ହେମେ ମାହି । ପୋଥା ହଲେ କଥାହି ଆଛିଲ ।

ହରିପ୍ରିଯାର ପ୍ରବେଶ ।

ହରିପ୍ରିଯା । ନବମୀ ଆଇଟିର ଗା ଦେଗା ଆଛିଲ ବୋଲେ । ବାକ ହଇଛେମେ ?

ମନ୍ଦଲୁ । ଅଳପ କରିଛେ କେବ ଦେଖିଛେ । ଆଇ ।

ହରି । ଆଇର ଆଗତ କବି କେଇ ଖଲ ମାନ ଶକ ପ୍ରତାବ ଚେଲେଦ ଲଗାଇଛେ । କିମେ ସମି କିମିଦ ।

ମନ୍ଦଲୁ । ବାକ ଆଇ ! କମ ।

[ହରିପ୍ରିଯାର ଅଞ୍ଚାନ ।

ମନ୍ଦଲୁ । କି ସୁଭିଷେରେଣୋ ଏହି କଥାର ସନ୍ତେଷଟେ ଲେଣ । ସବ କୋନ ଝୁଲିଗ ପାଣ ।

ନିଗତିର ପ୍ରବେଶ ।

ବିଗମତି । ହେର ତଥ କୋନ ଅ । ଏହି ଦରେ ବାଟେ ବାଟେ ବଲକି ଯାବ ଥବିଛ ? .

ମହିଳୁ । କିଷ ଦେଖ । ଲାଇସ୍ ? ମାନୁହ । ତୁଥିଲ ହାତ, ତୁଥିଲ
ତରି, ତୁଥିଲ କାଳ, ଏଟା ମାକ ତୁଟୀ ଚବୁ 'ଆଛେ । ଦେଖେ
ନାଇଲେ । ଏହି ମାନୁହଟୀ ବାକ ! ମେଧିଷ ଦେଖେ ।

ନିଗ । ବୋଲେଁ । ତଥ କତ ଥାକ ?

ମହିଳୁ । କିମ ଯାଇର ଓଁବତ, ଆକାଶର ତମତ, ଖୁଟୀର କାଣତ
କେତିଥାବା ବା ଦୂରର ଭିତରତ କେତିଥାବା ବାହିବତ ।

ନିଗ । ତୋର ସବ କତ ?

ମହିଳୁ । ଯାଇର ଗୁପରତ । ଆର୍ଗେଯେ କମା ବୁଲିଲେ ଜାନିଛିଲେଁ ।
ଏତିଥା ଜାନିଲେଁ । ତଥ କଲାଏ । ଏତିଥାଇ ଦେଖେ
କଲେଁ । ମୁଖନିଲିଲେ ? କଟା ଇଓ ଏଟା ମାନୁହ ।
ଥାଇଲେ ଚାଇ ! .

ନିଗ । କାର ସବତ ଥାକ ?

ମହିଳୁ । ତାକେ ମକମ କିଷ ? ଶିବକାନ୍ତ ଡାଙ୍ଗଦୀଯାବ ସବତ
ନିଗ । ତଥ କାର ପୁତେକ ?

ମହିଳୁ । ଆଇର ।

ନିଗ । ଆଇର ପୁତେକ ! ଇ କି ଅ ?

ମହିଳୁ । ଇହାକେ ବୁଜିବ ମୋହାରିଲି । ମୋର ଆମୋ ବୋଗ୍‌ବିର
ଠିକମା ଆଛେ ? କାନ୍ତ ମାମଲୋ କମ ?

ନିଗ । ତଥ ତେଲେ ହଲେ ଅହରା ?

ମହିଳୁ । ତଥ ହେ ଅହରା ମାପେହେ ମାପବ ତରି ଦେଖେ । ତବ ଅହରା
ଦେଇ ମେଧି ମୋକେ ଅହରା ହେଲା ମେଧିଛ ।

ନିଗ । କଟା ! ଇ ମାନୁହଟୋ ବର ତୁଣ୍ଡି ।

ହରନୀଥର ପ୍ରବେଶ । ..

ହରନୀଥ । ନିଗଦତି ତଥ ସର୍ବିଲ ବା । ସରତ କୋଲେଁ ନାହିଁ ।
ମର ଏହି କାଳର ଗେରା ଆହେ ।

[ଇତି ପ୍ରଶ୍ନାନ ।

ମନ୍ଦଲୁ । ତାଳ ମାରିଲି ଯା ବାଗେକେ ! —— ଏହି କଥାଟୋର ମନ୍ଦେନ
ମଲଲେ ମହ୍ୟ । କାତ , ଶୋର୍ଦ୍ଧୀ କି କରେଁ । ଯା !
ଦର୍ଶକେ ସିଂହ ।

[ଇତି ପ୍ରସ୍ଥାନ ।

—————

ଚତୁର୍ଥ ଦର୍ଶନ ।

ଅନୁଷ୍ଠୀର ଶର୍ମାଗାୟ ।

ଅନୁଷ୍ଠୀ ଆକୁ ହାତତ ଅପା, ମଣିତେ
ନବମୀର ପ୍ରବେଶ ।

ନବମୀ । ସଥି ! କେଡ଼ିବାନୋ ?

ଅନୁଷ୍ଠୀ । ସଥି ! ବାନ୍ଧ ହୋବାନୋ କିଯ ? ଅଲପ ଈର୍ଯ୍ୟ ଧବା ।

ନବମୀ । ସଥି ! ମୋର ଅପ୍ରକାଶ ପିଙ୍କିର ଉବିର୍ବଳ ବବ ଇଚ୍ଛା
ଗଇଛେ ହେଲ ପାଇଛୋ ।

ଅନୁଷ୍ଠୀ । ସଥି ! ଆହଁ ! ତେମେହଲେ ତୋମାକ ଆମତିର ମରେ
କାଟୋର ଚାପୋର ପିଙ୍କାଇ ଦିଓ ଗଇ ।

ନବମୀ । ମସ ମୋ : ମକଳେ ଅଲକାର ଲଗଡ ଲାଇ ଆହିଛୋ ।
ତୁମି ମୋକ ପିଙ୍କାଇ ଦିଯା ମୁଠେ ।

ଅନୁଷ୍ଠୀ । ବାକ ତେମେହଲେ ମୁବ ମେଲୋଧା । ମସ ସାଜଟୋ
ଲାଇ ଆହେ ।

[ଅନୁଷ୍ଠୀର ପ୍ରସ୍ଥାନ ।

ନବମୀ । ଆଜି ମୋର ଏଲେ ଆଶା ହଇଛେ ! ଇମାନ ଦିଲ ଚୁଲି
କେଡ଼ାଳ . ଭେଦରୁ ପରି ଆହିଲ । ହାତ କାଳ ଶୁଦ୍ଧା

আহিল, আজিহে এমে ইচ্ছা হল। আহা ! সন্তোগ
কেনে সুখভোগ। এমের পরা যি আর্দ্ধাক বঞ্চিত করিব
থোকে তার সর্বজ্ঞান হওক। (অলকার প্রতি
ক্রমে ক্রমে দৃষ্টি করি) এই খাক ! এই মণি ! এই
দামলী ! এই বাজু ! এই সিতিপাতী ! এই জুন্নুর !
এই পুরীয়া ! আহা ! মেউতায় অনা এই চুরী !
এই নথ ! এই চক্ষুহাব ! এই বিলাক তেনেই পরি
খাকিল হেঁতেন। মোর বিশিষ্ট এই অনুযায় অস্থ
'বিশেষটকে এই গাতক কাল হৃথা হল হেঁতেন।
ইযাক পিঙ্কাত আমো মোর পাপ হয কেতিয়াও
মহয়।

জরুরীর প্রবেশ।

অযন্তী ! আই ! অলকার আৰু কাপোৱ পিঙ্কাওঁ। এই বুলি
আৰতি সাজ পিঙ্কালে।

অযন্তী ! (পিঙ্কাই উঠি) আই অ মোৱ সোনাই কেনে সুন্দৰ
দেখি ! সখি ! চুমা এটা দিয়া। (চুম্বন)

অবধী ! সখি ! যৱ কেনেকেই সন্তোষণ করিব লাগে দেজামো
শিকাই দিয়া ?

অযন্তী ! গকলো কৰ্যত গুকযুখ মহলে শিকা দেয়াৰ। কিন্তু
ইয়াত তাক মেলাগো। স্বভাবে আপুলি শিকাই।
বাক ! যৱ কৱা চোৱ ঝুলনীৰ বারিত কোমবাই
তৌমাক কিবা শিকাই দিছিল মে ? সখি ! আজি
তোমার আর্কে বিবা চান।

অবধী ! (দীর্ঘনিখাস) সখি ! যি কৱা কৱিবা। রাতি অনেক
হল। টোপনীৰে দৱিহে।

অবস্তু ! আছেহে লাগো । ঝাঁড়ি সরহ হোৱা নাই । বাক
পিছে টাম কেনে টোপনীয়ে থৰে ।

মেগধ্যর পৱা । বৰ্ব ! হুয়াৰ মেলা । সোনকালে এটা কথা
কই দাও ।

মবদী ! সখি ! আৰ্কা যাব বোলে ।

অবস্তু ! বাক ইৱাৰ অমাণ পাৰা । কথহে এমেকেই । যৰ
হুয়াৰ মেলি দিও তুমি ইহাতে তালকৈ দীহ ।
(কপাটোক্ষাটন)

রামচন্দ্ৰ প্ৰবেশ ।

রামচন্দ্ৰ । (মবদীক আষতিৰ বেশে মিৰীকণ কৱি চিৰিব মোৰাবি)
বৰ্ব ! এটা কথা আছিল— এওলো কোন ?

অবস্তু ! তুমি শোধা ।

মবদী । (মবদী লজ্জাগ পত্ৰমূখী) সখি ! তামোল কেই
খনমান কাটা , বপাকো দিয়া, তুমিও খোৱা, ধাকে
যদি বোকো দিয়া ।

রাম ! বৰ্ব ! এওলো কোন ?

অবস্তু ! যাক তুমি কুলনীত কটাক অকল অহাৰ
কৱিছিলা, সেই অজ্ঞানাতত অৰ্জিতিভা হৱিণীটীক
মথ কত যত্তে বাধিছো । ব্যাধে ঔৰহ নিসিলে তাম
ঔৰহ কোনে দিব ?

মবদী ! সখি ! কটারি নাই কিহেৱেনো কাটো । জীকা-
কুলীক মাতা কটারী খল লই আহক ।

অবস্তু ! সখি ! বুৰি হলামে কি ?

মবদী ! কেনে ?

অবস্তু ! দাঁতেৱে কাটি দিয়া ।

মবদী ! অকল ডোমাঙ পারে ।

রাম। অনুগ্রহ করি দিলে আমিও সেই সুখাশৃত পাবৰ
অভিলাব বৈঁ।। তেও মহলে— এই কটাৰি আছে—
মিয়া। এই খন তেওৱ ভাসোল কটাৰ বেচ।
মোৰ্টেল এজন বস্তুমে অনেক দূৰৱ পেৱা পঠাই
দিছিল।

জয়ন্তী। সখি! হাত দেলি কটাৰীখন দোৱা।

মৰমী। তুমি লোৱা!

জয়ন্তী। মহ তোমাৰ বস্তু কিয় লম? যোৱা সখি! যোৱা
ছিঃ (মৰমীৰ কল্পন) ছিঃ সখি দোৱা।। (টালি
পঠিগুয়াত মৰমী অগত্যা গাই কটাৰী খন ললে)

মৰমী। (লেওতে উপৰ্যুক্ত অনুভব করি) ধন্য এনে সুখ
কত আছে? এই সুখ চিৱকাল যেন থাকে। হে
জৈশ্বর! (উদ্বৃক্ষৰ ভাসোল কাটি) সখি মিয়া।

জয়ন্তী। তুমি দিয়া। মহ হে দিবগাঁও তুমি সেপোৱা মে?
যোৰ হে ঘৱলে ইতোমাৰ ঘৱ মহঘলে? যোৰ হে
আলহিলে?

মৰমী। (অগত্যা ভাসোল দি) সখি! মহ এতিয়া বাঁও।
এবাৰ বাহিৰ্বলৈ নগলে বহুৰ। যোৱা বৱৰক গা পুৱিছে।

জয়ন্তী। (ৱামচক্ষুৰ প্রতি) বগা! মহ তোমাক ঘোৱ এই
সখি “মৰমীক গতাই দিলো। তুমি এওঁতে সইতে
কথা বাঁৰ্ডা কোৱা। কিছি ‘ছইতো’ কইহৈ। ছইতো
ছইতো যেন প্ৰেম প্ৰীতি থাকে। অদ্যক্ষণ যেন মহৱ
শূন্ধুৰে বি কৱ কওক। যদি অনুহে হৱ তেজে
ধৰ্মৰ আগত তিলিৱো পতিত হৱ লাগিব। সহচ
মক্ষণ, তোমালকে, এতিয়া ছইও ছইত যৈ সমৰ্পণ
কৱা তেমে হলেই জল। উভয়ে (মনে মনে) বাক—
(মৰমীক ৱামচক্ষুৰ হাতত দিলে)।

ଅସମ୍ଭ୍ଵୀ । ବଗା ! ସଥି ତୋମାର ଆଜିର ପରା ଧର୍ମ ପଡ଼ୁ ହଲ ।
ବାଗା ଥାକୁ । ସଥି ଥାକୁ । ସବ ଏତିଥା ସୀଓ , ବାଗା ସବ
ଯେତେ, ସଥିକୋ ମେହି ଦରେ ମବମ କରିବା । ତୁ ଯିଏ ତେଣେ
ମର୍ମନ୍ତ ହଲା ।

[ଜୟଶ୍ରୀର ପ୍ରସ୍ତାନ ।

ମବମୀ । ସଥି ! ସଥୋ ସୀଓ , (ମବମୀର ଅଛାମୋଦୋଗ) ।
ରାମ (ମବମୀର ହାତତ ଧବି) ସବ ତୋମାକ ଏହି ମିବ ମୋଖାରେ ।
• ସଥିଥାଇ ଗତାଇ ଦି ଗଇଛେ । ସବ କେବେକେଇ ତୋମାକ
ଏହି ଏକାର ବାତି ଏରିଦିଓ । (ମବମୀର ସର୍ବ ଶରୀର
କଞ୍ଚକ ଅଥଚ ବଳ ଅକାଶ) ।

ବାମ । ସବ କେତିଥାଓ ମିଦିଓ । ସଥିଥେରେ ବେଦା ବୁଲିବ । ବାକ
ବେଦ ଆହକ ତେତିଥା ଥାବା । ତେଓ ଯଦି ମେଥାକୀ,
ମୋର ଯେ ବନ୍ଧ ବିଲା ତାକ ଦିବା ?

ମବମୀ । (କଟୋବି ଧନ ବି) ସୀଓ ।

ରାମ । କଟୋବି ତୋମାକ ଦିବେ । ଥୋବ ମନ ଯେ ଲିଛା
ମେହିଟି ରିଯା ?

ମବମୀ । ଏତିଥା ଏମେ ଦିଲ କାଲେଇ ହଇଛେ । ଚୋବେ ଆର୍କୋ
ଗିରିଇତକେ ଚୋର ବୋଲେ । ଥୋବ ଫୁଲମୌତ ଗି ଅବଶ୍ୱ
ହଇଛିଲୁ ଆକ ଏତିଥା ହଇଛେ, ତାକ ମହିଁ ଜାମିତୋ ।

ରାମ । ନେଚା । ବାକ ମର ଚୋବ ଆକ ଛଃଗ ଦିଓତାଓ ତୁ ଯି
ହେଲା ମେହି ଦଗ୍ଧ କରା । (ଏହି ବୁଲି ଛଇଓ ବହିଲ) ।

ମବମୀ । ସବ କାନ୍ଦଲା ! ମୋର ପ୍ରତି ବଳ ଅକାଶ ମକୁରିବା ।—

ରାମ । କି ବଳ ? ସବ ନୀଚେଇ ବଳ ହୀଲ ହଇଛେ । ସବ କି ବଳ
“ଅକାଶ/କରିମ ? ଯାହୁ ! ସବ ମୋତ ନାହିଁ ।— ମୋର ଯାବନୀର
ଆଜ ଶରୀର ମନ ମକଲୋ ବିଲାକ ତୋମାର କୁଳ ଲାବଣ୍ୟ
କରୁକ ପରାହୂଜ ହଇଛେ, ଆକ ଚୁପକେ ଘେରେଇ ଲୋକ

ଆକର୍ଷଣ କରେ ମେହି କଟେ ଆକୁଣ୍ଡ ହିଛେ ! ମର କରୋ !
ବୁଲି ଏକୋ କରିବ ଲୋହାରେଁ ! ମୋର ଶକ୍ତି ନାହିଁ !
ହେ ପ୍ରିୟେ ! ତୁମି ମୋର ଶକ୍ତି ।

ନବମୀ । (ଅଗତ) ପୁକର ବିଲାକେ କେବେ ଶୁଦ୍ଧରେ କଥା କର ଆହା !
ଏମେ କାରି କଟିଲୁ ପ୍ରାଣ ଆହେ ଯେ, ଆଜି ନହବ ? (ଅକାଶ୍ୟ)
କିନ୍ତୁ ମର ହର୍ମଲା ଆକ ଅନ୍ତାଧିନୀ, ଆକ ଛଜ ହୀଲା ।

ରାମ । ହେ ପ୍ରିୟେ ! ମୋର ଅତି ଅସାଧୀ ହୋଯା ! ମୋର କାହ
ବାକୀ ମର ସକଳୋ ତୋମାତ ସର୍ପିଲୋି ! ଆଜି ମର
ସର୍ବ ଅକାବ ତୋମାର ସହାୟତା ଭଜିମ । ହେ ଚଞ୍ଚମୁଖ !
ମୋକ ପ୍ରାହଣ କରା ! ନତୁବା ସତୋ ! ସତୋ ! ମର ମରିମ ।
ମୋର ଆଶ କୁଠାଗତ ! ମୋକ ଏଟୋଗା ପାନୀ ଦିଥା ।
ବର ପୌଷାହ ଲାଗିଛେ ।

ନବମୀ । (ଅଗତ) ଆହା ! କେମେ କୋଶଲେବେ ଆପୋନାବ ତାବ
ଅକାଶ କରିଛେ । (ଅକାଶ୍ୟ) ଶପତ ମେଥାବା ! କିଥିଲେ
ଲୋକେ କର ବୋଲେ ମରମର ମିଛା କଥାତ ଚିତ୍ରଶୁଣେ ହଁଅଛେ—
(ଓଚରତେ ଗିଲାଶେରେ ପାନୀ ଆହିଲ ତାକେ ରିଲେ) ।

ରାମ । (ବର ଆପାହେ ପାନୀ ଗୋଟାଇ ଗିଲାଶ ଥାଏ) ସାହୁ !
ମୋର କିନ୍ତିର ତୁଣ୍ଡ ହଲ ।— କିନ୍ତୁ ମୋର ଗା ବର୍ଟକେ
ଥାମିଛେ ଆକ ଗରମି ଲାଗିଛେ । ସାହୁ ! ମୋର ମହାନ୍ତି
ଅନୁପ୍ରକାଶ କରା ! ମର ତୋମାର ଅକ୍ରମିତ ଦାସ ।

ନବମୀ । ଏତୋ ! ମର ତୋମାର ଦାସୀ ! ମୋକ ରଙ୍ଗା କରା !
ମୋର ସକଳୋ ତୋମାତ ସର୍ପିଲୋ । ମର (ଦୀର୍ଘମିଶ୍ରାସ)
ବିଦ୍ୱବୀ ପରାଧିନୀ ! ମୋର ଅତି' ଆକୁଣି କିମ୍ ଇଯାନ
ଆକୁଲ ହିଛେ । ମର ଆପୋନାକ କେଲେକେଇ ଆପୋନାର
ଇଳା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କବି ଆକ ମୋରୋ ଇଳା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କବି
“ହାଉସ ” ମିଟୋଇ ସୁଶ୍ରମୀ କବିମ ? ବର ବାଧକତା ଆହେ
ମର ପାପୀତ୍ରସୀର ଗଢା ଆପୋନାବ ବର ଅନର୍ଥ ହବ ।

ରାମ । ସାତ୍ ! ତୁମি ମୋକ ପ୍ରାଣ କରା ! ତୋମାର ନିଷିଦ୍ଧ ମୟ
ହେଉଥାର ବୀର କଟୀ ଯାଏ । ସାତ୍ ! ତୋମାର ପରା ମୋର
ଏକୋ ଅବର୍ଥ ନହେ । ଆଜ୍ଞ ଯି ହସ ଡାକ ଶ୍ରୀକାର
କରିଲେ । । ଆଖ ! ଆଖ ଯାଏ ।

ନବମୀ । ହିଂର ହେବ ! ଗାଢ଼ୀ ବର୍ରଟେ ଧୀମିଛେ ମୟ ଅଳପ ରାମ
ବିହେ । ଆପୁନି ବାଗର ଦିନକ । (ଏହି ବୁଲି ବିଛିନ୍ନଟେ
ଥରିଲେ ଆଜ୍ଞ ରାମ ବିଛନ୍ମାତେ ବାଗର ଦିଲେ ।

ରାମ । (ନବମୀର ହୃଦୟଟୀ ହାତ ବୁକ୍ତ ଲାଇ) ହେ ଈଶ୍ଵର ! ତୁମି ସାକ୍ଷୀ
ହେ ଧର୍ମ ! ତୁମି ସାକ୍ଷୀ ! ହେ ପରମାତ୍ମନ ! ତୁମି ସାକ୍ଷୀ !
ଆଜିବ ପରା ଏହି ନବମୀକ ମୟ ପତ୍ରୀ ଶ୍ରୀକାର କରିଲେ । ।
ଆଜ୍ଞ ମୋର ସାଂସାରିକ ସହାତ କାନ୍ତିଲୀ ଶ୍ରୀକାର କବିଲେ ।
ମୋର କାବ ବାକ୍ୟେ ମନ ଶକ୍ତି ସକଳୋ ଏହେତେ ସମର୍ପିଲେ ।
ଆଜ୍ଞ ଏହଁ ଓ ମୋର ଅଛିବ ଅଛି ମାତ୍ରମର ମାତ୍ରମ ଆଜ୍ଞ ଚାଲିର
ଚାଲ ହଲ । ହେ ଈଶ୍ଵର ! ହେ ଆଖ ! (ଏହି ବୁଲି ନବମୀକ ବୌଙ୍ଗ
ହାତେରେ ଗାଲେ ଟାନି ଆଲି ଅର୍ଜ ଶବ୍ଦିବ ଗାତ ଲଗାଯ
ଦେଂଓ ହାତେରେ ନବମୀର ମୁଖର ଦାମ ଘଟି ମୁଖ ଧନି
ଲାଇବିଲେ ଥରିଲେ) ।

ନବମୀ । (ତଳାତ ଚିତ୍ତେ) ହେ ଈଶ୍ଵର ! ହେ ଧର୍ମ ! ତୁମି ସାକ୍ଷୀ ! ମୟ
ଇମାନ ବୁଝାଲେ । ତେଣୁ ତୁରୁଜିଲେ ମୟର ପ୍ରସମତଃ ମନବ ବେଗ
ସଞ୍ଚାଲିବ ମୋରାଦିଲେ । । ମନ ଅନାଧିନୀର ଅତି ବ୍ୟାକୁଳ
ହିଁ ଏହଁ “ଏକାଅ” ଚିତ୍ତେ ଆଖ ସମର୍ପିଲେ । ହେ ଧର୍ମ ! ମୟ
ଆଜିର ପରା ଏହି ପୁକବ ଏହି ରାମକ ନାନୀ ଶ୍ରୀକାର କବିଲେ ।
ହେ ପରମାତ୍ମନ ! ଆମାର ଏହି ଅତିଜ୍ଞ ଦୃଢ଼ତର ହେବ ।
ଆଜ୍ଞ ତୁମି କରା । “କରନ୍ତିହିତି ହବା ତୁମି, ସେମ କରୋ-
ଶ୍ରୀହା ନାନୀ, କବିକେବ କୁରିବୋ ତେମର ” । (ରାମର
ଅତି) । “ ଦେବିବା ବାଜୁବ ନାନୀ ଜୀବଲେ ମରଣେ, ସତ୍ୟ
ସତ୍ୟ ଆଗମାତ୍ମ ପଶିଲେ ଶବଣେ । ”

রাম ! হে ঈশ্বর ! হে আগেস্থিরি ! তোমার ইচ্ছা ঈশ্বরে
সম্পূর্ণ করাওক। হে যাহু ! (এই বুলি স্বেচ্ছাকাশ)।
নবমী ! তোমার নামটী—জামোরা সীতার দরে করা।
রাম ! ভেলে হলে মোর নাম নবমীবর্জন।
নবমী ! সা ! সা ! সামৈকি করে ? গোলাপক বদি গোলাপ
চুবুলি পলাশ বোলা যায় তেও সুগন্ধ পোধা দেয়া-
বলে ? ও ! মন চোর !
রাম ! চৌঙ কোম মুখেরেবো মোক চোর বুলিলে। (ওরণি
'গুহাই) অঃ এই খন মুখ (চুম্বন)।
(সাহিত্যিক ভাবের আবির্ভাব) *

নবমী ! মোর আকি গাঠাঙ বর্ষাকে পুরিছে। চাকি গছে
বর্ষাকে জলিছে।

রাম ! বাক ! শীতল করেঁ।। (প্রদীপ নির্ধারণ)। বাদ্যান্ডি।

[ইতি নিষ্ঠুষ্টঃ।

পঞ্চম. মর্জন।

কর্মসূর বাটি।

নবমী আক জয়ন্তীর প্রবেশ।

অযন্তী ! সখি ! কেলে ?

নবমী ! (লজ্জায নতুন্তী) বেলে দেখিছা।

অযন্তী ! তাকেতো ! একে দিলতে এসে আলু থালু হলা।

* অক্ষয়দেৰোখোমাক ব্রহ্মদেৱেগথো।

ব্রহ্মদেৱেগথো ইত্যক্তি সাহিত্য স্মৃতঃ।

চুলি বোর কেমে আউল আউল হইছে ? মুখ
খন কেমে উত্তীর্ণ উত্তীর্ণ দিছে ? চুল ছাটা
কেনেকেই উৎপন্ন হইছে । কিমাল রার্ডিলে সারে
আছিলা ।

অবস্থা । তোমোলাকর ইয়াত যেনেহে যহ টোপলী সাহে ।
জাতিপুরাহে শুইছো ।

অয়ন্তী । ইয়তো এতিয়া—বাক সধি ! তুমি অকল সুরে এটা
বরত শোবা সহ্য ?

অবস্থা । • হ্য ।

অয়ন্তী । তাতে আজিব পেরা শুবা । যহ মুখি করি দিম ।

অবস্থা । তুমি গি করা মেই ।

অয়ন্তী । বাক তেনেহলে যহ আমাইত ঝওগাই বোলে ।
সধির ভকণ কাল ইয়াত শুব মেলাগো, আমার
ইয়াটলে সর্বদাই খেল চেল খেদিবটলে মানুহ আহি
থাকে ।

অবস্থা । বাক সধি ! তোমাত আক কি কম ?

অয়ন্তী । ইকথা প্রকাশ লক রিবা ।

অবস্থা । এতিয়া মৰ ঘরটলে বাও । (প্রচালনাদোয়াগ)

অয়ন্তী । সধী ! সেন্দুর অলকার ।

অবস্থা । (সীর লিখাস পেলাই) তেনে হনে খহোবা ।

অয়ন্তী । মোব সত মেয়ার । তুমি আপুনি খহোবা ।
আক মৰ চাই থাকিব শোয়ারিম । সিষৱটলে বাও !

তুমি আপুনি বি করা করা ।

[অয়ন্তীর প্রস্থান ।

সবদী। (মনে মনে) আমাৰ কালি ধৰ্ম বিবাহ সিঁজি
হইছেই। এতিয়া থাকিলেও হাৰি নাই। তথাপি
দাকণ দেশাচাৰৰ মূলত শেওচন কেওচন দি থাইও।
হে অগনীধৰ্ম ! এ'গতে যেম গতিবৃত্ত ধৰ্ম
অভিগালন কৈবল্য পাবোঁ। (অলকানন্দি থাই)
এই হত্তাগিলীৰ এই বাঞ্ছা—

[ইতি প্রস্থান ।

তৃতীয় অক্ষ সমাপ্তি ।

ଚତୁର୍ଥ ଅଙ୍କ ।

—••••—

ଅଧ୍ୟ ପର୍ମି ।

ହରନାଥର ବାଜୀ ।

ହରନାଥ ଆଜି ଦେବଦତ୍ତର ପ୍ରିବେଶ ।

ହରନାଥ । କକାଇ ! ମୋର ମୋଦାହେକେ ଚିଠି ଲେଖିଛେ ବୋଲେ
ତାଇଲ ହରୁ କଟକୀର ସରବ ଏକମ୍ଭି ଚୋଯାଳୀ ପୁଣିଛି ।
କି ବୋଲା ମୋ ?

ଦେବଦତ୍ତ । କିମୋ ବୁଲିଯ ? ଲଗାବ ବିଦା ଦିବର ସମୟ ହଇଛେ ।
ଏତିବା ହଲେଇ ହର ।

ହର । କକାଇ ! ମୋର ମନେ ହଲେ ଏହି ଅନି ଚୋଯାଳୀ ଓ ଭଟ୍ଟାଓ
କିମୋ ମୋର ଆତ୍ମୟ ମୋର ଆଗତ କଇଛିଲେ ବୋଲେ
କଟକୀ, କାକତୀ ଆଜି ସହାଜମର ସରର ଚୋଯାଳୀ ବିଯା
ମକରାବ । ବାନ୍ଧବିକ କଥାଓ ହୟ । ଇହତୀର ଆଜ
ଚୋଯାଳୀ ବର ମନ୍ଦୁରୀ ଆଜି ଚଞ୍ଚଳା ।

ଦେବ । ତେବେ କଥା ନରୟ । ଆମାର ଈବାର ଏବନେ କଇଛିଲ ବୋଲେ
ମୟ ସହାଜମର ସରର ଚୋଯାଳୀ ବିଯା ମକରାଓ । କରାଲେଓ ତାର
ହାତେ ପୌଣ ଲାଗୁ ଓ । ପିଛେ ଏକମି ନହଯ ଛୁଅଳି ସହାଜମର
ଚୋଯାଳୀ ବିଦା କରାଲେ । ଏକମିର ଏଟି ଝର୍ର ମିଚିଳା
ବର କୀର୍ତ୍ତିମାଳ ଲାଗୁ ହଇଛି । ସେଇ ଲାଗୁର ହାତେ
ତେଣ ପୌଣ ଲାଇଛିଲେ ନାହିଁ କେବେକେହି କମ ? ସମ୍ଭାବିତ
ଲୋଗୋ ନାହିଁ ତେଣେ ତେଣ ତେଣ ବର ଝର୍ତ୍ତଗିରା ବୁଲିଯ ।
ବୋଧ ହ୍ୟ ତେବେ ହ୍ୟ ଦେଖାଇ ।

ହର । ଯି ହେବ ଏହି ଅଳି ଚୋବାଲୀ ଖୁଜିବାଲେ ହାକନି ପଢାଇ ।
ଦେବ । ମିଥା ! ସର ଏତିବା ଚେକାବାଲୀ ପଟ୍ଟାଇଲେ ଦୀଠ । ଏଥିଲ
ତତ୍କାଳୋପ କିମିବ ଲାଗେ ।

[ଇତି ନିଷ୍ଠୁଃତଃ ।

ହିତୀତ ଦର୍ଶନ ।

ଶିବକାନ୍ତର ବାଣି ।

ନବମୀ ଆକ ଅରୁଣୀର ପ୍ରବେଶ ।

ଅରୁଣୀ । ସଧି ! ଆଜି.କାଲି ଗା କେବେ ପାଇଛା ।

ନବମୀ । ସଧି ! ଯେବେ ରାଧିଛା ।

ଅରୁଣୀ । ତୋମୋଲାକର ଭାଲ ଯୋରା ଥାଇଛେ ।

ନବମୀ । କେବେ ?

ଅରୁଣୀ । କିନ୍ତୁ ରାମବନୀ ! କେବେ ଚିକାଳ ଯୋରା ଥାଇଛେ ।

ନବମୀ । ତୋରା ଆଶୀର୍ବାଦ ସଧି !

ଅରୁଣୀ । ଆଜି ରାମବନୀ ମହୟ ? ଆଜି ରାତି ତେବେ ହଲେ
ରାମ ସୀତାର ଦରେ ତୋମୋଲାକର ହୁଗଳକଥ ଦର୍ଶନ
କରିଯ ! ତୁମ ଏତିବା ମିଠେ ଅଳକାର ଆକ କାଗୋର
ପିଙ୍କା ମହ୍ୟ ?

ନବମୀ । ରାତି ଲିଙ୍କୋ ଦିନତ ହଲେ ର୍ଧହାଇ ର୍ଧାନ୍ତ । କେତିଥାବା
ଶୂଳି ଲିଙ୍କୋ । ।

ଫୁଲେଖରୀର ପ୍ରବେଶ ।

ଫୁଲେଖରୀ । ଆହି ! ଅରୁଣୀ ! ସଧିରେରର ହୁର 'ଚୋରଟେ
ଦେଲାଇ ଦିବି ।

ଅରୁଣୀ । ଆହି ! ଦେଇ ଆକ ଲିମତୋ ।

ফুলে । তাই কেতিবাৰা কেতিবাৰা কাণ্ঠোৱাৰ চাপোৱাৰ আৰু
খাক ঘৰিও পিছে । একে জনি চোৰালী কেনেকেইনো
চাই থাকিম ?

অবস্থা । ভাকেতো আহাই !

ফুলে । আই ! নবমী ! তৎ সধিধৈৰে সইতে উমলী খাক
ময় অধ্যাপকৰ ঘৰলৈ থাও ।

নবমী । আই ! সধিধৈ আজি ইয়াতে ভাত খাৰ আৰু শুবও ।

ফুলে । বাক ! তেনে হলে গাকৰ তলতে পৰসা আঁছে কিবা
কিবি কিনি আমিবলৈ দে আৰু রাঙ্গলি ঘৰত কিবা
আঁছে দুইও খা গাই ।

[ইতি প্ৰস্থান ।]

অবস্থা । সধি ! মহ একেবাৰে ঘৰত আইৰ আগত কই
আহোগাই । দেই ।

নবমী । বাক সধি ! ঘোৱা সোমকালে আহিবা ।

[ইতি নিষ্ঠাস্থাঃ ।]

তৃতীয় সৰ্বসি ।

কামদেৱৰ বাসি ।

কামদেৱ অৰু রামচন্দ্ৰৰ প্ৰবেশ ।

কামদেৱ । বছো ! মহ সিৰিদ্বা কৰৱে গো তুমি যে নবমীৰ
পেৱা মন গালটাইছা ইয়াত ভাল পাইছো ।

রামচন্দ্ৰ । হয় বছো ! মি দিচা । এতেকে তেনে কৰ্ম
কৰা ভাল নহুৰ ।

কাম। ময় তোমাক কিএ বক্ষো ! তেলে কৰ্মত বিশেষতঃ
স্ববন্ধীত পাণি আছে ।

রাম। তোমার আশীর্বাদত যে বক্ষো মনব গতি লরিল ইয়াত
সন্তুষ্ট হইছে । ॥

কাম। তোমাত কিএ বক্ষো ! যথ সত্ত্বে কইছে । তোমার সেই
পাণির কার্য্যের পরা যদি পালটুল হোয়াত বয় সন্তোষ
পাইছে । ই বয় পাণি অমুক কার্য্য ।

রাম। হ্য বক্ষো ! যথও সন্তোষ পাইছে । কি পাণির কার্য্য !

কাম। বিধবাত পাতিত হোয়া—

রাম। অন্যান্যা, কুঠে হলে বিধবা কি সধবা পাতিত হলেই
পাণির খালত উঠিব মোহিবার্কৈ পরিব লাগে । আক্ষ
মোর বিবেচনায হলে সধবা চোগালীযে সইতে ব্যাডি-
চার কার্য্য বিধবা অপেক্ষা বয় দূষ্য ! কিয়নো তার
পরা এজনর হানি হয । বিধবাত তেলে সহয ।
বিশেষ ধনি মুক্তি অনুসারে স্বামী ভার্য্যার দরে
ক্রিয়া হই ছির থাকা ঘায অথবা বিধিবতে বিবাহ
করোয়া ঘায তেলে হলে নীচেই মোৰ মাই । কিয়নো
বিধবা বিবাহ শান্তি বিহিত ।

কাম। বিধবা বিবাহ শান্তি বিহিত । রাম ! রাম ! ইখন
মো শান্তি ইয়াল দিল কত আছিল ?

রাম। বিধবা বিবাহের মত বছকালের পরা আছে । পর্যাশের
মুলির বচণ আছে । সংহিতাত পায । কেবল ইয়ত
সাধাৰণ মতে চলিত মাই । অথবা সহগমন, দ্বিতীয
ত্রুষ্ণচর্য্য, তৃতীয় বিবাহ । এই তিনি বিধ স্বামী
হীন হলে তিরোত্তাক শান্তিকাৰ সকলে উপায দিছে ।
সহগমনতো এতিবা হবই মোয়াৰে । ত্রুষ্ণচার্য্যত
কৱি থাকাও অতিশয় কঠিন । কিবেমা এতিবা আমাৰ

বল বৃক্ষি সকলো কৰ সুতরাং বিবাহ অশুভ। যদি
বিধবা বিবাহ ইশ্বরের অভিপ্রেত মহল হৈতেন আমী
হীন হোৱা যাবেই কাম অঙ্গতি একেবারে তৌরোত্তৰ
গল হৈতেন। সিটোত্তো সহব।

কাম। শাস্ত্রীক খাকিলেও দেশাচার মীহি।

রাম। দেশাচার ! ইঃ দেশাচার ! দেশাচারনো কি ? ইনো লৱ
হোয়া নাইলে ! সহব কৰাম লক্ষণ আমাৰ পিতামহৰ
দিনৱ দেশাচার আৰু এতিবার দেশাচার কিম্বা লৱ চৰ
চোৱাচোল। দেশাচার এলে গম মৌপোষাটক লৱ হৰ
লাগিছে যে কৰব ঠাই মাই। বছ দিনৱ মূৰতহে
গম পাব। বিশেব বিধবা বিলাকে তলে তলে হল
লই লই বছ পুকৰে সইতে সহবাস কৱা, অগ
হত্যা কৱা কেমে পাগ। তার্তকৈ এজমৰ মেমে
তাবে হওক পাণীঝাহণ বৱ আৰম্ভক আৰু তাৰ পৰা
বছ উপকাৰ আছে। পাপ মীচেই নাই।

কাম। ডেনে হলে ভাৰ্যা-আমীৰ স্নেহ কৰিব।

রাম। আমাৰ দেশৱ ধামুলৱ মাজতহে মাই ! অপৰ আত্মত
এই নিয়ম আছে আৰু পৃথিবীৰ অধিকাংশ আত্ম
মাজত এই নিয়ম আছে। তাহাতৰনো কি হালি হইছে ?
কি স্নেহ কৰিছে ? আমীহীনা হলে তৌৰোত্তা বিলাক
অধিকাৰ মোহোয়া হৰ। সকলোবে আশা কৱে।
বিশেব পুকৰ বিলা সহসাৰ যাজা তৌৰোত্তা বিলাকে
আচাৰিৰ মোহোৱে। বছ কাৰ্য্যত পুকৰৱ সহায়তা
লাগে। এই সহায়তা লেওতে সেই পুকৰে সইতে
মুই আমী হীনাৰ আলাপালি হস ; তাৰ পৰা কৰে
হৃষ্টিলা হৱ। বিশেব কোন বিধবাৰ কাৰ্য্য কৱোত্তে
আৰ পুকৰ বিলুকৰ শেব অভিপ্রাব এই হয় যে ॥

ताईर सर्वन्ध अधिकार । अबार घारा सन्तोष नहय । विवाह विलाकेओ संसार घाता निर्बाह अनुविधा असह बोध करि जाताभाब प्रमुक्त अगता सूखाति-लादिणी हइ, सेहे शेष अठिप्रायत घासि हय । हलेइ खालत परिल ।^५ एवार एजनव घारा तेमेहले हले पिछलै लज्जा तय सकलो याव, गले संख्या अधिक हय, एই रूपे छुक्कुवा हळि हय । आळ यदि ताते गोपनीय कार्यत किश्चित चोल बजोवा हय अर्थात् तीरेतो अनीर गर्त्तहय तेमेहले ताकलत करे एইरूपे देशत गोपर, संख्या क्रमण हळि हय लागिछे । अधिक कि एदेत देश तलटेल याव लगिया हल । एडेके विव-वार विवाह हले सेहे सकलोरो छुवारत हेजार बास्ता हय । विवाह विलाकृत छुखर कथा गर्वण करिले आळ देखिले शहय बिदीर्ण हय ।

काम । विवाह विवा हले आलो तेमे कार्य बेथाकिब ?
राम । थाकिब पारे ! किञ्च मंख्या अति कय ? तेतिया ओपरत कोया लियमर जरे छुक्कुवार अन्य तीरोता बाधिता नहय । आळ यि हय केवल छुक्कुवाशक्तिर परा हय । इषाक निर्घुल कविवर उपार आवार बहु आहे ।

जीकाकुलिर अवश ।

जीका । (रामचन्द्रर अति) डेका देओ ! वैराहि घाति पठाइहे । कैषापटीर गवा हळु किबा किलि आलि निब लागो ।

राम । आजि कैषा हळत रामवन्दी । बाक याओ या । वैर आगत कगाइ बोले हेमे खव आजि तात खाम ।

চতুর্থ অক্ত।

৫১

জীকা ! আই মেওয়ে আজি নবমী আইটীউলুর ঘৱত থাব ।
 রাম ! হওক যা ! তেও তব কগই । বোলে হেনে আজি
 রামনবমী । শুখ্দালে কেৱা পটিল মেৰাও আজ
 ককাইল লেখি পঠায় যে আমি খুজিও ভাত
 সোপোয়া হলো ।

জীকা ! বাক ডেকা মেও ! সোমকালে মাতিছে ।

[জীকা কুলীর প্রশ্নান ।

কান ! বৌদ্ধাই সইতে বছো ! ভাল কথা কোষা ।

রাম ! মোৱ বো ভাল । বসিক আহে ! কৃষ্ণ কলে বুজে,
 বি বুজে সিহে খংকরে ৷ এনে অমা মানুহ পাৰ্বলৈ
 নাই বছো ! ককাইক এনেছে ভক্তি কৰে কৰৱ ঠাই
 নাই । বছো ! বাক এতিমা যৰ ইও ।

কান ! বাক বছো !

[নিষ্ঠাস্তাঃ ।

চতুর্থ দর্শন ।

নবমীর শৃঙ্গার ।

অয়স্তী আক নবমীর প্রবেশ ।

অহ ব্যঞ্জন অন্তত ।

অয়স্তী ! সখি ! কিমান গাতিমো কোন পিলু আহে ?

নবমী ! গাতি ডেৱ পৱনাল দৱাত পিছ ছুয়াৱেৱে আহি মোৱ
 ছুয়াৱত টিকিলী মারিলৈই যৱ ছুয়াৱ বেলি লিও ।
 ইগোলে এগৱ হাল থকাতে যাব ।

अयन्त्री । तेंते तोमेलाकव राति भास्तैक शोषा महस ,
मवमी । मोर हले टेंओराहे माने आंगे टोपमी नाहिहिल ।

विह्वात शव्याकटक हइहिल । किन्तु एतिथा टेंओर
आहिबर समव जानि सौंकडे एफेरिमान शोऽप ।
पिछे इपोमे बेलि एपर मानउहे उठौ । आई
उकरेओ नेमाते बोले चोमाली मानुह शहिले
शोषक ।

अयन्त्री । बेलिलहे शोषा आक आनो । मव सेह दिल
केहिबार आहि उऱ्हति गहिहें । टेंओ मरम करेने ?
एतिथा किवा शिकाव लागेने ? (मवमी लज्जाव लअमुखी) ।

मवमी । आव आहिबर संर्व शहिले ।

अयन्त्री । बाक आहक मिवा आहि शहव महस ।

मवमी । (द्वावत टिकिली शनि) सधि ! आहिहे द्वाव
मेलि दिँও ।

मवमीर प्रस्तान आक उत्तरर प्रवेश ।

मवमी । सधि आहे ! मेथा नाहिले ?

राम । थाणक मिऱा र्वै हय ।

अयन्त्री । बगां ! तुमि मेरात तात खाव खुलिहिला । इयाते
आजि खोषा । सधिये मये छुइओ एके लगे बार्डिकै
तात खाव बुलि अलाहि थहिहें । तुमि खोषा, सधिये
असाद खाणक, मव बाढ़ि दिँओ । तेहे मोर ममत
रऱ्हव आक छाविलाव पलाव ।

राम । टेंक मोर असाद मिव मेलागे । दरध्द——
(मवमीरे तात आगवचार दिले) ।

अयन्त्री । तेले कव मेपार । खोषा ।

রাম । কেবা গটির পথা আহি একো খোঁও নাই
তোকো লাগিছে ।

অয়ন্তী । যব নহা হলে আজি লদোমে থাকিলা ইতেন ।

রাম । তুমি ইষ্টাইল নহা হোবা হলে যব তোমোলাকুর ভাত
খালো ইতেন । আজি মাখালোও সধিবে তেনে
নহয় । সধিবের মুখামৃত পান কবিলেই ভোক গুছে ।

অয়ন্তী । আজি রসিকালী করিব সেলাগো আমার অরসিকা
নহয় । খোবা । (আচ্ছাদিত শুর্বিত রামচন্দ্রের অন্নাদি
ভোজন অনন্তর নবমীর পাত্রাবশিষ্ট ভোজন আজ
পুনঃ প্রবেশ) ।

অয়ন্তী । এতিয়া হুইওএকেলগো বহার্থসেধি তাবিলাব পলুয়াও ।

রাম । বাক ! বহিলোঁ । (রামচন্দ্র এবং নবমীর একাসনে
উপবেশন) ।

অয়ন্তী । যথার্থ রামনবমী ! সধি এই কপ দেখি আজি মৌর
যব তুষ্ট হল এতিয়া মোর মরিলেশ হাজি নাই ।
যব মেজানিহিলোঁ বে এনে দেখিম । বগা থাকা !
সধি থাকা ! যব আমইত খুজি কেইটামাল ভাত
খাও গই ইবার পরা আজ চুয়া খন উলিয়াই দিও ।

নবমী । সধি ! ই চুয়া তোমার চুব সেলাগো যব রাতিপুয়া
উলিয়াই দিম !

অয়ন্তী । নহয় যব দিও । তেহে মোর মনত তৃষ্ণি অধিব ।

নবমী । কি বুলিনো ভাত খুজি থাবা গই ।

অয়ন্তী । বোল্লে আমই ! যব খাবাইল বহিহিলোঁ এসেতে
ওপরের পরা এটা কেঠীবে মুতি দিলে । বিকচিমা
জ্বাগিল । বাবও মোয়ারিলোঁ তোকো আছে !
আপুনি দিব । তোমোলাক থাকা । থাই বই যব
যরত শুন গই ।

সবমী ! নহর সখি ! তোমার আজি ইয়াত শুব লাগিব ।
অস্তু ! হয তোমোলাকে ষাউ মৰ্মা খোবা মৰ ইয়াতে
আজুলি চুহি থাকো ।

যাম । তেমে হলে বৈ তুমি ভাত খাই আহাগই মৰ যাম ।
অস্তু ! বাক ! পিছে যি হয হব এতিয়া দীহা মৰ খাও গাই ।

[জয়স্তীর প্রস্থান ।

যাম । প্রিয়ে শোবাগই যোবা ! কামিয়াইছা দেখোন ।
টোগবীয়ে জোকাইছেনে কি ? আইন দিনা “দেখোন
ইয়ান বাতি লোশোবা ।

সবমী ! টোপনী তেও ঢুঁস হে ! * * * * *
যাম । প্রিয়ে ! সখিয়েব সেই খাই বই উঠি আইর লগত সাধু
কথা শুনিছে । মৰ এতিয়া দীও । তোমোলাক শোবা
সখিয়ের ইয়াত ঝুশুলে সোকে বেবা বুলিব ।

সবমী ! কি আজু বুলিব ? মৰ সখিক শাতি আলি একে
লঞ্জে শেও ।

[ইতি মিষ্ট্রাস্তাঃ

পঞ্চম দর্শন । ০

কৃশ্ণী সরোবরের ঘাট ।

‘সোণাকুলী আকু মঙ্গলুর প্রবেশ’ ।

মঙ্গলু ! আজি মেগাইছে ? এভিয়া কি চেলাবা ?
সোণাকুলী ! পরিষ্পরা লক্ষ্ট যোবা । কিবা হল এই টোব ?
মঙ্গলু ! বাক ! কচোল তর কাক দৱৰ করিবলৈ সরজ্জীক কইছ ?

সোণাকুলী । তোব বাপের মৃত্যু—দিয়ক বহি কি কওয় ।

মঙ্গলু । সহয় মাটেশ্বরী কোষা, মৌবে শপত কোষা ।

সোণাকুলী । হেব কি কম ?

মঙ্গলু । কাকলো সরব করিব খুজিছ ?

সোণাকুলী । কোমেদো কইছে । সৰজ্জীয়ে কব পাবিব মে
তাই এই সরে যিচা কথা কইযিচা ফাকটী করি থাই
ফুবে । তাই শপত থাই কব পাবিব মে ?

মঙ্গলু । তাই সেৱ শপত থাই কইছে ।

সোণাকুলী । তোৱ মেদে শুধিৰ ঠাট তাইয়ো তেনে কৰৱ
ঠাট । তোৱ কিবা তলেলো তাইৱ কি হব ?

মঙ্গলু । সহয় তাই ভাল মানুহ । .. .

সোণাকুলী । হওক দিয়া মৰ সৱব কৰিছো । কিলো হল ?

মঙ্গলু । আৰে কোষা কথালো সহবলে ?

সোণাকুলী । তয় যেতিয়া যম পুৱীল যাবি তেতিয়া হব ।

মঙ্গলু । মৰ গলে হল কি মহল । এৰার আমাক অনুপ্রহ কৰিবা ?

সোণাকুলী । ঘৰে কৰিব মা ।

মঙ্গলু । তোমাৰ অনুপ্রহ আক নিওহ ইয়াতে মোৱ যম আহে ।

সোণাকুলী । আক চেৱাৰ মেলাগে দিয়া । মৰ হীও
সাঁজ লাগিল ।

মঙ্গলু । সাঁজ লাগাতভো ভাল হইছে । লাগক মে । আই !

সোণাকুলী । তোৱ চেৱ্যো পুকৰ মূৰত—মৰ নাইও ।

মঙ্গলু । আঃ তৰ দেখো বৰ সাহ পাহি গলি । বঃ কোন
• বাপেৱেমো রাখে । কোন ভাল মানুহৰ পুত্রেৱেমো
এতিয়া বাখে । সিইতক মৰম লকৰ ? রাখক হি হাত !
মৰ আকে ভালক অতি কিও সক্ষা লাগিছে । এই
আকে গালি পাৰে ।

সোণাকুলী । আকে মকআ কিৱ । তৰ দেখো আকে বিগতি কৱ ।

মজলু । তুমি থোক' উচ্চার করা । আজি যদি মকর
তেন্তে চাবি ?

সোণাকুলী । কিবা চায় । দেখেলো কানিব পালিবে বাগেব
মারুর তর্পণ কবিবি মেকি ?

মজলু । অঃ দেখো বু সাহ পাই গলি । থাক দিযলে
মিলিব পারেঁচে মোয়ারেঁচে চাঁও (বলাঁওকারোদোগ)
সোণাকুলী । ঝি বাই ! থৱ ! ঝি আই ! থৱ ! হোব খাই ঝি !
দেপথ্যরপৰ্বা । সোণাকুলী চাইছে ভু দেখাবি ।

মজলু ! 'ভাল সারিলি যা আজি । পায় যা দিম কালু আছে ।

[ইতি প্রস্থান ।

সাণাকুলী । ভাল বঞ্চ পরিলো আজি বুগাই ! এই অষ্ট
যোহাই দের্পী সর্বলাশ করিব খুজিল । গিরিহতৰ
আগত কই বিওঁ বঃ ! হয় তবেই থাক মহৱ ঘষেই
থাকো । বাক যা ।

[ইতি প্রস্থান ।

চতুর্থ অঙ্ক সমাপ্ত ।

ପଞ୍ଚମ ଅଙ୍କ ।

ଏଥର ମର୍ଜନ । ୦

ଶିବକାନ୍ତ ବାଟି ।

ଉର୍ଜୀ, ଅଗ୍ରତୀ ଆକୁ ଫୁଲେଖରୀର ପ୍ରବେଶ ।

ଉର୍ଜୀ ! ଆବହେ ! ଲଗକ ଏତିଜା ଆଗର୍ତ୍ତକ ଏକେଇ ବାକ୍
‘ବେଳ ଦେଖିଛେ’ ।

ଫୁଲେଖରୀ ! ଆଶୀର୍ବାଦ କରା ଆହେ ! ସମ୍ର ଆଗାତ କର୍ବଟେ
ଲେଇ କେବାହେ ଓହାହେ ଧାର୍କ’ । ‘ଉତ୍ତତେ ବହ ଦୟ ନଥି-
ଦେଇରକ ଶାତି ଦିଓ ଭାହେ ଶୈଇଛେ ।

[ଫୁଲେଖରୀର ପ୍ରଶ୍ନାନ ।

ଉର୍ଜୀ ! ମା ! ଅନିହାନେ ଯାନ୍ତୁହେ ଦେଖୋ କିବା ଗଲା ଗୋପା
କରେ । ନବମୀ ଲାଗେ ହନ୍ତୁ ଆଜି ୪ ମାହ ମାନ ଗା
ଧୋରା ନାହିଁ ?

ଅଗ୍ରତୀ ! (ମନେ ମନେ) ନରନାଳ ! ଏତିଜାହେ ! (ସ୍ମାର୍କ୍ଟକେ)
ନଟିଲେ ? ଏତିଜା ଯେମେହେ ଯାନ୍ତୁହ ଧିବାଲତ କଷ ହେଲ
ହେ ମନେ ଥରେ । ଆଜି ଭାଇନ ଆଗୋଧେ ନରହଟକ ଗା
ଗଇଛିଲ’ । ଏତିଜା ଦେଇଟୋ କଥିଛେ । ତାତେ ହୃଦାର
ଏବାର ଖେତିଜା ଲାଗିଲେଓ ଲାଗିବ ପାଇର ।

ଉର୍ଜୀ ! ନହଯ ଲଗ ଦ୍ୱାରା ବିଛାର ଦିଲା ଚାଇଛିଲୋ । ଦୁର୍ଗ
କଳା ଶୀର ଉଠିଛେ । ଶୀରାହର ଆଗ କଳା ପାରିଛେ ଆଜି
‘ଆଇଲ ଆଇଲ ଭାଲେ ମାନ୍ ଚିଲ ପାଇଛେ’ । ଗୋର୍ମୀଇଓ
ନୀତ ଫୁଲେଖରୀ ଆଦିବର ସମ୍ର ହେଇଛେ ! କି ହର କି
ନହଯ କବ ମୋଡ଼ାରେ ।

শিবকান্তির প্রবেশ ।

অযন্তী । তাৰ্তীহ আহিহে । সধি ! হাও বলা ।

উর্বরী । বাক বলা ।

শিব । আইটী ইত যা দেখো !

উত্তৰে । আকৰ্কা আহিয় । সধি শুইহে ।

[ইতি অস্থান ।

শিব । আইটীৰ মাক এই গিলে আহঁ চোন ।

লেপথার গুৱা । গইছো ।

ফুলেশ্বরীৰ প্রবেশ ।

শিব । সৰ্বনাশ ! 'কি 'কঁড়া হল দেখো ।

কুলে । কিমো ?

শিব । সবনীয়ে ছনু আজি ৪ মাহমান গা দোয়া নাই ।
মাঝারণৰ বইবিবেক আকৰ্ত গৈগৰেকে একেবোৱে গাঁওত
খলক লগাই দিহে । তুমি আমো শুনা নাই ? তাতে
গোসাই আহিবৰ সময় হইহে ।

কুলে । কি কয় ?

শিব । তুমি দেখা শুনা, আমা নাইনে ?

কুলে । বলিবা হলা দে কি ?

শিব । আইটোলো কত আহে ?

কুলে । শুই আহে ।

শিব । ধৰ্মটক এই ছলতে চাই আহঁ গই যোৰা ।

কুলে । সৰ্বনাশিয়ে খালেহে, এই গিলে ।

[ইতি অস্থান ।

শিবা (অগত) খালেহে ! কেনেকেইলো লো মানুহ এই গাতক
কালত থাকিব ? তেও যদি ইটো নহল হঁতেন গিও

এটা কথা আছিল । এমেকেই কার ঘরতনো আই ।
শুভে প্রকাশ নকরা হলে ইওকেই চোম তার
উপায় পালো । ইতেম । এমেডহে সর্বনাশ !

ফুলেশ্বীরুর প্রবেশ ।

শিব । কি দেখিলা ?

ফুলে । হব বাকলি গচ্ছ । সম্মুখ লক্ষণ । কোথে সো
কেমেকেই কি করিলে একো কর সোঁহারো ।

শিব । যত মুনিহ মানুহ অইন কার্যত বাস্ত ধাঁকো । তুমি
ব্যরব থাইলি হই এই বোরুর বৃষ শোলোঁয়ো । বিশেব
ই এনিমুর কথা নহয় । আন্দেক দিনুর পরা সংগটন
লহলে কেতিহাও হব সোঁহারে ।

ফুলে । যদনো কেমেকেই জানিম ? যদ জানোতাইর সবীয়াহে ।
পিছত লাহে লাহে গাটী আলপ তাল হই আছিল ।
ইটো হইহে যে সিটো হল কোমে জালে ।

শিব । আতি ফুল মার মৰ্য্যাদা সকলো দেখেৰি অতিধা দাব ।

ফুলে । কিমো করিব দিবা ? কেমেকেই সো ধাঁকিব লো
মানুহ । কোমোবাই সইতে কিবা করিলে হবলা ?
এমে দেশত খেল বিধবা চোবালীৰ বাক বাপেক
কোলো নহয় । রাম ! রাম !

শিব । গৌসাই আহিবজ সমৰ হইছে । এই পুর্ণিমা মানুষৈল
পাবহি । হেরি করিব পারিলে তাল হব কোমেও
দেজামেলে ?

ফুলে । সরজুভুলি এজনি আহে তাই এই বিলার্ক করে ।

শিব । বাক মতোয়া যিলাগো তাকে দিম । গৌসাই আহার
পুর্বে হলে তাল । মত এই গিলে বড়উকুর
তরণৱা আহো ।

[ইতি অঞ্চান ।

କୁଳେ । (ସାଙ୍ଗତ) ଯର ଡେତିବାଇ କଥ ବୋଲେଣ୍ଠିବା କିମ୍ବା ଏହା ହେ ।

ଅହେ ଏବିଧ ମହାରିଲେ ନହର । କଲିକତାତ ହଜୁ
କୋଣୋବା କୈଥିର ବିଦ୍ୟାଶାଖରେ କିମ୍ବା ଏବିଧ ଯତ
ଉଲିଙ୍ଗାଇଛେ, ଆହୁ ତାକ ଦେଖି ହଜୁ ଆମାର ଇଥାତେ
କୋଣୋ କୋଣୀ ମାନୁହେ ଲେଇ ଯତ ଚଳାର୍ଟେଲ ଯତନ
କରିଛେ । ତାକେ କରା ହଲେବୋ ଏମେ କେଲେଇ
ହେ ! ହୀର ହୀର ! କପାଳ ! ହେବ ପେଲନୀ ! ଆଇଟିକ
ଏହି ଶିଳେ ମାତି ଆମ ତୋମ କିମ୍ବାମ ଶୋରେ । ଏହି
ଅଳା ଥୁଇ କୁରା ଲାଇ ବେଳିବା ମୋର ପୁଣି ଥରିବ
ଲଗିଗାନ୍ତର ହଲ ।

ପେଲନୀ ଆହୁ ନବମୀର ପ୍ରବେଶ ।

କୁଳେ । ଆଇଟି ଏହି ନିଶ୍ଚେ ଆହ ତୋମ ।

ନବମୀ । ଆହି କି ?

କୁଳେ । ତର ତୋମ ଏକେ ବାଂରେ ଥାଲି ?

ନବମୀ । କି ଆହି ? ମୋର ଶଶ୍ଵତ କହୁଳ ଆହି ?

କୁଳେ । (ମନେ ମନେ) ଆହି ଅ ! ଲଜ୍ଜା ମାନୁହ ଯେ ଲଜ୍ଜା
ମାନୁହ ଏହି ଧିଲି ଦିଲେ ଏକୋ ଦୁଜାକେ ନାହିଁ (ସ୍ପାଷ୍ଟଟିକେ)
ଢାଓ ମୋର ଓଚର୍ଟେଲ ଆହତୋମ । (ନବମୀର ନିକଟେ
ଆଗ୍ରମ ଏବଂ କୁଳେବନୀ ନବମୀର କହରହ ଶୌରାଜି ମର୍ମନ)

କୁଳେ । ଯର କି ଚାଇଟେ ତର ବୁଝିଲେ ? ନବମୀ ।

ନବମୀ । ଅଲଗ ଗା ଥରିଛେ ଦେଖି ଯରଥତେ ଚାଇଛ ।

ପେଲନୀ । କେମେ ଦେଖେ । ଆହି ଏକେବାରେ କ୍ରମଟୋମୋନ ଥାରିଲି ।

ଆଃଆ : କି ମନ୍ତରେମୋ ଏତିରା ଆଇନଏଷ୍ଟା କରା ବାବ । ଆହି
ଅ ! ଏତିରା ମାନେ ଚାଗେ ପୀତ ମାହ ମାନ୍ତ ମୋମାଳ ।

ନବମୀ । ମୋର ଶଶ୍ଵତ ଆହି କ ? ଯର ଏକୋ ବୁଝିବକେ ପରା
ନାହିଁ । ଉତ୍ତରମୋ କି କାଇଛ ? ମୋର ଆଗର୍ତ୍ତିକେ
ଗାନ୍ଧିତ ଅଲଗ କିହିଁ କିଛ ଆହି ! ନରନାହିଁ ଓହି

খাকিবর মন থার। একোকে করিবর ইহা নাই।
আজি ম ম বস্ত খাবর ইহা হয় আজি খাবটেল গলেও
ইহা সোহোড়া হয়। আঃ আই ! শীকর আছেন ?
মোর বর খাবর মন গইছে।

কুলে ! আই ! মোরে শপত সঁচাটক কবি দেই। তর আজি
কেইসাহ মাল গা ধোয়া নাই ? (সবদী টাঙ্গিত
বুজিব পারি লজ্জার অবোধ্যে) দীরি মানুহ দেখি
মরো মন লকরিছিলো। ওগৱত এটা খাকিলেহে
সুর্বসাই মন হব।

পেলনী ! আই ! মোরে শপত ক তার এটা বিহিত করা
থাব। এবেনো কার সহজ,। সকলোরে হয় মে।
(সবদীর কল্পন)

কুলে ! তাইকনো আজি কি দুলিয় হব আজি ! পেলনী !
সত্যজীক মাতি আল। মোগৱে মাতিবি যেন কতো
অকাল সহজ।

[পেলনীর অন্ধান।

কুলে ! আই ! তবও বা শই থাক গই ! বি হবর হল।
আইও দেহি ! মোর আরে চাঁচোই পেটেজ এলি
রস্ত হরিছে। তাক মন লক্ষ করিবটেলেহে দিব লঙ্ঘিয়া
হলো। হঁ। কিগাল ! আই বা বি হবর হল।
কারো যৱাটে কেই দিন মাল কুরিবটেল লেবাবি
যৱতে শই বহি খাকিবি। মানুহ আহিলে আগতো
ওলাক দেলাগে। সধিয়ের হঁতে সইতে ধৱন
ত্ত্বিতৱতে উমলিবি। সিহতে বদি কিবা শোধে
একো দেবাভিবি।

[কুলেখরীর অন্ধান।

मरमी । (स्वेच्छ) कुप्त प्रेसर एই शेष मरमा । अद्यत
न्धतावर शक्ति अतिक्रमण करिब लोखारिलै । एडिया
आर्को सेहि हल । हा अगदीश्वर ! योरबो
कर्पालत कि लेखिछा । लोखारा महलेइ ये एइटो
हर दब पूर्वे देखानिहिलै । मध आजि पाँच बाज
लोखारा होखा नाइ सँच । आहिल महिला कोजा-
गरर विला लोखारा हईहिलै । सधिउक खेल
देविरटैल अहात देविरटैल लोखारिलै । कोल
लाजेरेलो बालुहर आगत कम ? भालेतोहे
कालि आहि पाहि एই दोर बुकर कलाचीर देखि
तेंगे छयुनियाह, कुाढि तेनेइ शुह थाकिल । अयत्ती
सधिये वा जानिहे नाइ ? कि करिय ! कि नकविय !
विरुद्धि हलै । महस्त्रीको वातिरटैल पठाइहे ।
वा : यि थाके कर्पालत सेवे हव । मर हत्तागिनीर
लगात दोर पितृ शात्र आंगर सधि आकू तेऊर
ये सर्वनाश हल इहे शोकव कथा । एइटोहे
मधरो नाले मरत थाकिव ।

[इति श्रम्भान ।

वित्तीय शर्मन ।

राजभाली ।

मठो आक सिहरामर प्रवेश ।

सौहराम । काका किया आहलि एই ?

मठो । कि शोधाह ! बापुके ! दोर कर्पालैर कथा । एषा
मकातामा करवा आहहेहै ।

सौह । किलो थडी ?

मठो । गुत्तुखा चर्वी एই बात्र गोइ आर सर्वनाश कर्वा थडी

আমার টেমা মানুহ আর পাকার ঘোষণা গুলি ।
পৃথিবী গুহাতেরপে গেই সিকী আগলী করি মাগাম
কঠি । মেরিলি আর রক্ষা দাই । এই পুহ মাহ
মেহিয়া রাতি পানীত পেলেই কুকুত মারি গওয়েই
তাব বাপ্পাকাৰ—— । পৃথিবী দুবৱতিৰী চলি আসি
করি শৈতি কবেই । বৰ এই পাক বৰৱ নিমি আসা
এৱিদি আহছো । পৃথিবী দি কৰে কৰক । এখান
দক্ষ দিবা লাগেই । বাপা আজডিইবো কোৰ ভাল
উকীল আহছেই আবাহ না ।

সীহ । এলাই কঠিলা ? যোক সি সঞ্চৰ বিৰ্জনু কঠিদে । তাত
খাকি হে আহছো । চ ছইও শুকেই লগেই খাকি
বুধিৰ চিপা উকীলক ধৱি কেলাপটীত এখান, কৰ্ণসামীত
এখান, দেওশীত এখান, বৰ সাহৰ তত এখান সৰ্বস
দেও দে । পৃথিবী যেন প্রভীকে লাগে । মাজাক
বাপা পৃথিবীৰ পৃথিবী চৰিৰ খালাক । আহমি
বেহমি কৱাওতে হৈকা ওলাল ।

সতো । তেইতক মো কি কৰবি । তেইতে আমলা আজ
উকীল হ'তক তেঁগী দি মকতামাত জিহুবো ।

সীহ । লৱেই দে । আমার সাহাৰ ভাল । নাজনাহলা
এই পাক সাহাৰ যকসলক বাঁওতে কেনেই চিকালে
মকতমা^১ শুনহিল । রায়াতক এও সাহাৰে বৰ
বৰম কৱেই ।

সতো । বাও চল——

(বাদাতাও)

সীহ । শুনচাহ না কাকা । এই ঠাইক গেহে আহিছি ।

সতো । কত মো ?

সীহ । কুতনাহলা সেই গাইশ বাইল গাইছি । হেৱ সাজ-

तोला केवेहे तेद मारि आहवा लागिहि । तांन
लगाते थांत दे ।

सांजठोला, नारायण आंक अहैन अहैन शिव्य प्रशिव्य
ज्ञोम डाहेनी चूंक दर्शक सकलम अवेश ।

(तथ्ये दत्ता एवं शीहळाम चित्र)

सांजठोला । (नारवर गोंदे चूंकिके ढुक्कि करि शोजव
अपरत खोंब दि) अदिकारी गोंदाहे आहिव
लागिहे । ज्ञोम डाहेनी शिव्य प्रशिव्य एटाहे निजम
दि खेले खेले वह । आळ काऱ कड कि दिव खवर
आहे यडवाहे थ. । अहैन मान्यु विलाक एकलिया
हे आळु काढि थांक । (गोंदाहेक ढुक्कि करि) हेर !
गोंदाहे आहिव लागिहे सकलोरे सावधान थांक ।
हेर आहि गालेहि । सकलोरे हरिदली दे ।

सकलोरे । अर झुक बुलि हरिवोल, हरिवोल, हरिवोल,—
आळ वारे हरिवोल हरिवोल, हरिवोल ।

तीरोता सकलोरे । अर झास बोला । अर हरि बोला । अर
हरि बोला । अर झास बोला ।

(तिरोता विलाके उकली आंक खोल करताल
ईत्यादि वादात्तु)

नामवरत गोंदाहे एवं भक्त सकलम अवेश ।

थाटविवार । अचू अग्रांथ ! सकलोरे अचूर छुखालि चरण
सेवा करिहे ।

महाजन । थाटविवार एटाइके कोरा वार यत शरण उजल
हवर आहे गंड'हे, वह । वार यि दिवर आहे ताक
वर आंलधराक लव दिया । आळ मार टोर वार यि
आहे आदिव दिया ।

খাটিমি ! তাল অচু দৈশুর ছুখানি চৱণে বি আজা করিছে ।
হেৱ ! সকলোৱে শুবিবি । ছুখানি চৱণে আজা
শুনাৰ দিছে বোলে যাৱ যত শৱণ তজন হৰুৱ আছে
সি পশু'ই দিলা হৰ । বাবু বত দিব থব লগিনা
আছে তাক বৱ আলধৱাৰ হাতত গতাই দিয়া ।
বৱ আলধৱা ! যোৱা লোৱা গই । (বৱ আলধৱাৰ
অহান) আক যাৱ যত সাব টাৰ আছে তাক
আজিযে ভাগিব লাগে ।

সাজ । আতে ! খাটিমিবাৰ আতে ! ছুখানি চৱণত
অনাওক, সকলো খেলকে ছুখানি 'চৱণে কুশলে
ৱাখিছে । আৰি ষেবে মাউমি খটুমি আনিছে
তাক আলধৱাই লৰ । আক কেই খন সাম খেলৱ
মাঝুহে একো দিয়াও নাই বোৱাও নাই । অচুৰ
কথা কই বলীৰ আজা শুনালো তেও সিইতে
মেদালিলে ময কি কৱিব ।

মহা । তেন্তে লিদিয়া সকলঁকে লৌভিষতে সও কৱা
(সামা অকার সও)

শীহ । (একলিবা হই) কাকা ! নেধহাতুনা । চথৰী হলি
সকল দি সারবা পারি । আৎসেঁ পুঁখা আকো
দিহা নাই ।

সতো । (তজ্জপ) তাকেই তো ।

সাজ । আতে ! ছুখানি চৱণত অনাওক । রমু বুলিবৱ
ডোমে রুহনতী বুলিবৱ তুমূলীত চোৱ পৱিছে । বলীয়ে
বিধিষতে হাটিলানী এলাঙ্গ কৱিছে এতিয়া'যি আজাহৱ ।

মহা । খাটিমিবাৰ ! গোচৰ বিলাক তুমি শোৱা ।

খাটিমিবাৰ । অচু দৈশুর—— হেৱ রহনতী ! সাজ তোলাই
বি কথা কইছে স'চান্দে ?

ରହ । ଆତେ ! ସାଜଡ଼ୋଲାଇ ବି କହିଛେ ତାତେ ଥାକି ସମି
ଛୁଖାନି ଚରଣେ ବେଟୀକ କାଟେ କାଟିବ ପାରେ । ବେଟୀ
ବୋଲେଇତେଇ ପୌଥ ମୋହେଯା ଡିରୋଡ଼ା । ଅପ୍ରେସ୍ ।
କିନ୍ତୁ ସାଜଡ଼ୋଲାର କଥା ସଞ୍ଚା ମହନ୍ ।

ଥାଟନି । ତେଣେ ଛୁମ୍ବୀ କଚୋଳ ?

ରହ । ଆତେ ! ସାଜଡ଼ୋଲା ଆତାଇୟେ ଏମିନ ସାଜବେଲିଯା
ବେଟୀର ହରଲୈ ଗାଇ ଥାକିବ ଖୁଲିଲି । ବେଟୀବେ ମାନ୍ତି
ମୋହେଯାତି ଏମେ କରିଚେ । ଆଜ ବେଟୀବେ ଛୁଖାନି
ଚରଣ୍ଟିଲେ ଆଗ୍ରୋଟି କାଳୀ, ଛୁଟକା ଝପ, ଏଟ୍ୟ ପାଇ, ୮
ପୋଇ ତାମୋଳ ନିହେଁ ତାକେ ଦେର୍ଖୀ ଏଟାଇବେରେ
ବଞ୍ଚ ଦିଶାକୁ ଝୁଣ୍ଡିଲେ ।

ଥାଟନି । ତହୁ ଶଗତ ଥାବ ପାବଲେ ?

ରହ । ବେଟୀରେ ଏତିବାଇ ବେଟୀର ଛୁଖାନି ଚରଣ୍ଟ ହବି ଶଗତ
ଥାବ ପାଇରୀ ।

ଥାଟନି । ଥାକ ତସ ଥାକ । ହେବ ଡୋଷ କଚୋଳ ?

ରହ । କି କମ ଥାଟନିଯାଇ ?

ଥାଟନି । ଅଃ କଟା ! ଏମେ ମାହ ! ହେବ ଇଯାକ ହରି ଏହୁଙ୍ଗି
ଚହଟା ମାର । (ଆହାର)

ରହ । କିବା ଅନ୍ତାଇହେ ମୋତ ଆତେ ?

ଥାଟନି । କଟା ଡୋବର କବାଇ ଦେଇ । କଚୋଳ କି ଲାମ ?

ରହ । ଆତେ ! ବନ୍ଦୀ ବୋଲେଇତେ ଡୋମ ! ଅପ୍ରେସ୍ । ସାଜଡ଼ୋ-
ଲାଯ ମିଟା କଥା କହିଛେ । ବନ୍ଦୀରେ ଶଗତ ଥାବ ପାଇରୀ ।

ଥାଟନି । ସାଜଡ଼ୋଲାର ଗୋଚର ଲିହେ କବ ଏତିରା ନାହାଇଲା
କଥା ଶମୋ । କୋମା ଚୋଲ ?

ନାହାଇଲା । କି କମ ? ଶିବକାନ୍ତର ଦୀର୍ଘ ଓରେକ ଅନିରେ ଆଜି
ପୌଚନ୍ଦାହ ମାନ ଗା ଘୋଡ଼ା ନାହିଁ ।

ଥାଟନି । କୋମେ ଜାମେ ?

ନାରୀଙ୍କଣ । ସମ୍ମାନିକ ହେବି କରିବାଟିଲେ ଯାତିଛିଲ । ତାଇ ଆମେ
ଆଜି ଆମାର ଧଇନିବେ ଆମେ ।

ଥାଟିଲି । (ମନେ ମନେ) ସବ ନିବେଳୀ କବ ସାଧିବାଟିଲେ ଆହାତ
ଅକରିବର ଚକରୀ କରିଛିଲି । (ଏକାଶୋ) ବାକ ପାଁଚଦି
ଯୋବା । ସମ୍ମାନି ଆଜି ଏହି ଧଇନିଟେକ ଛୁଇକୋ ଇରାଟିଲେ
ଲାଇ ଆବା । ନାମିଲେ ତାମ ବେଗାବା ।

[ପାଁଚବୀର ପ୍ରସ୍ତାନ ।

ନାରୀଙ୍କଣ । (ମନେ ମନେ) ଅପରାଧ ଅପକାର 'କରିଲେ ଆପୋନାର
ଅପକାର ହୁଏ ସେବା ।

ସମ୍ମାନି ଆଜି ଶିବାବ ସହିତ ପାଁଚବୀର ପୁନଃପ୍ରବେଶ ।
ଥାଟିଲି । ହେ ମାଝୁହ ଛୁଇଲି ! ଶିବକାନ୍ତଦ ଜିଯେକର କଥା
କି ଆମ କଢ଼ୋଲ ?

ନାରୀଙ୍କଣ । ହୁ ଆତେ ! ମୋକ ହେବି କରିବାଟିଲେ ଶିବକାନ୍ତଦ
ଧଇନିଯେକେ ଯାତିଛିଲ । ସବ ଚାଇ ଆହିଛେ । ପାଁଚ
ମାହମାନ ହିଛେ ।

ଶିବା । ହୁ ଆତେ ! ମର 'ଅଇଲ ଲକ୍ଷଣ ଦେଖିଛେ ।

ଥାଟିଲି । କୋଣ ନୋ ଚୋର କୋମୋବାଇ କବ ପରା ଇକଲେ ?
(ସକଳୋବେ ମିଳନ୍ତିଲା)

ଥାଟିଲି । କୋମେଓ' ଲୋବାରିଲେ ବାକ ।

ମହା । ତେବେ ହବେ ଶିବକାନ୍ତର ସରତ ଚାଟ ମାରା । ତାର ହାଟ
ପାନୀ ଏଲାଗା । ପାଁଚଶ ଟକା ମିଳେହେ ଦାବ ଭାଗିବ ।

ଶୀଘ୍ର । (ଏକଲିମା ହଇ) କାଳା ଆକୁ ଟକା ମିଳି ହବୋ ପାଗ
ଧନ୍ତର ୯ ପୁରୁଷା ସକଳୋଡ଼େଇ ଟକାହି ।

ମତୋ । (ଏକଲିମା ହଇ) ଏଥାମ ଟକାର ହେ ଦିନ ଇଚ୍ଛି ଦେ ।

ମହା । ଏତିଯା ବାହରାଟିଲେ ଯୋଗା ଯାଓକ କାହିଟିଲେ ଆକୁ ଦିଲା ଯାବ ।

[ଇତି ନିଷ୍ଠୁର୍ସାଃ ।

ତୃତୀୟ ମର୍ମ ।

ନବମୀର ଶ୍ରୀମାନ୍ଦଗାର ।

ନବମୀର ପ୍ରବେଶ ।

ନବମୀ । (ଏକାକିନୀ) ଏହି ହତତାଗିନୀର ଆଜ୍ଞ କି ହସର ଆହେ ? ଗୋଟାଇଥେ ଆହି ଚାଟ ମାରି ଗଈଛେ ! ସି ପିତୃ ମାତୃଙ୍କେ ଅନ୍ୟ ମିଳେ, ଲାଲନ ପାଲନ କରି ବାହୁଦ କରିଲେ ମେହି ପିତୃ ମାତୃଙ୍କେ ମୋର ପରା ମୁଖ ପୋଷା ଛଟେଇ ଥାଓକ 'କଟିଛେ କଟି' ପାଇଛେ । ଅଥବେ ଯାତ ବିବାହ ଦିହିଲ ଡେଓର ମୃତ୍ୟୁର ଅନ୍ୟ ମୋର ସି କ୍ଲେଶ ତାର କଟ, ଅତିବର ସତି ଅତିକ୍ରମଣ୍ୟ କରିବ ଲୋମ୍ବାରି ମର କରା କର୍ମର କଟ, ଲୋକତ ଲଙ୍ଘା ଭୟ ଆଜ୍ଞ ଅପରାଧ । ଆହା ! ମୋର ନିରିଷ ପିତୃ ମାତୃଙ୍କ କ୍ଲେଶର ମୀମା ଲୋହୋଯା ହଲ । ଆଜ୍ଞ ଯାର ସତ୍ୟ ପରିଶ୍ରମ ଆଜ୍ଞ ବୁଝି ପରାମର୍ଶ ମହଲେ ମୋର ଇସାମ୍ବିନ ଜୀବାଇ ଥକାଇ ମହଲ ଇତେବେ ତେବେ ଆଗର ସଖୀର ଲଙ୍ଘା ଅପରାଧ ଆଜ୍ଞ କ୍ଲେଶ । ଆଜ୍ଞ ମୋର ଗର୍ଭତ ଥକା ସନ୍ତୋଷ ସଦି କୁମିଳ ହସ ତାର ଲଙ୍ଘା, ଅପରାଧ ଆଜ୍ଞ କ୍ଲେଶର କାରଣ ମର ! ଏମେତ ମୋର ଜୀବନ କି ଆବଶ୍ୟକ ? ମରିଲେଲେ ଏହି ସକଳ କଳକ୍ଷୟ ପରା ମୁକ୍ତ ହସଲେ ? ନହର । ଚଞ୍ଚାଦିବାକର ଥାକେ ମାନେ ଏହି କଥା ଥାକିବ । ଆହା..! ହୋର୍ଟକୈମୋ ହତତାଗିନୀ ଆଜ୍ଞ କୋଣ ଆହେ । ଏତେକେ ମୋର ମୃତ୍ୟୁର ଭାଲ । ଗଂ ! ମରିଲୋ ମରୋ କିମ ? ଓପରତ ସି ସକଳ କାରଣ କହିଛେ ତାର ଅନ୍ୟ । ତାରଲୋ କାରଣ କି ? ଆହା ! ମୋର 'ବୈଷଣ୍ୟ ମଧ୍ୟ । ମରେଇ ସଦି ବିଧବୀ ନୁହ ଏମେ ହସ କିମ ? ମରିତୋ ଏହି ଆଗ ଦାଖେ ସହିତେ ସଂଘଟନ ହସର ପରା ବିଧବୀ ନାହିଁ । କିମିଲୋ ଡେଓର ପରା ବିବାହର ସି

ମୁଖ୍ୟ ଅଭିନ୍ନାର ସେଇ ସିଦ୍ଧି ହିଛେ । ତେଣେ ଏବେ
ହଲ କିମ ? ଆହା ! ଦାକଳ ଦେଶାଚାର ! ହା ଦେଶାଚାର !
ତୋର ଏବେ ପରାକ୍ରମ ! ତାର ମୋର ଲିଚିଲା କିମାଳ ହଡ-
ତାଗିଲୀ ଆଜି ତୋହାତର ଆତି ପରିଜଳ ବଜୁବର୍ଗର ଲଙ୍ଘା
ଅପରାଳ ଆଜି କ୍ଲେଶର କାରମ ହିଛେ । ଯାର କେତିଯାଓ
କୁକର୍ଷ କରା ଲାଇ । ଅଗନ୍ଧୀଶ୍ୱର ସାକ୍ଷି ! ଏହି ଅବତେ ଯର
ଅଧିମେ ବିବାହ କରୋଇ । ଅମର ଘରେ ପ୍ରାଣ ଯଳ ସରପଥ
କରି ଦିଇଛେ । ତେଣେ ବିଲେ ମୋର ଅନ୍ୟ ଆଜି କୋଟିଲୋ
ଭାବନା ଲାଇ । ତେଓରେଇ ସକଳୋ । ବିବାହର ଅଧାଳ
‘ଯି ତାଂପର୍ଯ୍ୟ ମେଇଟି ଇବାତ ହେ ଘଟିଲ ଅଧିଷ୍ଟିତ ନ
ଘଟିଲ । ମୋକ ଅସତୀ ବୁଲିବ ।’ ଈଥରେ ଜାମେ ଯର ଯଦି
ପତିତ୍ରତା ହେ ଥକା ଲାଇ । ଈଥରେ ‘ଇହାର ସତ୍ତ୍ଵା ଦିବ ।
ସାନ୍ତ୍ରତୋ ବିଶେଷ ବିଧି ଆହେ, ଏବେ ଅବହାତ ଆମାର
ଆମୀ ଲବ ପାଇ । ତଥାପି ଯେ ଏବେ ହିଛେ ଇ କୋଳ ଦାକଳ
ଦେଶାଚାର ! ‘ଯି ଦେଶତ ଏବେ ଦେଶାଚାର ତାତ ସେମ ମାନୁଷ
ଜୟ ମଧ୍ୟରେ । ଅୟ ହଲେଓ ସେମ ତିରୋତ୍ତା ଲହର ।
ତିରୋତ୍ତା ହଲେଓ ସେମ ବିଦବା ଲହର । ବିଦବା ହଲେଓ
ସେମ ଅଥମ ଅବହାତ ଲହର । ଯର ଇହାଳ କ୍ଲେଶର ତାଗୀ
ହଲୋ । (ଗର୍ଭଶ୍ଵର ସନ୍ତୋଷର ଅଭି) ହେ ଜିବ ! ତୁ ଯି ମୋର
ଉଦୟତ ଉତ୍ସପ୍ତି ହେ ମନୋର ମେଦେଖିଲାଇ ? କିମାଳ
ମାନୁହେ ‘ମନ୍ତ୍ରାଳର ଅନ୍ୟ ବାଗ ବକ୍ତ ତଥ ଅପ କରିଛେ,
ଯର ସେଇ ମନ୍ତ୍ରାଳ ଦ୍ୱର୍ବତ୍ତଃ ଆଜି ଲ୍ୟାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଲାଇଓ
. ମନ୍ତ୍ର କରିବ ଲାଗିଯା ହଲୋ । ଆହା ! ଦେଶାଚାରର କେବେ
ଦାକଳଶାଶଳ । ହେ ଗର୍ଭଶ୍ଵର ! ତୁ ଯି ମୋର ଇହାଲୈ
. ଆହି କେବଳ ଅଠର ସତ୍ତ୍ଵା ହେ ପାଲା । ସେଇ ସତ୍ତ୍ଵା
‘ଅଧିକ କାଳ ତୋଗ କରିବ’ ମେଲାଗେ । ଆଜି ଜୟ ହଲେ
ତୁ ଯି ମନୋରତ୍ତ ଏବେ ଦେଶାଚାର ରଜାର ଦାକଳ ଶାଶଳତ

ଚାହେ ଥାକିବ ମୋହାରୀ । ଏତେକେ ସବ ତୋମାର ଗର୍ଭ-
ଧାରିଣୀ ହେ ଏହି ମାନହେ କରିବ ପାରୋ । ସେ ସବ
ଅବେ ମୃତ୍ୟୁ ହେ ତୋମାକ ସ୍ଵରୂପ ଶରୀର ଲୀଜେ
ମୁକ୍ତ କରୋ । ତେହେ ତୁମି ଶ୍ରୀ ଆର୍କୋ ଅଇନ
ଏଠାଇତ ଅଥ ଲାଈ ଚୁଖ ତୋଗ କବିବ ପାରିବା । ହେ
ଧର୍ମ ! ତୁମି ସାଙ୍କୀ ସମ କେତିଆଳ ବ୍ୟାତିଗାରିଣୀ ମହୀୟ ।
ଏଁଓଡ଼ ବାଜେ ସମି ସବ ଅଇନ କାତୋ ସମ ଦିହେ ।
ତେଣେ ମୋକ୍ଷ ବିହିତ ସାଙ୍କି ଦିବା । ସବ ସେ ଏତିଯା
ଶର୍ଵିର୍ବଳେ ଓଲାଇଛେ । ତାରୋ ତୁମି ସାଙ୍କୀ—ମେହି ଏହି
ଜୀବନର ବାସ ନାହିଁ । କି ଉପାଧେନୋ ମରୋ ? ରଃ !
ଆଗମାତ୍ରେ ଅଶ୍ଵୟ ମନ୍ତ୍ରାୟଗର ଦିଲା ଯି କଟାରି ଥମ ଦିହିଲ
ମେହି ଥମେହି ମୋର ମୃତ୍ୟୁରାଳ କାରମ ହେବ । ହେ ଅଜ୍ଞ !
ସବ ସେ ତେଣେକ ବାଜେ ଅନ୍ୟକ କେତିଆଳ ସମ ଦିବା
ନାହିଁ, ଇବାର ତୁମି ସାଙ୍କୀ ଦିବା । ହେ ଅଜ୍ଞ ! ମୋର
ଆଗଟୀ ଦିବୀ—(ଏହି ବୁଲି ଡିଲୀତ ଏକ ରେପ ଦିବାତ
ଏଟା ଟେଟୁ କାଟିଲ)—ହା । ଏଇପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଆଗ ମୋହା
ନାହିଁ । ଦାର୍ଢଗ ଦେଶାଚାରର ଶାଶନତ ଏହି ପୁଣ୍ୟ ତୁମି
ଏକେବାରେ ମୋର ମିଟିଲା କିମାଳ ତିରୋଡ଼ାର ଗର୍ଭମୁ
ଶକ୍ତାଳ ଆଜି ମାନୁହର ତେବେରେ ଜଳ ଯାବ ଲାଗିଛେ ।
ମେହି ମେଥିହେ ଏହି ଦେଶତ ଅନ୍ୟ ଅକାର ସକଳୋ ମୁଖର
କାରମ ଥକାତୋ ଯିମାଳ ଦିର୍ବିଲକେ ‘ମୋର ମିଟିଲା
ହିତୀର ପତିବରଣ ହୁଣିତ ବୁଲିବ, ତିମାଳ ଦିର୍ବିଲକେ
ଏହି ଦେଶତ ଚୁଖ ମହୀୟ । ହେ ଆପମାତ୍ର ! ସବ ତୋମାର
ବାଜେ କାତୋ ସମ ଦିଲା ନାହିଁ । ତଥାପି ମୋର ଏହେ
ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା । ଏତେକେ ଏହି ଜୀବନତ ସକାଳ ନାହିଁ—ସକାଳ ନାହିଁ—
ସକାଳ ନାହିଁ—(ଏହି ବୁଲି ଭାଲୁକୀ ରେପା ସରାତ୍ ଆଜି
ଆଧିକ ତେବେ ମୋହାତ ଥାକି ଟେଙ୍କରେ ବିଛନାତ ପରିଲ)—

/ଜୟନ୍ତୀର ପ୍ରବେଶ ।

ଅଯନ୍ତୀ । ସଥି ! କି କରିଛା ?

ମହିମୀ । ସଥି ! ଅଗ୍ରଦିନ କରା । ସବ ଡିଜ୍ଲିଟ କଟାରି ଦିଲେଁ । ଆଜି ଅଲପଟେ ଘରିଥ । ମୋର ଔବଲତ ଆଜି କାହି ନାହି ।

ଅଯନ୍ତୀ । ଓ ସଥି ! ଓ ଆଇ ! ଓ ଆମାଇ ! ଓ ବାଇ ! ଓ ତାଙ୍କାଇ ! ଓ ସଥି ! ମୋକ ଏକି କଟେ ଦେଖି ।

ମହିମୀ । ମେଓରେରତ ମୋର ଦେବା ଜମାବା ସବ ଟେଞ୍ଚତ ବାଜେ କାଡ଼ୋ ମର ଦିବା ନାହି । ମୋର ଜମ୍ବୁ ଟେଞ୍ଚର ଅଗ୍ରଦିନ ହବ । ଦେଇ ମୋର ଘେଲ , ମୁହଁମା କରେ ଆଜି ଘେଲ ମେଗାହରେ ।

ଶିବକାନ୍ତ, ଫୁଲେଖଣୀ, ପେଲନୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

ଗୃହ ପରିଜନଙ୍କ ପ୍ରବେଶ ।

ମହିମୀ । ପିତାମହେଠ ! ମୋକ କହା କରା ! ଆଇ ! ମୋକ କହା କରା ! ବାଇ ମୋକ କହା କବା ! ମୋକ ଲେଗୋହରିବା । ସବ ତୋବୋଲାକର ସକଲୋରେ ଅନୁଧର କାରଣ । ଦେଇ ଦେଖି ସବ ଏହି ଔବଲ ପରିଭ୍ୟାଗ କରିଲୋ । ମୋର ଲିଖିତେ ଆଜି ତୋବୋଲାକର କ୍ଲେଶ ପାବ ମେଲାଗିବ । ଆଇ ! ମୋର ମାତିବର ମକ୍କି ଆଜି ନାହି । ହେ ରାମ ! ରାମ ! ରା—ମ—ର—(ମୃତ୍ୟୁ)

(ସକଲୋରେ କହିଲ)

[ଅଯନ୍ତୀ (କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି) ଅଛାନ ।

ଶିବ । *ଆମାର କିମାଳତ ଯି ଆହିଲ ଦେଇ ହଲ ! କାନ୍ଦିଲେ କି ହବ ! ତାଇକ ବା ମୋର ଦିଲେ କି ହବ ! ଇ ଆମାର

କର୍ତ୍ତ୍ତ ଦୋଷ ଆଜି ଦେଶର ଦୋଷ । ଏତିଯା ଏହି ଶବଚୋତ୍ତମ
ସଂକାରର ଏଠା ଉପାବ କରା ଯାଏକ ।
ଫୁଲେ । ଓ ଦୋର ଆଇଟା ! ହା କପାଳ ——

[ଇତି ବିଜ୍ଞାତା :]

ଚତୁର୍ଥ ମର୍ମନ ।
ହରବାଧର ବାଟି ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶରବାଗାର ।

ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆକ ନିଗଦତିର ପ୍ରବେଶ ।

ରାମଚନ୍ଦ୍ର । ହେବ ବିଗନ୍ତି ५० ବୈଉକର କାଳେ ଛାତା କରା ଥିଲିହେଁ
ଦେଖେଁ । ଯାଚୋମ ଏବାର ବୁଝ ଲାଇ ଆହଗାଇ ।

[ନିଗଦତିର ଅନ୍ତାନ ।

ରାମ । ତତ ଗଢ଼ ଦୋରା ଗୋମାଇର ତତ' ରାଷ୍ଟ୍ର ହୋଇବାକ ଚାଟ
ମାରି ଦେଇବାକି । କିବା ହଲ, କିବା ନହଲ ।

ନିଗଦତିର ପୁନଃ ପ୍ରବେଶ ।

ରାମ । କି ଥିଲି ?

ଦିଗ । ବୌରାର ସଥିରେକ ଡିଜୀତ କଟାରି ଦି ଥିଲି । ସେଇ
ଦେଖି 'ବୌରାଓ କଟାରି ଦି ଥିଲି । ତାତେହେ ଇମାଲ
ଛାତା କରା ଲାଗିହେ । ଆଜି 'ଡେକାଦିତ ଆପୋଦାକ
ବର ଆଇରେ ଥାତିହେ ।

ରାମ । ବାକ ଦୀଓ ଥା, ତତ ଆଗ ହେ ଥା ।

[ନିଗଦତିର ଅନ୍ତାନ ।

ରାମ । ହେ ପ୍ରୀଣେଶ୍ୱରି ! ତୁମି ଦୋକ ଏହି ମଳା ! ଦୋର ଲିଖିତେ
ତୋମାର ଆଜି ତୋମାର ସଥିରେର ଆଜି ତୋମୋଲାକର

অসামীয়া সকলৰ এনে সমী হল। মোৰ এই জীবনত
কাব নাই। যদি কেতিবাও কুকৰ্দ কড়া নাই! থৰ্দে
আলে। হে আণগণিতে ! যত যদি তোমাক বাঁজে
অইন কাটো যদি দিহে। তেন্তে মোক থৰ্দে শান্তি
দিব। মোৰ এই জীবনত কষ্ট নাই।—(এই দুলি
জরি আনি চৰোক জরি লগাই ডিজীত কাঁহি দি)—
হে থৰ্দে ! ছুধি সাক্ষী !—এই সাক্ষ সেশাচাতৰ
শান্তিত এলে হল। হে প্ৰিয়ে, সবৰী ! হা সবৰী !
হে অগনীখৰ ! (শৃঙ্খু)—

[ইতি নিষ্ঠাস্তাঃ ।

* —
গুৰুম দৰ্শনী।

মহাজনৰ বাহু।

মহাজন আৰু ভদ্ৰলজি ভক্ত আৰু কুলনাথ
পুজোৱাৰ অবেশ।

বহা ! বাপ ! ভোদোলাকুৰ কালে রাতি বৰ হৰা কৰা
শনিহিলোঁ আৰু রাতি পুৰা এই পিলে ছন্দু সারোগাও
গাইছিল। কিলো ?

কুল ! অচু ! কালি রাতি হৰ সওদান ঘোৰাত শিবকান্তৰ
জীয়েক সবৰী ডিজীত কটোৱি দি দৱিল। আৰু তাৰ
পিছত আমাৰ বৰ বাপোৱ দইলিবেকো সেই সৱে
দৱিল ? রাতি' পুৰা আৰু হৱসাথৰ পুত্রেক রামকো
গলত কাঁহি দি দৱি থকা দেখা গল। তাঁতেহে
• সারোগা আহিছিল। সিংহত আপুলি দৱা অধাৰ
পার 'সারোগাই রিপোট লই গাইহে।

বহা ! কাটোতো একো সহজ ? বৰ কালি শিবকান্তৰ সাজ
বুলিহিলোঁ, মোৰ আদোঁ একো সহজ ?

কুল ! অচু সহজ পায়ু।

ମହା ! ବାପୁ ! କାରେବୋ ସହିତେ ନବମୀର ସଂସଟିଲ ହାଇଲ
କବ ପାଇଲେ ? ଇହାର କିବୀ ଆମାରେ ?

ତୁଳ । ଅଚୁ ! ବଞ୍ଚୀରେ ଏକୋ ଦେଖାଲୋ । ବୋଧ ହଜ ଜୀମଚଙ୍ଗେ
ସହିତେ ନବମୀର ଲଟପଟ ଆହିଲ । ଆଜି ବବ ବାପାର
ଥାଇନିଥେକେ ତାକ.ଆମିହିଲ ଚାଗେଇ । ତାତେହେ ବରଟିକେ
ଅମାଜମି ହୋଇାତ ତିଦିଓ ଆମାଜାତି ହଲ ।

ମହା ! ବାପୁ ! ତୁମି ଏହି କଥାଟି କଲା ମୋର ମନେ ଥରିଛେ ।
ମୁଁ ଆଜି ଜାତି ଏଟା ବ୍ୟାପ ଦେଖିଛୁ ।

ତୁଳ । ଅଚୁ କଣକ ଚୋଲ ? ସଂସଥ ।

ମହା ! ଯର ସେବ ଆମାର ବରତ ବହି ଆହେ । ତାଟେ ଏହି
ଅତି ବୁଝାବାୟୁଳ, ଗାତ୍ରେ ଗତିଯେ ଚାଟି ଚାପବଟକ, ଆମ
ବବନିଯା ବଜାଲି ବାୟୁଳ ଏଟା ଲଗତ ଲହ ଆହି ମୋକ
କଲେ ବୋଲେ, “ଗୋଜାଇ ମୋର ଗାତ ଏହି ବିଲାକ
ଖୋଚ ଦେଖା ମାଇଲେ ? ତେଓ ଆର୍କେ ତୁମି ନକଇ ଏଟା
ଖୋଚ ଦୋରିଲା । ଯବ ଜ୍ଞାଲକ ଅତି ଏହି କାଳର ମାନୁହଙ୍ଗ
କାଳର ନିବିତେ ଶାନ୍ତାରଗ ତ୍ରିଧିର ବାହିରେ ଏଟା ବିଶେଷ
ମୁକ୍ତିସିଦ୍ଧ ବିଧି ଦିଲେଣ୍ଠି । ଅଇମର ହଲେ ବିଶେଷ ବିଧି
ମାନେ । ମୋର ଦେବାଲେ । ହେଇ ମଚ୍ଛାକେ ଏହି କାଳର
ବିଧି ଦିଯା । ଚୋବା ଚୋଲ ଏହି ବୋର ମୋର ଗାତ
ଦା କରିଛେ ? ଏହି ମାନୁହଟିରେହେ ମୋର ଦା ବିଲାକ ଞ୍ଚା-
ବଟେ ବତଳ କରିଛେ । ନବମୀ ତୋମୋଳାକେ ତବାର ମରେ
ଅସତୀ ମହର । ତାଇ ପତିତର ! ନବମୀରେ ସହିତେ
ଯାର ଈହା ବାତା ଆହେ ଦେଇ ଅମ ତାଇର ଧର୍ମ, ଅମାଜ
ଆମୀ ଆଜ ତାଇର ସଥିରେକେଓ ସଂକର୍ତ୍ତ କରିଛେ ” ।
ତାତେ ଧର କଲୋ ବାପୁ ଆପୁମିଳୋ କୋଲ ଯର ଲିଚିଲୋ ?
ତେଓ କଲେ ବୋଲେ “ ଯର କୁରାଲି କରିଛୁ ” । ଏମେତେ
ରାତି ପୁରାଲ ଯାର ପାଲେ ।

କୁଳ । ଏହୁ ସମୀରେ ଇହାର ଅର୍ଥ ବୁଝିବ ମୋରାରିଲୁ । ଏହୁ ଶିବକାନ୍ତର ଦାର ଭାଙ୍ଗକ । ତାର ସବହ ଛଇଛେ ।

ମହା । ବାକ ! କଥା ଶୁଣାଇ ଦିଲା । ଏତିଯାହେ ଜାମିଲୋ । ମରଦୀ ସତ୍ତୀ ଶାରୀ ? ସବ କି କୁକର୍ଷ କରିଲୋ । ସବେଇ ଇହିତର ବସର ଭାଗି ହଲୋ । ॥ ଅଭୋ ! ମୋକ ଦୋଷ ନର୍ଧବିଦୀ । ସେମେ ଦେଖାଚାବ ତେବେ କରିଛୋ । ଆଜି ମରଦୀର ଦରେ ପତିତତା ହଲେ ହାନି ନାହିଁ । ଅଛିଲ ହଲେହେ ବିଶ୍ଵବା ସମ୍ବୀ ଏଟାଇବେ ଦେଖ । ଆମି ଆଜି ଏହି ଗୋଡ଼ ମେଦାକୋ । ବାପୁ ! ତିଥିର ସମ୍ବନ୍ଧ ଏଟାଇକେ ସର୍ବଟିଲେ ଘାର୍ଟଟିଲେ କବ । ତୁଭିହାଇ ଶରଣ କ୍ଷତ୍ରମ ଦିଲ । ମୋର ଆଜି ରୂପିତୁ ସମାଧିକ ମେଧିବରେ ପରା ମମତ ବର ଭାବନା ହିଇଛେ ।

କୁଳ । ମରୋଇବୋ ଡାକେ ବୋଲୋ । ଏହୁ ! କଟମ ଜାଗେ କୁକର୍ଷ କରି ଆମେକକ ସର୍ବମାଶ କରାର୍ତ୍ତକେ ପରାଶରର ବିଶେଷ ବିଧି ଲୋକ ଭାଲ ।

[ମହାଜନର ଆକ ମଞ୍ଜୁ ମକଳର ପ୍ରସ୍ତାନ ।

କୁଳ । (ସଭାସମ ମକଳକ ଅତି) ଆପୋନା ମକଳେ ଶୁଦ୍ଧ ଥିଲେ ବିଚାର କରି ଚାହେକ । ସବ ଏତିଯା ବର୍ଦ୍ଧିଲ ମୀଳ । ଲଗାଲାରିକେ ପୁଜାଟୋ କରି କେଇଟା ମାନ ଭାତ ଦୋଷ ଗଇ । ବର ତୋକ ଲାଗିଛେ । ——

ପୁଜାରିର ଉତ୍ତି ।

ଲେଜାରି ।

ଶବ୍ଦିବୀହା ମଭାସମ ଅଳ, ରାମମଦୟୀର ବିବରଣ,
ଇହାଠ ଅମତ୍ୟ ନମାଦିବା କମାଚିତ । ॥

ଏହି ପୁରୁଷ ଏଟା ଚାହି, ଶୁନ୍ତରେ ଦେମ ବାର୍ତ୍ତା ପାଇ,
ଦେହି ପଟ୍ଟନା ପାଇବାହା ଆତ ନିଶ୍ଚିତ ॥

ଏହେ ହୃଦିଟିଲା ଠାଇ ଠାଇ, ମର୍ମକାଳେ ଦିନେ ପୋରା ଯାଇ,

ତଥାପିତୋ ତାକ ଦେଖି ଲେନେଥାହା କେବେ ?
 ତଥା ନାରୀ ଏହି ଛୁଇ ଆଦି, ବିଲିବା ବନ୍ଦୂ ହର ଆଦି,
 ତଥାପିତୋ କେବେ ଭିନ୍ନଭାବ ମନେ ଥିଲେ ।
 ସବି ତାକ ଜାମା ସତ୍ୟ କରି, ପୁକବ ସରିଲେ କେବେ ନାରୀ,
 ବିଦାହର ବିଧି ଲେନେଥା କମଳ କରି ?
 ବିଦାହ ନାରୀର ଗତି ସଙ୍ଗ, ଈଶ୍ଵର ଈଶ୍ଵର ମୋହେ ଯଦି,
 କାହାତାବ ତାର ଅଧ୍ୟାତିତ ଅଜ ତରି ।
 ଯି କରିଲେ ନିତୋ ମୋହେ ନାଶ, ଅଭାବର ଗତି ଅପ୍ରମାଦ,
 କୁର୍ଯ୍ୟୋଗତ ହସ ଏକାଶ ଅଭସୁ ମତେ ।
 କଲି ଶାନ୍ତି କୃଷ୍ଣ ପରାଶରେ, କହିଲେ ଶ୍ରୀତିତ ଉଚ୍ଚିତେଃଶରେ ॥
 ବିଦବା-ନାରୀର ଗତିରଲୋକ ବିହିରିତେ ।
 ଦେଖ୍ୟ ଶାନ୍ତିକ ପରିହରି, ମିହା ଆଚାରକ ସତ୍ୟ କରି,
 କିମୋ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଆଚରିଛା ଦୃଢ଼ କରି ।
 ଦେଖାଚାର ସାକ ତାବି ଆହା, ତାର ପରିବର୍ତ୍ତ ଜାମା ସଂହା,
 ତଥାପିତୋ ତାକ ହିବ ବୁଲି ଆହା ଥରି ।
 କରନ୍ତ୍ୟ ! ବ୍ୟକ୍ତିଚାର ଦୋଷ, ଶୁଣୁତ ପ୍ରେସର ଅସନ୍ତୋଷ,
 ଆକ୍ରମ ନାମା ପାଶ ମକଳେ ହିବ ଲିଃଶେବ ।
 ଶୌଭିତ ଭୁଲନା ଭବେ ଯଦି, ଈହାତ ମିଦିଯା ହତ୍ୟତି
 ମିଓ କଥା ବୋଗ୍ଯ ମହନ୍ତ ଅତି ବିଶେବ ॥
 ଦେଖାଚାର ସଂଚ ଖୋଲା ସାଁଚି, ପରମାର୍ଥ ତଙ୍କ ଲୋହା ବାଚି,
 ଶାନ୍ତି ଶୁଭିତେମେ ଦିଲା ଚିତ୍ତ, ଗୋବା ହରି ଶୁଣ ନାମ ଗୀତ,
 ମକଳ ଶାନ୍ତିର ଏହିଲେ ନାର ବଚନ ।

[ଇତି ନିଷ୍ଠୁରିତାଃ ।
ସବଲିକା ପତନ ।]

ରାମବନ୍ଦୀ ନାଟିକ ମଞ୍ଜୁର୍ଗ ।

